nacionalinė M.Mažvydo biblioteka

Tėviškės GARSAS

SOUND OF COUNTRY

Authorised by ICD-Press Branch Office of Military Government for Bavaria * Authorised editor and publisher. Medardas Bavarskas * Printed by: Schweinfurter Druckerei u Verlagsanstalt G. m. b. H * Circulation: 2000 * Karinės Valdžios leista * Ats. redaktorius: Medardas Bavarskas * Red ir. Adm. adresas: (13a) Schweinfurt. Franz-Schubert-Str 14a * Ein. sąsk. Nr. 2943 Dresdner Bank Schwft. * Atsk nr. kaina 1 RM

NR. 85 • III METAI • LIETUVIŲ TREMTINIŲ BENDRUOMENĖS SAVAITRAŠTIS • SCHWEINFURT • 1947. VIII. 14.

Anglija priims moteris iš amerikiečių zonos

Heidelberg. VIII. 13. (Dena) — Pagal susitarimą tarp D. Britanijos vyriausybės ir Tarptautinės Pabėgėlių Organizacijos (IRO) 20.000 tremtinių moterų bus perkeldintos į Angliją darbams tekstilės pramonėje, ligoninėse, skalbyklose, namų ir žemės ūkyje.

Šiuo reikalu sutartį pirmadienį pasirašė britų drabo ministerijos atstovas Harry Ashmore Pass ir PC IRO amerikiečių zonos vyr. būstinės įkurdinimo skyriaus vedėjas Peter G. Austin. Vykstančioms moterims, kurioms amžiaus riba nustatyta tarp 18 ir 50 metų, užtikrinamą britų darbininkų darbo sąlygos ir įstatyminė IRO globa.

Australija numato priimti pabaltiečius

London. (Dena-Reuter) — Australijos ministeris imigracijos reikalams Arthur Calwell pareiškė, kad Australija kasmet priimsianti po 12.000 tremtinių iš Vokietijos. Jis pridėjo, kad numatytieji priimti asmenys pagrinde yra pabaltiečiai, kurie yra numatyti ypatingiems darbams Australijoje. Mažiausia 400.000 vyrų, moterų ir vaikų iš Anglijos ir daugelis tūkstančių iš kitų Europos kraštų reiškią norą emigruoti į Australiją.

Atvyko JAV lietuvių atstovai rūpintis tremtinių emigracija

KATALIKŲ MISIJOS ATSTOVAS K. V. BALTRAMAITIS IR IRRC ATSTOVĖ E. DEVENIENĖ DIRBS JAV KONSULATUOSE VOKIETIJOJE

Š. m. rugpiūčio mėn. pradžioje į Frankfurt a/M. atvyko Kazys V. Baltramaitis, War Relief Services — NCWC imigration officer. Jis dirbs Jungtinių Amerikos Valstybių konsulate, kaip Amerikos Katalikų Misijos atstovas Pabaltijo tautų tremtinių emigraciniams reikalams į Jungtines Amerikos Valstybes. Jis taip pat artimai bendradarbiaus su Vatikano Misija ten, kur bus liečiami tų tautų emigraciniai reikalai į Pietų Ameriką.

Š. m. birželio 21 d. Kazys V. Baltramaitis iš New Yorko atvyko į Londoną, kur jis susipažino su lietuvių tremtinių emigracija iš britų zonos į Angliją. Londone jis tais reikalais tarėsi su Lietuvos atstovu ir įgaliotu ministeriu Anglijoje K. B. Balučiu, Latvijos atstovu ir įgaliotu ministeriu Anglijoje Zariniu, su Anglijos darbo ministerija ir su katalikų organizacijomis, ypač gi su Catholic Committee for Relief Abroad. Daromi žygiai, kad Anglijoje atvykę lietuviai turėtų savus lietuvius kunigus ir galėtų reikštis savo tautine kultūra.

Iš Londono Kazys V. Baltramaitis nuvyko į Paryžių, kur jis išbuvo nuo liepos 27 d. ligi rugpiūčio 1 d. Paryžiuje jis su BALFo Igaliotiniu Dr. Stasiu A. Bačkiu ir jo bendradarbiais plačiai aptarė tenykščių lietuvių, kurių Prancūzijoje esama apie 500, medžiaginius ir dvasinius reikalus.

Iš Paryžiaus jis atvyko į Vokietijos amerikiečių zoną ir rugpiūčio 3 d. jau aplankė Hanau lietuvių stovyklą, kur nuodugniai pradėjo susipažinti su lietuvių tremtinių gyvenimu. Šiuo metu jis konsulate susipažįsta su naujomis bei atsakingomis savo pareigomis. Po mėnesio jis yra numatęs aplankyti didžiąsias lietuvių stovyklas ir lietuvius tremtinius Švedijoje, Danijoje, Šveicarijoje ir kitur.

Rugpiūčio 6 d. Kazys V. Baltramaitis vėl aplankė Hanau lietuvių stovyklą ir stovyklos bendruomenei padarė pranešimą apie Amerikos lietuvių pastangas padėti savo tautiečiams tremtiniams, apie lietuvių tremtinių atvykimo į Jungtines Amerikos Valstybes perspektyvas, apie galimumus ten įsikurdinti. Po praskaitos jis atsakinėjo į gausius susirinkusių paklausimus. Kazys V. Baltramaitis tiek į mūsų tautos, tiek ir į mūsų tremtinių ateitį žiūri optimistiškai. Jis savo pranešimų ir savo atsakymais į gausius paklausimus praskaidrino niaurias ir pesimistines stovyklos gyventojų nuotaikas.

Kazys Vincas Baltramaitis kilimo amerikietis. Jis yra gimęs 1911 m. sausio 8 d. Jungtinėse Amerikos Valstybėse Elisabeth New Jersey Mokėsi Villanova kolegijoje ir studijavo Columbijos universitete Jungtinėse Amerikos Valstybėse, Vytauto Didžiojo Universitete Kaune ir Vilniaus universitete. Lietuvos universitetuose 1938—1940 m. jis studijavo lituanistinius mokslus, kaip Lietuvos Švietimo Ministerijos stipendininkas. 1939—1940 m. dirbo „Eltoje".

1940 m. rugpiūčio mėn. iš bolševikų okupuotos Lietuvos per Vokietiją ir Švediją išvyko į Jungtines Amerikos Valstybes. Čia dvejus metus dirbo Lietuvos Generaliniame Konsulate New Yorke, dvejus metus BALFe, kaip jo visuomeninių reikalų vedėjas, ir nuo š. m. gegužės mėn. perėjo dirbti į War Relief Services — NCWC, mūsiškai tariant, į Katalikų Misiją.

Kazys V. Baltramaitis yra didis lietuvis patriotas, plačiai pažįstas mūsų kultūrą, jau nuo seniau bendradarbiaująs lietuviškoje spaudoje. Galime džiaugtis, kad kaip tik tokio žmogaus iš Jungtinių Amerikos Valstybių susilaukėme savo tarpe.

Lietuvių Žurnalistų Sąjungos pirmininko pakviestas, Kazys V. Baltramaitis sutiko dalyvauti š. m. rugpiūčio 30—31 d. Schweinfurte įvykstančiame lietuvių žurnalistų metiniame suvažiavime ir ten padaryti jiems rūpimais klausimais pranešimą.

Ponia Elena Devenienė — visiems gerai žinomo Jono Vileišio duktė. Ilgai gyvenusi Lietuvoje, o nuo 1940 metų rudens Amerikoje, į kurią ji paspruko iš bolševikų nagų. Nuvykus į Ameriką, po 2½ metų jai pasisekė iš Sibiro į Ameriką parsigabenti ir savo vyrą dr. M. Devenį.

Dabar ji atvyko, kaip International Rescue and Relief Committee (IRRC) atstovė. Šioji organizacija rūpinasi padėti išvykti tremtiniams į Jungtines Amerikos Valstybes ir kitur. Prie visų Amerikos konsulatų šioji organizacija turi savo atstovybes.

Ponia Devenienė Lietuvoje buvo „Lietuvos Ūkininkių Vadovė". Ji glaudžiai bendradarbiavo su Žemės Ūkio Rūmais, Žemės Ūkio Ministerija ir lietuvėmis ūkininkėmis. Nuvykusi į JAV, tuojau pasinėrė į lietuvių tautinį visuomeninį darbą. Ji aktyvi veikėja Amerikos Lietuvių Taryboje (ALT), Susivienijime Lietuvių Amerikoje (SLA), Tėvynės Mylėtojų Draugijoje (TMD), BALF-e. Tautinėj Lietuvių Sandaroj ir kt.

Ji jau aplankė Švedijos tremtinius. Dabar nori susipažinti su lietuvių tremtinių gyvenimu Vokietijoj ir juos supažindinti su Amerikos lietuvių gyvenimu. Ji aplankys ne vieną stovyklą ir palaikys glaudžius ryšius su mūsų centrinėmis organizacijomis.

LTB Vyr. Komiteto atstovas J. Audėnas pirmiausia ją sutiko Frankfurte ir LTB vardu pasveikino.

Kanada priimsianti ir DP šeimas

Heidelberg. VIII. 12. (Dena) — Kanados atstatymo ministeris C. D. Howe, kuris taip pat yra ir ministeris imigracijos reikalams, PC IRO pranešimu, šekmadienį atvyko į Frankfurtą. Jo apsilankymo tikslas ištirti galimybes tremtinius padaryti Kanados piliečiais.

Kanada numato priimti 10.000 tremtinių su šeimomis. Laikinai turi būti perkeldinti 1000 miško darbininkų, iš kurių 400 jau liepos mėn. išvyko į Kanadą. Artimiausias planas numato perkeldinti 2500 šių miško darbininkų šeimų narių.

Bremerhaven. (Dena) — Pirmadienį 800 tremtinių iš anglų ir amerikiečių zonų „General Stewart" laivu išvyko į Kanadą.

Maskva. VIII. 11. (Dena-Reuter) — Pagal „Pravdos" užsienių politikos komentarus, JAV užs. reik. ministerija išreiškusi apgailestavimą dėl plakatų su užrašais „Saugokitės šnipų" iškabinimo ant medžių priešais sovietų pasiuntinybę Washingtone.

Nuolatinis rūpestis

NEPASIDUOTI LENGVABŪDIŠKAM SUNKIAI UŽDIRBTO PINIGO ŠVAISTYMUI

Atšiaurus tremties likimas ir mūsų pačių rūpestis tolimesne savo ateitimi jau kiek išsklaidė tremtinių bendruomenės dalį įvairiems darbams po kitus Europos kraštus. Pirmieji išvykusiųjų įspūdžiai, be abejo, vėl kalba apie naujus rūpesčius ir apie nelengvą įsitraukimą darban. Tai visiškai suprantama ir natūralu po tiekos likimo smūgių, skaudžiausių išgyvenimų ir po dvejų metų fizinio ir moralinio skurdo sugriautoje Vokietijoje DP stovyklose. Tačiau šalia to ryškiai įžvelgiamas ir tam tikras moralinis pasitenkinimas savarankišku darbu, viltis prisitaikyti ir įsitraukti į naujas laisvai pasirinktojo darbo ir gyvenimo sąlygas.

Išleisdami brolius tremtinius į naujas darbo šalis, tiek stovyklinėse bendruomenėse, tiek mūsiškėje spaudoje, nepagailėjome jiems geriausių linkėjimų, sėkmės, o ir nurodymų bei sielvarto, kad jie tenai įsikūrę visur ir visuomet pasirodytų garbingi, darbštūs lietuviai, kultūringi, mūsų tautą tinkamai reprezentuoją žmonės. Nes, tik taip elgdamasis ir dirbdamas, kiekvienas galės sau užsitikrinti šviesesnę ateitį, o svarbiausia — netiesioginiai, sudarydami palankią opiniją apie visą mūsų tremties bendruomenę, galės daug padėti kitiems tremtiniams, kurie, gal būt, yra pakeliui į tas šalis.

Pagaliau ir patys išvykstantieji, savo ar kitų grupių lūpomis, yra viešai davę gražių pasižadėjimų prieš visą bendruomenę ir net lietuvių tautą, šventai saugoti savas kilniąsias tradicijas ir tautinę garbę, elgtis taip, kad jų elgesys keltų kitų pasigėrėjimą ir prisidėtų prie Lietuvos ir lietuvių tautos vardo iškėlimo.

Tačiau jau dabar, praėjus kai kuriam laikui, pastebima tam tikrų žymesnių negalavimų, keliančių naujo susirūpinimo svetur dirbančiųjų tautiečių ekonomine ir moraline ateitimi. Žinoma, smulkios rūdžių žymės gali pasirodyti kiekviename mechanizme, o mažesni negalavimai — kiekviename gyvame organizme. Svarbiausia tačiau — nereikia laukti, kol rūdys aptrauks visą įrankį ar mašiną, o negalavimai išsiplės į rimtą, sunkiai pagydomą ligą.

Konkrečiai, kaip jau yra konstatuota, kad, pvz., belgai nevykdo to sutarties su darbininkais punkto, kuriuo jiems draudžiama pardavinėti kreditan alkoholinius gėrimus. Be abejo, nepakanka to, kad Tremtinių Bendruomenės vadovybė šiuo reikalu kreipsis į belgų atitinkamus organus. Čia turėtų rimtai susirūpinti kiekvienas minimam krašte dirbantysis tautietis, kad lengvabūdiškai nesišvaistytų sunkiai, net su tam tikru pavojumi gyvybei, uždirbtu pinigu besaikiam alkoholio vartojimui, kad nenuodytų savo jau ir taip išsekusį organizmą, kurio pajėgumas dar bus labai ir labai reikalingas paties dirbančiojo ir jo šeimos ateičiai.

Todėl kiekvienos dirbantysis lietuvis turėtų rimtai apsigalvoti, prisiminti savo tolimesnę ateitį, stovyklose pasilikusius savo artimuosius, savo tiesioginiai ar netiesioginiai duotuosius pasižadėjimus išvykstant; pagaliau — savo raudančią ir žūstančią tėvynę, pražūčiai išvežtuosius savo tėvus ir brolius. Čia reikėtų prisiminti ir caro laikais mūsų tėvynės pavergėjų politiką — naikinti tautą alkoholio nuodais ir dvasiniu tamsumu.

Stovyklose pasilikusieji giminės, artimieji ar pažįstami, draugai bei draugės turi šventą pareigą per laiškus tinkamai paraginti ir patriotiškai nuteikti sunkiai dirbančiuosius mūsų vyrus; įspėti juos dėl daromos negarbės, dėl galimo vargo ir skurdo svetimoje šalyje. Pagaliau nusigyvenus, susmukus, palinkus į visokius nusikaltimus ir pasidarius kraštui nepageidaujama našta — yra rimto pavojaus vienu ar kitu būdu atsidurti pas tuos nuo kurių mes bėgome, iškentėjome karo siaubą, benamių stovykose, kol pagaliau buvome priimti nors ir sunkiausiam fiziniam darbui, tačiau laisvuose, demokratiniuose, kultūringuose kraštuose. Kad taip neatsitiktų — lai būna mūsų visų nuolatinis rūpestis.

Alg. Giedrius

Neabejojama, kad žmoniškumas laimės

MINISTERIO ŽADEIKIO LAIŠKAS

Š. m. pradžioje LTB Vyr. Komitetas buvo kreipęsis į ministerį Žadeikį mūsų tremtinių įkurdinimo JAV reikalu. Nesenai gautas iš jo toks atsakymas:

„Dėdės Samo imigracijos įstatymų siena tebėra tampriai užrakinta. Tiesa, per tą laiką rimtų ir daug pastangų daroma, kad vartus atidarius, bet šio krašto Kongresas pasirinko delsimo taktiką ir galutinį Stratton Bill sprendimą, atrodo, atidės iki 1948 m. sausio mėn. Tai, žinoma, didelė nelaimė trėmtinių gyvenime, kai teks trečia žiemą kęsti šaltį ir alkį. Kadangi Dėdė Samas pasirodė toks „pavyzdingas", tai nėra ko daugiau laukti iš kitų kraštų susirūpinimo tremtinių atveju. Nors pasaulis turi progos įsitikinti, kad lietuviai tremtiniai, laikinai praradę savo Tėvynę, nesutiks repatrijuoti, kas reikštų paradimą savo gyvybės, o vistik laukiama lyg stebuklo, kad tremtinių nuotaika pakitės, ir kad vakariečiams todėl beteks ir mažiau rūpesčio ir mažiau ir mažiau išlaidų. Iš Kongreso tribūnos ir spaudos dažnai tenka girdėti tremtiniams priekaištų, būtent, kad, įsileidžiant naujus imigrantus, bus įsileista didelis šmotas komunizmo. Be abejo, yra nesąmonė kalbėti apie komunizmą Pabaltijo tautų tarpe; bet ar galima tą pati patvirtinti apie kitas tautybes, tik Jūs ten vietoje galėtumėt tą mįslę išaiškinti. Kaip ten bebūtų, nors tremtinių įkurdinimo reikalas šiame krašte yra patekęs į nepalankias žnyples, betgi neabejojama, kad žmoniškumas ims viršų, nors kelis mėnesius ir teks dar palaukti.

PRANCŪZIJA LENGVINA DP ĮVAŽIAVIMO SĄLYGAS

Berlin. (Dena) — Pagal sudarytą susitarimą tarp Prancūzijos vyriausybės ir anglų karinės valdžios Vokietijoje, 14.000 tremtinių iš anglų zonos gali savanoriškai užsiregistruoti darbui Prancūzijoje. Pirmieji savanoriai į Prancūziją atvyks pradžioje rugsėjo mėn. Tremtiniams leidžiama savo šeimas pasiimti kartu. Norintiems dirbti prancūzų anglių kasyklose bus taikomos tokios pat sąlygos, kurias turi savanoriai angliakasiai Belgijoje. Šios sąlygos, tarp kita ko, apima ir socialinį draudimą, nemokamą butą darbininkui ir jo šeimai.

Anglijos kabinetas galis pasikeisti

London. VIII. 12. (Dena-Reuter). — — Kaip praneša Reuterio politinis korespondentas, britų kabinete gali įvykti pasikeitimų, jei parlamentas prieš išsiskirstydamas atstogų nepriimtų įstatymų projektų kovai su ekonomine krize. Pirmą kartą po darbo partijos vyriausybės sudarymo kabinete ir už jo ribų daromas pačios darbo partijos spaudimas į Attlee. Kiekvieną diena galinti Attlee ir jo kolegoms atnešti netikėtumą, ministerių portfelius patikint į naujas rankas. Labiausiai šiems spėliojimams prieštarauja paties Attlee laikysena. Nors jis ir susilaukė kritikos, tačiau esą labai mažai konkrečių įrodymų, jog būtų visuotinai pareikalauta jo, kaip ministerio pirmininko, pasitraukimo. Vienintelis Attlee įpėdinis, apie kurį būtų galima kalbėti esąs užs. reik. min. Bevinas, kuris darbo partijoj turi daug įtakingų ir yra remiamas profesinių sąjungų.

IR KANADA REMIA GRAIKIJĄ

Atėnai. (Dena-Reuter) — Graikijos min. pim. Demetrios Maximos amerikiečių pasiuntiniui įteikė memorandumą, kuriame išdėstomi pasiūlymai nugalėti Graikijos sunkumams ir prašoma paramos iš JAV pusės.

Atėnai. (Dena-Reuter) — Amerikiečių pagalbos misijos Graikijai pirmininkas D. Griswold prieš išvykdamas į Kretą pareiškė, kad JAV Graikijai pristatysiančios prekių ir medžiagų už 350 mil. dolerių.

Vienas amerikiečių laivas jau iškraunąs savo vežtą Pirėjaus uoste, ir sekantis laivas jau esąs pakeliui į Graikiją.

Į klausimą koks metodas būtų geriausias kovoti su sukilėlių neramumais, Griswold atsakė, kad tai neina į jo komisijos kompetenciją.

Bad Nauheim. (Dena) — Kaip praneša Kanados radijas, Kanada skirianti 11 mil. dolerių paramą Graikijai, Italijai ir Austrijai.

Bulgarijos klausimas Saug. Taryboje

New York. (Dena-Ins) — JAV turinčios rimtų abejojimų dėl Bulgarijos priėmimo į Jungtinių Tautų Organizaciją, pareiškė amerikiečių atstovas H. Raynor Saugumo Tarybos narių priėmimo komisijoje. Šiuos abejojimus kelia Bulgarijai taikos sutartimi nustatytų reikalavimų žmogaus teisių atžvilgiu aiškus pažeidimas ir eilė atsikimų, kai Bulgarija nebendrabarbiavusi su JT Balkanų komisija.

Šios komisijos tyrinėjimų pasekmės, kurios konstatavo, kad Bulgarija remianti sukilėlių operacijas Šiaurės Graikijoje, verčia JAV dvejoti bulgarų tautos taikingu charakteriu.

Šitoks JAV abejojimų formulavimas buvo paremtas D. Britanijos ir Brazilijos, tačiau Sov. S-ga tai atmetė. Jos atstovas A. Krasilnikov pasipriešino buvusių priešo kraštų pareiškimų priimti į JT svarstymui prieš taikos sutarčių ratifikavimą. (Tų sutarčių iki šiol neratifikavo tik Sovietų Sąjunga.)

Australijos atstovas nurodė, kad esą negalima prileisti jog viena iš didžiųjų valstybių nerorinti taikos sutarčių įsigaliojimo.

Schanghai. (Dena-Reuter) — Kaip praneša kiniečių vyriausybė, Mandžiūrijoj komunistai paliepė visų fiziškai tinkamų vyrų ir moterų 15-40 metų amžiaus visuotinę mobilizaciją. Charbine įsteigta komisija, turinti prižiūrėti mobilizuotųjų karinį apmokymą. Sekmadienį Čangkaišeko vyr. būstinėje įvyko pasitarimai dėl žygių sąryšy su komunistų visuotine mobilizacija.

Batavia. (Dena-Reuter) — Indoneziečių karinės pajėgos Pamekasane stipria kulkosvaidžių ugnimi apšaudė olandų kariuomenės dalinius. Rytų Javoje kovojama su pavienėmis indoneziečių grupėmis. Salos vakaruose indoneziečiai sprogdina geležinkelio ir kitus tiltus.

Žurnalistų suvažiavimas

Rugpiūčio 30-31 dienomis Schweinfurte, lietuvių stovykloje (Franz-Schubert-Str.), šaukiamas visuotinis Lietuvių Žurnalistų Sąjungos narių suvažiavimas. Kviečiami dalyvauti visi senieji L. Ž. S-gos nariai, o taip pat priimtieji nariais pirmame suvažiavime Hanau (1946 m.) ir vėliau naujai priimtieji Valdybos nutarimu. Pakvietimai S-gos nariams jau išsiuntinėti asmeniškai. Jei kas iš narių, dėl paskutinio meto stovyklų ar adresų pasikeitimo, pakvietimo negautų, šiuo kviečiami suvažiavime dalyvauti.

Suvažiavimo pradžia rugpiūčio 30. d. 10 val. stovyklos salėje. Prašoma suvažiuoti rugpiūčio 29 d. popietiniais traukiniais, ar 30 d. anksti rytą. Sckweinfurt Hbf. stotyje stovyklą nurodys budį uniformuoti skautai.

Suvažiavimo darbotvarkė bus įteikta vietoje.

Liet. Žurnalistų S-gos Valdyba

Nesiduokime apvagiami!

Mes, galima sakyti, esame visko netekę: laisvės, tėvynės, turto, daugelis — savo artimųjų, o kai kurie, be to, net ir sveikatos. Mes esame benamiai skurdžiai, begyveną viena šviesia viltimi, kad, pagaliau, kada nors ir mūsų kančios baigsis: arba sugrįšime į laisvą tėvynę arba kur nors galėsime pastoviai įsikurti ir vėl pradėti žmonišką gyvenimą.

Būdami benamiais skurdžiais, rodos, turėtume visur rasti užuojautos ir paramos. Bet taip iš tikrųjų nėra. Savo skurdžioje būklėje mes daugiau skriaudos patiriame, negu paramos, daugiau pagiežos, negu paguodos. Ir skaudžiausia bei liūdniausia tai, kad mes skriaudos ir pagiežos daugiausia patiriame iš tos tautos, iš kurios mes daug skriaudų esame jau patyrę ir žilioje senovėje ir netolimoje praeityje, būtent, iš vokiečių.

Ir per 1915—1918 metų ir per 1941—1944 metų okupacijas vokiečiai mūsų tautą plėšė, mūsų žmones gabeno prievartos darbams. Mes čia nenorime vokiečių tautai patiekti mums padarytų skriaudų sąskaitos, nes ji vis tiek mums niekad negali būti apmokėta. Mes tatai primename tam, kad mes nenorime ir negalime būti tauta, nuolat vokiečių skriaudžiama ir apiplėšiama.

Po šio baisaus karo mes Vokietijoje radome laikinę prieglaudą. Mes tesinaudojame tik jų patalpomis, daugiausia apgriuvusiomis kareivinėmis. Maitina mus Jungtinės Amerikos Valstybės, kurioms mes esame didžiai dėkingi, ir to savo dėkingumo niekad nepamiršime.

Iš savo giminių ir pažįstamų Jungtinėse Amerikos Valstybėse kai kurie mūsų gauna maisto siuntinėlius. Tai mums didelė parama

Ir kaip skauda, liūdna ir pagaliau net pikta vargšui DP, kai jis jam siųsto siuntinėlio visai negauna arba pašte gauna siuntinėlį apiplėštą: siuntinėlis apdraskytas, iš jo geresnieji daiktai išvogti. Liūdniausia tai, kad tuos siuntinėlius daugiausia siunčia ne turtuoliai, bet paprasti darbininkai, kuriems mūsų skaudus likimas geriau suprantamas, kurių širdis minkštesnė, kurie nelaimėn patekusiam artimui greitesni padėti.

Kai siuntinėliai iš Amerikos pradėjo mus pasiekti, bent iš pradžių kurį laiką, jie nebuvo apiplėšiami arba tai pasitaikydavo retai. Tačiau juo toliau, juo labiau jų apiplėšimas didėja, ir jei jis ir toliau eis tokiu tempu, tai neapiplėštą siuntinėlį gauti bus retenybė. Žinoma, vienuos paštuos dingusių ar apiplėštų siuntinėlių daugiau, kitur mažiau. Tačiau faktas lieka faktu, kad mūsų tautiečių Amerikoje mums siunčiami kai kurie siuntinėliai dingsta, o kai kurie yra apiplėšiami.

To mes jokiu būdu negalime toleruoti! Neleiskime savęs apvogti! Tai darydami, mes ne tik save skriausim, bet taip pat ir savo tautiečius Amerikoje. Jie iš savo santaupų siunčia paramą mums vargstantiems, o ne vokiečiams.

Kaip mes turime gintis nuo pašto vagių? Kas šiuo atveju pirmiausia darytina, nurodo mums ir patys Amerikos lietuviai. LVS pirmininkas š. m. gegužės 9 d. „Dirvoje" Nr. 19 yra paskelbęs straipsnelį **„Apie siuntinių išvogimą"**. Kas darytina, kai dingsta arba būna dalinai išplėšiami siuntiniai Europon".

Šiame mums įsidėmėtiname straipsnelyje rašoma:

Lietuvai Vaduoti Sąjungos centro valdyba gavo atsakymą iš Office of Military Government for Germany (U. S.), į parašytą skundą kaslink siuntinių tremtiniams dingimo ar išplėšimo.

Jei dingsta ar būna išplėštas siuntinys, pravedimui jieškojimo reikalingi šie daviniai: data kada siuntinys išsiųstas, kaip buvo tas siuntinys adresuotas, kas jame buvo siunčiama, kaip siuntinys buvo supakuotas.

Šituos davinius prisiųskite LVS pirmininkui. 1434 Clarence ave., Lakewood 7, Ohio, arba galite ir tiesiai siųsti šiuo adresu: Office of Military Government for Germany (U. S.), Office of the Secretary General, APO 742.

Ta įstaiga pasižada kiekvieną pranešimą priimti ir dėl kiekvieno pražuvimo ir išplėšimo padaryti investigaciją.

Tat padėkime sugauti žemės rūšies vagilius, kurie skriaudžia vargstančius mūsų tautiečius.

Tad dingus siuntiniui arba gavus jį apiplėštą, jokiu būdu negalima tylėti. Apie tai tuojau pat pranešti aukščiau nurodytais adresais. Jei mes apvogti bei apiplėšti tylėsime, tuo pačiu skatinsime siuntinių dingimą ir apiplėšimą. Su vagimis reikia griežtai ir energingai kovoti.

Pranešimu aukščiau nurodytais adresais nepasitenkinkime, bet darykime ir vietoje visus galimus žygius, kad užkirstume kelią mums iš Amerikos atsiunčiamų siuntinių dingimui ir apiplėšimui.

Kas pirmon eilėn mums vietoje darytina?

1. Mūsų tremtinių bendruomenės vadovaują organai vokiečių pašto administracijai turėtų įteikti statistiniais duomenimis paremtą raštą, prašydami ją imtis žygių kad vokiečių paštuose būtų pašalintas iš Amerikos siuntinių dingimas ir apiplėšimas. Apeliuokime ir į vokiečių tautos moralę. Juk tokie reiškiniai, kaip paštuose siuntinių dingimas ir apiplėšimas, demokratiniu keliu pasiryžusiai žengti vokiečių tautai garbės nedaro.

2. Šis klausimas turėtų rūpėti ir Lietuvių Tremtinių Teisininkų Draugijai. Ji šiuo reikalu turėtų duoti nurodymų, kaip apvogtiesiems ir apiplėštiesiems ginti savo teises.

3. Pagaliau šis klausimas keltinas ir mūsų spaudoje. Jei kuris nors vokietis ką nors negiamo apie mus parašo, mes labai sujundame, spaudoje reaguojame. Taip ir turime daryti. Tačiau turime netylėti ir tada, kai esame apvagiami ir apiplėšiami. Jei apvagiami ir apiplėšiami netylėsime, šauksimės pagalbos, tai ir vagys nebe taip drąsūs bus.

4. Stovyklose turėtų būti padaryta statistika, kiek ir kada mūsų tremtiniams yra dingusių ir kiek apiplėštų iš Amerikos siųstų siuntinių.

5. Dėl šios mūsų tremtiniams daromos skriaudos kuo skubiausiai turėtų būti įteiktas statistiniais duomenimis paremtas raštas ir Jungtinių Amerikos Valstybių karinei vadovybei, kuri mus globoja.

A. Merkelis

Politinė apžvalga

Anglija atsidūrė kryžkelėje

JAV SUSIRŪPINUSIOS ANGLIJOS KRIZE. PAN-AMERIKOS KONFERENCIJA

Visa praeitoji ir šios savaitės pradžia buvo Anglijos ekonominės krizės ir Ruhro akmens anglies ženkle.

Šios abi problemos nenueina nuo pasaulio spaudos puslapių. Anglijos ekonominė krizė išsaukė nemažą susirūpinimą JAV, ko pasėkoje prez. Trumanas sušaukė kabineto posėdį, kuriame buvo svarstoma padėtis Anglijoje ir su tuo susiję užsienio politikos klausimai.

Pačią ekonominę krizę ir kelius iš jos išbristi nurodė savo kalboje Anglijos min. pirm. Attlee. Iš jo kalbos paaiškėjo, kad tik darbas, sunkus ir kietas darbas, išves Angliją iš susidariusių sunkumų. Bet, kaip gautos informacijos rodo, pačioje partijoje yra labai didelių nuomonių skirtumų dėl priemonių šiai gresiančiai ekonominei krizei nugalėti. Ne bereikalo jau įvyko du slapti posėdžiai, kuriuose darbo partijos atstovai svarstė priemones dėl susidariusios situacijos. Kadangi komunistai po posėdžių nurodė tik oficialiąją pusę, tai kokių nors konkretesnių išvadų iš šių slaptų posėdžių daryti netenka.

Tuo tarpu korespondentai nurodo, kad pačiame britų kabinete yra taip pat didelių nesutarimų. AP telegramų agentūra nurodo, kad Bevinas ir Attlee yra nuomonės, jog geležies ir plieno pramonės suvalstybinimas turėtų būti atidėtas vėlesniam laikui, kadangi dabartiniu metu šios gyvybiniai reikšmingos srities suvalstybinimas ir jos pertvarkymas galįs labai sunkiai paveikti ir taip jau komplikuotą ekonominę padėtį. Antroji pusė, vadovaujama prekybos ministerio Sir Staffordo Crippso, yra nuomonės, kad nežiūrint visų sunkumų reikalinga pravesti geležies ir plieno pramonės suvalstybinimas, sumažinti kariuomenės skaičius ir vėl iš naujo pradėti prekybos derybas su Sov. S-ga.

Kartu AP telegr. agentūros korespondentai nurodo, kad paskutiniajame slaptame posėdyje laimėjusi nuosaikioji grupė su Bevinu ir Attlee priešakyje ir plieno pramonės suvalstybinimas būsiąs atidėtas ateičiai. Kartu įsidėmėtinas' ministerio Mayhew pareiškimas parlamente, kuriame jis pasisakė dėl Gromyko veto Saugumo Taryboje Graikijos klausimu. Ministeris nurodė, kad Anglijos vyriausybė į šį reikalą žiūrinti visiškai rimtai, ir kad šis vetavimas padaręs S. Tarybą visiškai bejėgę, o tuo pačiu išverstas ir Jungt. Tautų pastato kertinis akmuo.

Bet pats svarbiausias reikalas, kaip atrodo, yra Anglijos vyriausybės reikalavimas iš parlamento duoti jai nepaprastus įgaliojimus, pagal kuriuos ji be parlamento galėtų imtis tokių priemonių, kokias ji ras reikalingas krizei nugalėti. Prieš šiuos įgaliojimus labai atvirai pasisakė opozicijos atstovas W Churchillis, nurodydamas, kad šitokių įgaliojimų suteikimas yra ne kas kita, kaip tam tikras diktatūros įvedimas kadangi šiuos nepaprastus įgaliojimus suteikus parlamentas liks bejėgis.

Šiam Churchillio nuogastavimui išblaškyti, sosto tarybos pirmininkas Morrissonas patikino, kad, nežiūrint visko, visi padaryti kabineto veiksmai ir toliau pasilieka parlamento kontrolėje, ir įneštas Churchillio pataisas parlamentas atmetė. Pats nepaprastų įgaliojimų vyriausybei suteikimas buvo priimtas trečiuoju skaitymu

Nežiūrint visų komentatorių ir laikraščių pranešimų, galutinai nepaaiškėjo nei priemonės, kokių Anglijos vyriausybė griebsis krizei nugalėti, nei linkmė, kuria Anglija eis, sprėsdama šias sunkias problemas. Viena yra aišku, kad šioji krizė yra pati sunkiausia ir problematiškiausia visoje Anglijos imperijos istorijoje. Pats nuomonių skirtumas Anglijos kabinete rodo, kad Anglija nori išbristi iš sunkumų ir nuo niekeno nepriklausyti savo užsienio politikoje. O tas savarankiškumas, atrodo, taip pat nevienodai suprantamas. Crippsas mano, kad bet kuria kaina sudarius su Sov. S-ga prekybos susitarimą bus galima būti savarankiam ir tuo pačiu atsipalaiduoti nuo JAV dolerio įtakos. Tuo tarpu Bevinas ir Attlee yra nuomonės, kad reikia tęsti tolimu bendradarbiavimą tarp Anglijos ir JAV ir jos pagalba nugalėti susidariusius sunkumus. Šitie prognozai rodo, kad Anglija stovi kryžkelėje ir prieš milžiniškos reikšmės sprendimus, turinčius nepaprastos reikšmės ne tik pačiai Anglijai, bet ir visai Europai.

Kaip matome, JAV yra visiškai rimtai susirūpinusios Anglijos krize, nes JAV ministerių kabineto sušaukimas rodo, kad JAV su dideliu susidomėjimu seka įvykių eigą Anglijoje. Kartu JAV vyriausybės nutarimas sušaukti trijų ministerių konferenciją Vokietijos pramonės kapacitetui nustatyti yra lyg ir gestas, rodąs, kad JAV yra rimtai nusistačiusios dalyvauti ir nepasitraukti iš Europos reikalų. Kiek prisimename, prieš tris savaites, Anglija buvo JAV įteikusi notą trijų konferencijos sušaukimo, Vokietijos pramonės ir Ruhro anglies reikalais. Tada šį pasiūlymą JAV atmetė. Gi po trijų savaičių, įvykiams riedant savo linkme, šioji konferencija tapo neišvengiama.

Prancūzijos kabinetui gresianti krizė ir jos nusistatymas Ruhro krašto pramonės reikalu rodo, kad JAV pakeitė savo nuomonę ir trijų konferencija įvyks. Kokios priežastys vertė savo nusistatymą JAV pakeisti, sunku pasakyti, bet, kaip atrodo, ne paskutinėje vietoje buvo Prancūzijos ir Anglijos vidaus sunkumai. „N. Y. Herald Tribune", rašydamas dėl Anglijos krizės pažymi, kad po Attlee kalbos, Anglijos visuomenės nuotaikos ne tik nepakilo, bet priešingai, pasidarė dar pesimistiškesnės. Esą Anglijos visuomenė laukusi koalicinio kabineto, kuris būtų daug prisidėjęs prie susidariusios būklės nugalėjimo. Baigdamas laikraštis nurodo, kad nežiūrint visų reikalų, visgi Anglijai reikia padėti sunkumus nugalėti. Panašios nuomonės yra ir „N. Y. Times" tuo tarpu „Washington Star" labai aštriai ruola nepaprastų įgaliojimų suteikimą dabartinei Anglijos vyriausybei.

Iš kitos pusės, prasidėsiančiai Rio de Janeiro konferencijai, kurioje svarstoma bendra Vakarų pusrutulio gynyba, Amerikos spauda skiria nepaprastos reikšmės ir nurodo, kad nuo šios konferencijos pasisekimo priklausys ramybė ir taika pasaulyje.

Šie visi įvykiai rodo, kad padėtis ne tik Europoje, bet ir visame pasaulyje artinasi prie tam tikro susikaupimo, ko pasėkoje reikėtų laukti ir tam tikro išryškėjimo. **MI.**

Smurtas ir teisė Pabaltijy

— tokia antrašte britų karinės valdžios Hamburge leidžiamas savaitraštis „Die Zeit" talpina vedamąjį, kuriame tarp kita ko rašoma:

„Estija, Latvija ir Lietuva pagal Londono, Paryžiaus ir Washingtono protokolus „de jure" tebėra nepriklausomos valstybės. Pabaltijo kraštai turėjo tą nelaimę, kad neturėjo galingų draugų. Draugingi kraštai buvo nepakankamai galingi, o galingieji — nepakankamai draugingi. Šių faktų akivaizdoje jiems niekas nepadeda, nors jų pretenzijos yra teisėtos. Yra pagrindo bijotis, kad priklausomai nuo to, ar šių sričių statusas vėl kada nors bus svarstomas, iki to laiko nebeliks paties ginčo objekto; jis liks tik geografinė sąvoka. Nepaliaujamai rieda į rytus traukiniai su deportuojamaisiais, o tuo pat metu tūkstančiai rusų kareivių, valdininkų ir kolonistų užplūsta šiuos kraštus. Rusijoje viskas suderinta su valdžios interesais. O valdžios interesai reikalauja, kad Rusijos pasienio sritys būtų apgyvendintos rusais, o čia gyvenančios tautos kuo tollausiai išblaškytos po rusiškąjį reichą."

„Mus supa neregėtos lenktynės"

PRANCŪZŲ POLITIKAS APIE RYTŲ — VAKARŲ SANTYKIUS

Paris, VIII. 12. (Dena-Ins). — Buv. Prancūzijos min. pirm. Paul Reynaud, INS agentūrai skirtame specialiame straipsnyje nagrinėja priežastis, kurios, baigus karą, privedė prie skilimo tarp Sov. S-gos ir JAV. „Kokia gi yra pagrindinė priežastis nesusipratimų tarp dviejų galingųjų laimėjusių karą: tarp Sovietų Sąjungos ir Jungtinių Amerikos Valstybių? Šiandien tiedu gigantai stovi priešinguose žmogiškojo galvojimo poliuose. Kiekvienas jų turi savo formulę palaimos supratimui, kas jų ideologiniam konfliktui suteikia religijinių karų charakterį. Abu jie vartoja tuos pačius žodžius, tačiau jiems duoda visai kitas prasmes. Kai eina kalba apie Vokietijos demokratizavimą, JAV šituo žodžiu supranta kalbos, rinkimų ir t. t. laisvių atstatymą. o sovietai, kurie siekia proletariato diktatūros, Vokietijos demokratizavimą supranta kaip sunaikinimą vienos socialinės klasės, išdalinant nuosavybę, tuo būdu kurdami sąlygas, kurios yra palankios ju propagandai plėsti.

Nuomonių skirtumai tarp Sov. S-gos ir JAV siekia Atlanto Chartos laikus, o tai nesutiko su sovietų karo tikslais. Tačiau reikėjo karą laimėti, ir nuomonių skirtumai buvo nustumti į šalį. Šiandien šie nuomonių skirtumai užima pirmąją vietą, ir abu gigantai stengiasi vienas antram sukliudyti siekti dominavimo pasaulyje. Jungtinės Amerikos Valstybės karo metu pasidarė nepaprastai stiprios. Ju mokslininkai, technikai, laboratorijos ir fabrikai tebeteikia joms tokią pat galybę, kaip ir karo metu. Vienok Sovietų Sąjunga, kuri karo metu buvo sunkiai paliesta, turi stiprią kortą savo rankose. Jeigu patikėsime statistikams, tai Sov. S-ga po 22 metų turės 251 mil. gyventojų, palyginus su 156 milijonais amerikiečių. Šie 251 mil. sovietų valdys visus turtus tarp Vladivostoko ir Triesto, o, gal būt, ir iki Goethes Weimaro.

Praktiškai kiekviename krašte viena partija remia Sov. S-gos politiką. Daugelyje kraštų tokia partija kontroliuoja profesines sąjungas. Kinijoje stipri komunistų armija artinasi prie Pekingo vartų ; aš kažkur skaičiau, kad ir savo likimu nepatenkinti Indijos musulmonai šliejasi prie Sovietų Sąjungos.

Sovietai amerikiečiams pareiškia: Jūs norite piktnaudoti savo galybę, kurią jums suteikia jūsų žaliavos, jūsų mechaniniai įrengimai ir jūsų doleriai, stengdamiesi kolonizuoti Europą ir pavergti visą pasaulį. Mes tačiau, žadindami pasaulio proletariatą, išpersime kailį jūsų skandalingiems laimėjimams, kuriuos jums karo metu suteikė jūsų trestai. Mes skelbsime pasauliui, kad jums ateis lemiama krizė, kuri sutriuškins jus, ir tada išmuš mūsų valanda. Amerikietis tada atsakys: Krizė? Argi mane gali pažeisti krizė, kai pasauliui visko trūksta ir kai mūsų pačių piliečiai dar nėra viskuo aprūpinti? Aš abejoju. Mano politika yra laimės politika, ir man nėra reikalinga jokia slaptoji policija. Jūs žinote patys labai gerai, kad prapulsite, jeigu papulsite, jeigu pakelsite geležinę uždangą. Jūs tai žinote taip gerai, kad jūsų mergaitėms, ištėkėjusioms už anglų arba amerikiečių karininkų, yra uždrausta vykti pas savo vyrus, tariant, kad jos ėsančios reikalingos jūsų krašto atstatymui. Jūsų propaganda yra plečiama po visą pasaulį, bet aš su ja kovosiu išplėsdamas savo gerovę į kitus kraštus. Aš visur kovosiu su skurdu, kurį dabar iššaukia komunizmas.

Sovietų atsakymas į tai buvo bandymas pastumti geležinę uždangą į vakarus; su pasisekimu Vengrijoje, bet ne taip sėkmingai Austrijoje.

Skilimas tarp rytų ir vakarų, užregistruotas liepos 2 d., iššaukė tokį didelį įtempimą, kad galima savęs klausti, ar šie du milžinai nepradės vienas antro mušti. Mus supa tokios ginklavimosi rungtynės, o dar niekad praeityje nebuvo kitaip, kad ginklavimasis nevestų į karą. Tačiau yra vienas dalykas, milžiniškas dalykas, į kurį mes galime dėti didelę viltį: mes esame įžengę į atomo amžių. Šitai žmonijai yra toks pat didelės reikšmės įvykis, kaip tai buvo geležies amžius praeityje. Mes privalome gyventi pagal 1947 metu ritmą.

Būtų tragiška, jei reiktų JAV ir Sov. S-gai panaudoti R. Kiplingo posaki, skirtą Indijai: „Rytai lieka rytai, vakarai lieka vakarai, ir niekad jie nesusitiks." Atėjo laikas pašalinti perdetą nacionalizmą, nežiūrint kur jis bepasireikštų."

Nacių maršalas nesnaudžia

Paulus vokiečių belaisvius ruošia specialioms sovietų tarnyboms

Spaudoje jau buvo rašyta, kad Sovietų Sąjungoje buvęs nacių maršalas Paulus organizuoja iš vokiečių karo belaisvių vokišką kariuomenę. Liepos 24 d. prancūzų dienraštis „Figaro" sako gavęs žinių iš labai patikimų šaltinių apie maršalo Paulaus tebeegzistuojantį štabą 30 km. nuo Maskvos. Sovietų prižiūrimas maršalo Paulaus štabas ruošiąs keletą tūkstančių vokiečių karininkų ir puskarininkių specialiems uždaviniams. Jie būsią atgabenti į sovietinę Vokietijos zoną viešosioms pareigoms perimti, kai tik iš Vokietijos pasitrauksią anglai, amerikiečiai ir prancūzai. Be to, Paulus esąs parinkęs 3000 vokiečių karininkų grynai kariniam reikalui, kurie įjungti į sovietų kariuomenę ir būsią išsiųsti į Tolimuosius Rytus. Alijantų tam tikros žinybos patyrusios, kad keli šimtai Paulaus „valdininkų" jau atgabenta į sovietinę Vokietijos zoną. Laikraštis sumini eilę jų pavardžių. Sovietų karo akademija palaikanti glaudžius ryšius su Paulaus štabu.

Laikraštis šiuos Paulaus žygius priima su dideliu susirūpinimu ir sieja net su karo galimybe iš Sovietų Sąjungos pusės.

ST Palestinos komisija lankosi Vokietijoje

München. (NZ) — Ypatingo JT komiteto Palestinos reikalams viena komisija šiuo metu vieši Europoje. Jos tikslas ištirti žydų DP padėtį britų ir amerikiečių zonose, o taip pat nustatyti emigracijos galimybes į Palestiną. Ji lanko žydų stovyklas Vokietijoje ir Austrijoje. Savo vienos savaitės kelionę komisija numačiusi baigti rugpiūčio 16 d. ir tada pateiks Palestinos tyrinėjimų komisijai savo pranešimą.

Landsberg/Lech. (Dena) — Išlaisvintų žydų Tarybos pirm. dr. S. Grinjas gen. C. R. Hübner, spaudos kontyrinėjimų pakomisei apie žydų, esančių amerikiečių zonoje, bendrą padėtį. Jis stovyklose gyvenančių situaciją nušvietė kaip nepakenčiamą. Esą negalima sulaikyti žydų DP nuo smurto aktų, kadangi nei žydų komitetas nei IRO nenori ar negali turėti policinės galios. Jei D. Britanija įsileistų daugiau žydų į Palestiną, smurto pasireiškimai pranyktų.

Frankfurt. (Dena) — Amerikiečių karinių pajėgų vyr. vado pavaduotojas gen. C. R. Hübner, spaudos konferencijoje paminėjo liepos 30 d. Bleiders stovykloje įvykusį nesusipratimą, kuris iššauke muštynes tarp 50 žydų DP ir 11 amerikiečių kareivių. Muštynių dalyvius generolas pasmerkė ir pareiškė, kad jie būsią patraukti atsakomybėn.

Wien, VIII. 12. (Dena) — Amerikiečių karinės valdžios atstovai Palestinos pakomisės delegatams pareiškė, kad šiuo metu Austrijoje randasi iš viso 34.500 žydų pabėgėlių. Amerikiečių atstovas plk. McFeeley pateikė išsamų pranešimą apie nelegalų žydų plūdimą iš Rumunijos ir pareiškė, kad šitai ir toliau tęsiasi.

Heidelberg. (Dena) — Kaip praneša PC IRO vyr. būstinė 200 žydų rugpiūčio 15 d. išvykta iš amerikiečių zonos į Palestiną.

Rifkabilai pradėsią karą?

Paris. (Dena-Ins) — Abd-El Krim, buvęs rifkabilų vadas, vieno interview metu pareiškęs, kad jis ketinąs Prancūzijai paskelbti karą, jei JT nerastų patenkinamo sprendimo marokiečių nacionalistų reikalavimams. Šis karas, tęsė toliau Abd El Krim, baigsiąsis netikėtu Prancūzijos pralaimėjimu. Jo nuomone būtų galima karo išvengti, jei JAV pašalintų prancūzus iš Š. Afrikos.

Tautiniai mūsų uždaviniai tremtyje

(2)

Laisvės kovos tremtyje prasmė

Juozas Girnius

Bet ar visu tuo, ką kalbėjau, nesiveržių pro atviras duris? Kas ir kur bei kada reiškė tokią nuotaiką, prieš kurią noriu reaguoti? Sutinku, kad iš tiesų visi smerkiame defetizmą ir visi sakomės tikį greitu nepriklausomos Lietuvos prisikėlimu. Tačiau neretai šisai tikėjimas reiškiamas taip, kad jis beveik paneigia kovos reikalą: „nėra ko daug nerimauti, dar metai, o blogiausiu atveju dveji, ir — viskas bus vėl gerai, galėsime vėl grįžti namo, pamatę pasaulio". Toksai vien palankia konjunktūra spekuliuojąs optimizmas, mano nuomone, nemažiau migdo kovos dvasią, negu defetizmas, ir liūdija arba mūsų vaikišką naivumą, arba slaptą nevilį. **Ne palanki konjunktūra, o pačių mūsų tautinis atsparumas yra mūsų tikrosios vilties pagrindas.** Tikėkime Lietuva ne dėl to, kad ją kas nors iš šalies prikeltų, o tik dėl to, kad ji pati prisikėlė, nes ir šiandien ji dar nėra mirusi.

Nelaidokime per greit Lietuvos, nes netekti tautai politinės nepriklausomybės dar nereiškia jai mirti. Ir teisingai kartą poetas reagavo prieš tūlas patriotines aimanas apie Lietuvos mirtį, — „aš dar gyva!" Lietuva tebėra gyva, ir ne tiktai, kaip poetas šaukė, žemaičių pajūryje ir aukštaičių ežeruose, ne tiktai ąžuolų bei klevų šlamesyje ar piliakalniuose, bet ir (visų pirma!) mumyse pačiuose, lietuviuose. Tebėra Lietuva gyva, nes tauta yra daugiau, negu valstybė, ir tautinė gyvybė yra daugiau, negu politinė laisvė, nepriklausomybė. Gali tauta kuriam laikui savo valstybės ir netekti, bet kol ji išsaugo tautinę gyvybę, tol ji išsaugo ir nepriklausomybės atgavimo viltį. Nėra nė vienos mažosios tautos, kuri nebūtų buvusi ilgesnį ar trumpesnį laiką svetimųjų prievartauta, bet jei liko išsaugota tautinė gyvybė, vieną dieną buvo iškovota ir nepriklausomybė.

Nemanau, žinoma, šituo tautos ir valstybės, tautinės gyvybės ir politinės nepriklausomybės skyrimo priminimu mažinti tautai savos valstybės reikšmę. Telaikau šito skyrimo priminimą reikalingą atsakyti klausimui, kokia konkreti kovai už laisvę prasmė tenka šiandien, kada esame netekę savos valstybės.

Tarp kitko, ir tasai įspūdis, jog nėra ko tuo tarpu kalbėti apie kovą, nes vistiek mūsų likimo sprendimas atsidūręs svetimose rankose, susidaro dėl to, kad visų pirma turima tiktai valstybė, atseit nepriklausomybės netekimas. Iš tiesų, tenka sutikti, nors ir skaudama širdimi, kad ne mūsų rankose šiandien grąžinti Lietuvai nepriklausomybę. Ir nėra abejonės, kad mūsų nepriklausomybei atgauti palankus momentas priklausys nuo vienokios ar kitokios politinių įvykių ateityje raidos. Tačiau būtų neteisinga apibendrinti daryti išvadą, kad dėl to ir apskritai mūsų ateitis būtų atiduota į svetimas rankas. Nuo palankios ar nepalankios tarptautinių santykių raidos priklausys tik **kada** atgausime laisvę, atstatydami savo valstybę, bet **ar apskritai** savo laisvę atgausime ir savo valstybę atstatysime priklausys tiktai nuo mūsų pačių. Skaičiuojame metais mums palankios politinės konjunktūros susidarymą. Duok Dieve! Bet gali praeiti iki laukiamojo momento ir ištisi dešimtmečiai (bijau sakyti — gal būt, net šimtmečiai). Niekam ateities nepramatyti. Visa nulems, ar tada, kai bus atėjęs laukiamasai palankus momentas, būsime pasiruošę jį išnaudoti ar ne. Ir vargas būtų, jei atėjęs laikas mūsų jau neberastų, — rastų mūsų tautą jau sunykusią.

Kiekvienas privalome neišleisti iš akių nė vienai minutei, kad nepriklausomybės išplėšimu prieš Lietuvą užsimetoji kova nebaigta, o greičiau vos tepradėta. Išplėšti Lietuvai nepriklausomybę tebuvo pirmasai priešo kėslas. Ir šį kėslą patenkinęs, priešas skelbia ne paliaubas, o leidžiasi naujon kovon, siekdamas pačios tautos sunaikinimo. Taip visada yra: sužlugdžius valstybę, kova nukrypsta prieš pačią tautą. Ir visai nuoseklu: kol tauta tebėra nesunaikinta, tol visada ji svajos savo laisvę. Žino tai priešas, žinokime tai ir mes. **Nepasibaigė kova, o tik jėjo į patį dramatiškąjį tarpsnį.** Klausimas šiandien eina nebe tik apie valstybės atgavimą, bet ir apie tautos išsilaikyma, nebe tik apie politinę laisvę, bet ir pačią tautinę gyvybę. Jei laimėsime šitą kovos tarpsnį, vadinasi, išsaugosime tautinę gyvybę, laimėsime vilį atgauti ir tai, ką esame pralaimėję — nepriklausomybę. Bet jei pralaimėsime ir šitą kovą, būsime iš tiesų galutinai pralaimėję!

Ir šita prasme: **mūsų likimas ir šiandien tebėra mūsų rankose** pačia raidine šito žodžio prasme. Nepriklausomybę galėjo svetimieji išplėšti, nes tai tebuvo jėgos santykio klausimas. Bet tautinė gyvybė (tautinės sąmonės prasme) yra iš šalies fizine jėga neišplėšiama, nes jos išsaugojimas ne jėgos, o dvasios dalykas. Ją galime prarasti tik mes patys, leisdami jai palengva ir nejučiomis išblėsti, konkrečiau sakant, nutautėdami bei prisiimdami svetimas tautines ideologijas. **Kova dėl valstybės bei politinės laisvės tebuvo fizinės rungtynės, kurias nulėmė priešo kumščio jėgos persvara. Tuo tarpu dėl tautinės gyvybės bei tautinės sąmonės išlaikymo visų pirma yra dvasios rungtynės, kurias nulems mūsų pačių tautinis atsparumas.** Tai ir yra pagrindas teigti, kad net ir šiandien Lietuvos ateitis ne į svetimas rankas atiduota, o taip pat, kaip ir visada, patikėta mums patiems, mūsų pačių atsakomybei. Ne kas kiti, ne draugai ir ne priešai, o tik mes patys nulemsime Lietuvai — laisvę ar žūtį. Lietuva laimės laisvę tik mūsų tautiniu atsparumu. Ir jei ji žūtų, atsakomybė kristų ant mūsų, neištesėjusiųjų iki galo ir todėl pralaimėjusiųjų.

Neužmirškime todėl pro nepriklausomybės netekimo skausmą (koks didelis jis yra!), kad **draug yra mums iškilusi dar pavojingesnė grėsmė — tautinės gyvybės bei tautinės sąmonės išblėsimo pavojus.**

Turėkime tai prieš akis, kada klausiame save, kokia konkreti prasmė tenka kovos žodžiui šiandien, netekus savosios valstybės. Ir būtent, kada turima mintyje tiktai valstybė, atseit nepriklausomybės netekimo faktas, grėsia šiam momentui tenkančios kovos prasmę persiaurai suprasti. Tiesioginės priemonės kovoti už valstybinio suverenumo atstatymą tėra dvi — diplomatinė ir militarinė akcija. Paskutiniajai šiuo metu atkrintant (bent mums tremtiniams), telieka pirmoji — diplomatinė bei propagandinė veikla. Taip dalyką imant, ir susidaro ne vienam įspūdis, kad pakanka kovos pareigą uždėti vadovaujantiems veiksniams, o visiems kitiems eiliniams tautiečiams nėra konkretaus būdo įsijungti į bendrąją laisvės kovą. Tada ir atrodo, kad kovos šauksmas tėra tuščias žodis, neslepiąs savyje jokių konkrečių įpareigojimų.

Tačiau taip nėra. Ir šiuo metu laisvės kova yra **visų**, o ne tik diplomatų, politikų bei žurnalistų uždavinys. Netekus savosios valstybės, laisvės kova virsta kova už tautinės gyvybės bei tautinės sąmonės išsaugojimą (nes, kartoju, nepriklausomybės atstatymo viltis liks tik tiek reali, kiek išsaugosime lietuviškąją sąmonę). Mumyse liks Lietuva gyva, nors ir kaip ilgai ji būtų svetimųjų pavergta. **Mes visi — Lietuvos gyvybės saugotojai.** Ir kol mes liksime lietuviai, tol liks ir Lietuva gyva. Liks Lietuva gyva, kol liks gyvas paskutinysis lietuvis!

Išsaugoti Lietuvą gyvą mumyse — štai konkreti šio meto kovos už laisvę forma. Ir matyti, kaip šiton kovon yra įpareigoti visi, ir tie, kurie liko Lietuvos saugoti namuose, ir tie, kurie, palikdami namus, Lietuvą išsinešėme savo širdyse bei krauju je. **Kiekvienas lietuvis — tasai kovos laukas, kuriame lemiama Lietuvai būtis ar žūtis. Kiek mes išsaugosime savo lietuviškumą, tiek bus išsaugota ir pati Lietuva.**

Esame šiai kovai už lietuviškumo išlikimą ypatingai įpareigoti ir mes, tremtiniai. Ypatingai — dvejopa prasme. Visų pirma dėlto, kad nutautėjimo grėsmė mums nepalyginti didesnė, negu tiems, kurie liko tėvų žemėje. Likusiesiems, gal būt, daugiau gresia fizinio išnaikinimo pavojus, — mums, išvykusiesiems, daugiau dvasinio išblėsimo pavojus. Antra, dėlto, kad mes, būdami daugiau laisvi nuo fizinio bei moralinio teroro, esame ir daugiau įpareigoti. Didesnis mūsų laisvumas yra ir didesnis mūsų įpareigojimas. Jei iš tų, kurie liko tenai, pakaks, kad jie bus bent savo gyvybes išsaugoję, tai iš mūsų, kurie palikome namus, bus daugiau pareikalauta. Privalome ne tik išsaugoti plikas gyvybes, bet ir ugdyti lietuviškąją mintį, kuriai laisvai plėtotis savame krašte nėra sąlygų, kad **galėtume namo grįžti ne sūnumis-palaidūnais, o aušrininkiškais jos žadintojais.**

Iš JAV lietuvių veikios

STEIGIAMA LIETUVIŲ KATALIKŲ STUDENTŲ SĄJUNGA

Šiuo metu Jungtinėse Amerikos Valstybėse New Jersey ir jo apylinkėse planuojama suorganizuoti didelę lietuvių katalikų studentų ir alumnų draugiją vardu „Association of Lithuanian Catholic Students and Alumni". Draugijos nariai kas mėnesį darytų susirinkimus. Draugijos svarbiausias tikslas išlaikyti savo religiją ir informuoti kitataučius apie Lietuvą ir jos kultūrą paskaitomis ir kitokiu būdu.

Šių metų birželio 27 d. „Amerikos" savaitraštyje tuo reikalu paskelbtame studentams atsišaukime ąšoma, kad tokia draugija suvienytų visą lietuviškai katalikišką inteligentiją. Ji esanti labai reikalinga. Be studentų ir alumnų, prie jos, esą, galėtų priklausyti kunigai, daktarai, advokatai, inžinieriai ir kiti profesionalai.

KUNIGŲ VIENYBĖS SEIMAS

Š. m. rugpiūčio 5 d. Marianopolio kolegijoje įvyko Amerikos Lietuvių Kunigų Vienybės Seimas. Amerikos Lietuvių Kunigų Vienybė yra stipri ir įtakinga organizacija. Apie to seimo darbus ir nutarimus savo skaitytojus vėliau plačiau painformuosime.

LIETUVIŲ DARBININKŲ SĄJUNGOS SEIMAS

Š. m. rugpiūčio 3—4 dienomis Sv. Kazimiero parapijos svetainėje Providence R. I. įvyko Lietuvių Darbininkų Sąjungos Seimas. Lietuvių Darbininkų S-ga yra gana gausi Amerikos lietuvių organizacija. Jos pirmininkas kun. P. M. Juras.

Vysk. Antaną Karosą atsimenant

Neseniai Vatikano radijas pranešė, kad š. m. liepos 7 dieną Lietuvoje mirė mūsų Bažnytinės Hierarchijos patriarkas J. E. vysk. A. Karosas. Pravartu bus šia proga bent kai ką apie velionį prisiminti.

Remiantis oficialiais dokumentais, Jo Ekscelenciją reiktų laikyti gimusiu 1856 m. vasario 7 dieną. Tačiau šioji data nėra tikra. Anot paties velionio žodžių, gimimo aktas dėl kažkokių priežasčių nebuvęs laiku surašytas. Tai padaryta vėliau. Todėl gimimo akte įsibrovusi klaida. Prie velionio oficialiuosiuose dokumentuose nurodomo amžiaus reikėtų pridėti bent ketveri ar penkeri metai. Jo Ekscelencija gimė Vėjališkių viensėdijoj prie pat Anykščių. Vadinasi, jis yra kilęs iš tos pačios apylinkės, iš kurios yra taip pat jo pirmtakas Seinų vyskupijos soste, J. E. vysk. A. Baranauskas. Besirengdamas gyvenimui, velionis baigė gimnaziją ir Žemaičių Vyskupijos Kunigų Seminariją. Aukštuosius mokslus ėjo Petrapilio Dvasinėj Akademijoj. kurią baigdamas gavo Teologijos Magistro laipsnį. Jo Ekscelencija ilgus metus dirbo Žemaičių Kunigų Seminarijoj, kur pradžioj profesoriavo, o vėliau rektoriavo. Jis metų eilę dirbo ir Žemaičių Vyskupijos Kūrijoj, kur ėjo vyskupo sekretoriaus ir Kūrijos kanclerio pareigas.

1907 metais velionis paskiriamas Žitomiriaus vyskupijos vyskupu pagalbininku. Po ketverių metų, atseit 1910 m., jis paskiriamas Seinų vyskupijos vyskupu-ordinaru. Vyskupijos administravimą perima tų pat metų birželio 29 dieną, atlikdamas iškilmingą įngresą į Seinų Katedrą, kuri po vysk. A. Baranausko net aštuonerius metus nebuvo turėjusi vyskupo. 1926 metais kuriama Lietuvos Bažnytinė Provincija. Jo Ekscelencija paskiriamas pirmuoju naujai ikurtos Vilkaviškio vyskupijos vyskupu-ordinaru. Šią vyskupiją jis valdo iki savo mirties. Iki antrosios bolševikų okupacijos jis reziduoja Vilkaviškyje. Karo audrai nušlavus Vikaviškio miestą ir centrines vyskupijos įstaigas, jis persikelia į Marijampolę ir laikinai įsikuria Tėvų Marijonų vienuolyne. Ten jis ir miršta. Mirė, eidamas 95 ar 96 metus, išvargintas gilaus amžiaus, bet dar labiau darbų, rūpesčių ir kruvinos okupacijos.

Velionį arčiau pažįstantieji atsimena, kad jis savo išorine išvaizda neimponavo. Jis buvo mažo ūgio, kiek kuprotas, nes nuo jaunų dienų turėjo sulaužytus šonkaulius. Šiaip jo sveikata buvo stipri. Buvo užsidaręs, nuolat susikaupęs, paskendęs knygose, laikraščiuose ir maldoje. Iki paskutinių dienų vėlionis gerai orientavosi ne tik savo profesijos, bet ir kitose gyvenimo srityse. Jis atsidėjęs sekė politiką, ekonomiką, naujausius sąjūdžius ir labai kritiškai juos vertino. Jo proto sprendimai buvo gilūs ir realūs, atmintis gera, kalbėjo trumpai, bet aiškiai ir realiai. Vartojo gražią lietuvių kalbą, gerai mokėjo lotynų, rusų, lenkų, vokiečių kalbas, susikalbėjo prancūziškai bei itališkai. Bendrai, Jo Ekscelencija buvo stipri, turininga, ne eilinė asmenybė. Dėl to ir dešimtasis gyvenimo kryželis Jo Ekscelenciją rado ne pensijoj ar prieglaudoj, bet aktyvioj Bažnyčios ir Tėvynės tarnyboj.

Dievo Apvaizda nuklojo velionio kelią ne puošniomis rožėmis, bet labiau aštriais erškėčiais. Jam teko sunkios ir komplikuotos pareigos. Ilgą laiką jam teko atsargiai kovoti su rusų caro ir jo pakalikų Lietuvai bei katalikybei nepalankia politika. Čia vėlionis parodė ypatingų gabumų, saugodamas vadovaujamas įstaigas ir tikinčiuosius. Seinų vyskupija buvo dvilypė: pusiau lietuviška ir lenkiška. Lietuvių-lenkų santykiai buvo įtempti. Vėlioniui labai teko žiūrėti, kad tiek Kūrijoj, tiek Kunigų Seminarijoj, tiek parapijose tie įtempti santykiai nepaaštrėtų. Vilkaviškyje vėlioniui teko išgyventi tikras Lietuvos naujakūrio dienas. Vyskupijos centrui čia buvo ypač sunkios sąlygos. Teko parūpinti patalpas Vyskupijos Kūrijai, pastatydinti Kunigų Seminariją. Jis brangia kaina turėjo įsigyti Vilkaviškio priemiestyje pliką žemės plotą su apleistu ūkiu. Ten jis ir pradėjo kurtis. Reikalingų lėšų teko medžioti po Valstybės įstaigas, bankus, po Ameriką, po parapijas ir pas pavienius asmenis. Suprantama, tai visa pareikalavo darbo ir rūpesčių. Ypač nemalioniai Jo Ekscelencija pasijuto, kai per pirmąją bolševikų okupaciją buvo konfiskuotos visos asmeninės ir vyskupijos sutaupos, jis pats ir visos centrinės vyskupijos įstaigos išmestos į gatvę, o bolševikų komisarai pareikalavo sumokėti užsilikusias valstybės įstaigoms ir nusavintiems ban-

(nukelta į 4 psl.)

(15) GEN. BOR - KOMOROWSKI

Nenugalimieji

BEVILTIŠKA VARŠUVOS GYNĖJŲ PADĖTIS

Mes vis dar nebuvom gavę nė vieno žodžio iš tų dviejų patrulių, kurie rugsėjo 14 ir 15 d. saugiai persikėlė per upę. Aš pasiunčiau dar vieną patrulį su pasiūlymu užmegsti tiesioginį kontaktą telefonu tarp rusų karinės vadovybės ir mūsų. Mat, telefono kabeliai ėjo apačia upės ir mūsų inžinieriai netrukus sutvarkė telefono liniją tarp Pragos ir mūsų. Mano laiškas sovietų karinę vadovybę painformavo, kad mano telefonistai pareigas eis nuolatos po rugsėjo 18 d. 20 valandos.

Norėdamas įrodyti savo gerą valią ir palankų nusistatymą sovietų atžvilgiu, aš padariau dar vieną žingsnį. Sovietų ir sovietų kontroliuojamos radijo stotys be paliovos kaltino mane esant karo nusikaltėliu ir skelbė, kad aš turėsiąs būti atiduotas teismui už išprovokuotą Varšuvos sukilimą. Nežiūrint į tai, kad raud. armijos įžengimas į Varšuvą buvo laukiamas kiekvieną dieną, aš nutariau pranešti jiems savo ir kitų Varšuvos vadovaujančių vadų tikrąsias pavardes kaip įrodymą, kad aš neturiu jokio noro vesti požeminę akciją prieš sovietus, nei ko nors nuo jų slėpti.

Tačiau visų pastangų užmegsti kontaktą su sovietų vadovybe rezultatas buvo vienas — visiškas tylėjimas. Nebuvo jokio signalo iš Pragos telefonu. Į mūsų nuolatinius radijo kreipimusis, taip pat nebuvo atsakoma.

Sovietų parama iš oro greitai nutrūko po ano amerikiečių skridimo rugsėjo 18 d., ir dabar mano štabe vis atviriau ir atviriau buvo iškeliamos abejonės, ar rusai tikrai nori persikelti per Vyslą ir užimti Varšuvą. Aš su tuo nesutikau.

Buvo sunku įsivaizduoti, kad sovietų politika galėtų būti priešinga pačios Sovietų Sąjungos „vyriausybės interesams, kurių vienas svarbiausių buvo susidaryti sau saugias sienas. Rusai, propagandos specialistai, labai gerai žinojo, kaip stipriai ir giliai lenkai yra prisirišę prie savo senosios sostinės. Varšuvos išlaisvinimas žymiai padėtų pašalinti nesusipratimo priežastis tarp lenkų ir rusų, ir tuo būdu Lenkiją padarytų draugingu kaimynu.

Rugsėjo 24 d. 12 val. 15 min. sovietų radijas pirmą kartą atsakė į mūsų kreipimusis. Jis paprašė tam tikrų informacijų apie vokiečių artilerijos pozicijas. Pulk. Monteras tuojau pasiuntė reikalaujamas informacijas ir pasiūlė taktinį bendradarbiavimą.

Po to keletą kartų per dieną buvo pasikeičiama žiniomis. Rusų pranešimai apsiribojo vien tik techninių dalykų, kaip siuntinių numetimo, artilerijos ugnies ir pan., aptarimais. Visos mūsų sugestijos apie taktinį bendradarbiavimą buvo ignoruojamos.

Susidarė labai desperatiška padėtis, kai vokiečiai pradėjo smarkiai pulti Czerniakową, izoliuotas mūsų prietilčio pozicijas ant Vyslos kranto, kurios tebuvo tik 550 metrų nuo rusų, esančių anapus Vyslos. Ir kai Czerniakovas buvo vokiečių sutriuškintas, o rusai nedarė jokių pastangų stipresnes savo jėgas perkelti šiapus Vyslos, aiškiai pasirodė visiškas jų abejingumas mums. Šio Vyslos prietilčio, kuris buvo taip ilgai ir tokia brangia kaina mūsų ginamas, kritimas palaidojo visas mūsų viltis gauti tikrą ir efektyvią sovietų pagalbą Varšuvos gynėjams. Ir iš tikrųjų tą pačią dieną, kai Czerniakowas krito, visa sovietų parama iš oro mums buvo sustabdyta.

Iki šios dienos aš vis dar nepajėgiu suprasti, koks tikrasis tikslas tūnojo už to iš pradžių sovietų paskatinimo, padrąsinančio mus kovoti, šiek tiek tiekiant iš oro paramą, ir taip pat kai kur paremiant artilerijos ugnimi, atsižvelgus į tą faktą, kad rusai nedarė nė mažiausio bandymo didesniu mastu persikelti per Vyslą, ir užimti Varšuvą. Gal būt, už viso to tūnojo priežastys, kurios dar iki šiol neišklio į šviesą.

Sovietų fronte operacijos visiškai apmirė, ir ten įsivyravusią tylą tik retkarčiais sutrukdydavo vienas kitas artilerijos pliuptelėjimas. Tuo tarpu maitinimo padėtis pas mus buvo desperatiška, Miesto centre mums buvo likęs vienintėlis maisto šaltinis — kviečių ir miežių sandėliai, kurie stebūklingu būdu buvo išlikę nesudeginti. Iš čia mes kasdien kiekvienam asmeniui duodavom po vieną kitą saują grūdų. Tačiau rugsėjo 20 d. ir šie rezervai pasibaigė.

Visi mieste buvę arkliai jau seniai buvo suvalgyti, buvo medžiojami šunes, katės ir balandžiai. Ir maža jų vargšų bepaliko. Rūsyse, kur žmoniškumas buvo pasiekęs tokio laipsnio, kad reikėjo dalintis paskutine kviečių sauja, jis kai kur taip žemai smuko, kad už gabalėlį maisto buvo reikalaujama aukso arba brangenybių. Ir tik labai retas kūdikis išliko gyvas.

Mieste taip pat labai truko vandens. Vokiečių granatų metikams atsirado labai geras taikinys — ilgos vyrų ir moterų eilės prie kelių šulinių, kur dar buvo likę šiek tiek dumblino vandens. Ligoninėse gydytojai operacijas turėjo daryti be narkozo. Truko tvarstomosios medžiagos; kraujo plūdimui sustabdyti buvo naudojamas popieris. Žmonės pasidarė abejingi net po griuvėsiais palaidotų žmonių pagalbos šauksmams. Truko jėgų nors kiek aptvarkyti griuvėsius.

Rugsėjo 27 d., kai gavome žinią, kad Mokotowas krito, sukviečiau visuotinį štabo narių pasitarimą ir jame pakartojau tas nesuskaitomas mūsų pastangas užmegsti karinį bendradarbiavimą su rusais. Nuo to laiko, kai jie leido vokiečiams likviduoti Czerniakowo prietiltį, ir tas mūšis vyko prieš pat jų akis, beliko padaryti vienintėlę išvadą, kad sovietų vadai neturi jokio noro artimiausioje ateityje persikelti per Vyslą. Mes visi sutikom, kad mūsų padėtis pasidarė nebeapginama. Nutarėm pasiųsti paskutinį pranešimą maršalui Rokosowskiui. Nuo jo atsakymo priklausė ar mes kovosime toliau.

Aš pasiunčiau pranešimą, ir rugsėjo 27 d. vakarą rusų operatorius sovietų štabe patvirtino jį gavęs. Jam aprašiau desperatišką mūsų civilių ir kareivių padėtį. Konstatavau, kad badą ir vokiečių spaudimą mės galėsim atlaikyti neilgiau kaip 72 valandas. Jei mes negausime nei pagalbos, nei pažado greitu laiku tos pagalbos susilaukti, aš būsiu priverstas nutraukti kovą. Sudėję paskutines viltis į šį pranešimą, nekantraudami laukėm atsakymo.

Rugsėjo 28 d. intensyvi vokiečių artilerijos ugnis ir Stukų bombardavimai susikoncentravo į Zoliborzą. Visą tą dieną ir naktį mes laukėme maršalo Rokosowskio atsakymo. Jis neatėjo.

Rugsėjo 29 d. pasiunčiau pasiuntinius pas vokiečių kariuomenės vadą Varšuvos rajone generolą von den Bachą. Jis įteikė jiems kapituliacijos sąlygas, garantuodamas Krašto Armijos kareiviams kovotojų teises belaisvėj. Aš vis dar susilaikiau nuo galutinio sprendimo, tikėdamasis, kad dar gali ateiti atsakymas iš maršalo Rokosowskio. (B. d.)

Vertė B. Aim.

Didėja susidomėjimas lietuviška knyga

Amerikos lietuvių visuomenė yra daug nusipelniusi lietuviškai knygai. Devynioliktojo amžiaus paskutiniame ketvirtyje ir dvidešimtojo amžiaus pirmajame ketvirtyje Amerikoje buvo leidžiama, palyginti, daug knygų. Kiek lietuviškoji knyga ten giliai ir plačiai buvo įleidusi šaknis, rodo tas faktas, kad prieš Pirmąjį Pasaulinį Karą Amerikos lietuvių visuomenėje buvo kilęs sumanymas leisti lietuviškąją enciklopediją, ir net jau buvo pradėti paruošiamieji darbai. Šis didelis sumanymas nebuvo įgyvendintas. Jis pradėta įgyvendinti tik nepriklausomoje Lietuvoje, 1933 m. išleidžiant pirmąjį Lietuviškos enciklopedijos tomą.

Maždaug dvidešimtojo amžiaus antrąjį ketvirtį pradedant (t. y. po 1925 metų), Amerikos lietuvių visuomenėje susidomėjimas lietuviška knyga pradėjo mažėti, ir juo toliau, juo labiau lietuviškoji knyga Amerikos lietuvių visuomenėje skurdo. Jei anksčiau Amerikos lietuviai savo tautiečius tėvynėje aprūpindavo vertingomis knygomis, tai dabar iš Lietuvos buvo siunčiamos knygos Amerikos lietuviams. Jų buvo pasiųsta, palyginti, nemažai, tačiau jomis susidomėjimas buvo nedidelis. Būdinga, kad daug tada iš Lietuvos pasiųstų knygų, dabar amerikiečių suaukotų, BALFo buvo atsiųsta mums tremtiniams.

Po Antrojo Pasaulinio Karo Amerikos lietuvių susidomėjimas lietuviškąją knyga pradeda didėti. Stai, pavyzdžiui, šiemet Jungtinėse Amerikos Valstybėse jau buvo išleista keletas itin vertingų knygų: „Darbininko" redakcija išleido kun. Dr. K. Urbonavičiaus — Jono Kmito didžiulę apysaką „Vytis ir Erelis"; Lietuvių Kultūros Institutas išleido rašytojo Antano Vaičiulaičio novelių rinkinį „Kur bakūžė samanota"; kun. M. Juro lėšomis „Darbininkas perspausdino arkivyskupo Juozapo Skvirecko išverstą „Naująjį Testamentą"; Lietuvai Vaduoti Sąjunga išleido dokumentuotą veikalą apie bolševikų ir vokiečių okupaciją Lietuvoje „Lietuva tironų pančiuose"; Tėvynės Mylėtojų Draugija išleido Balio Gaidžiūno atsiminimus iš nacių kalėjimo „Pakeliui į mirtį"; dienraščio „Draugo" spaustuvė šiomis dienomis išleidžia Antano Tolio knygą „Mirties Kolona", kurioje vaizduojami įvykdytieji bolševikų kalėjimuose, „Draugo" laikraštis taip pat išleido didelę Dr. K. Gečio knygą „Katalikiškoji Lietuva" ir kt.

Didelį susidomėjimą lietuviškąja knyga Amerikos lietuvių visuomenėje rodo ir tas faktas, kad šią vasarą Marijonų Kunigų Seminarijoje buvo įkurtas Lietuviškos Knygos Klubas. Apie to klubo uždavinius kun. K. A. Matulaitis „Lietuvių Žiniose" taip rašo: „Chicagos padangėje kilo sumanymas daugiau susirūpinti lietuviškų knygų leidimu. Gera knyga yra stambus kultūrinis įnašas. Mūsų broliai tremtiniai, sunkiose sąlygose begyvendami ir pusbadžiu misdami, 1946 m. išleido Vokietijoj ir kitur apie tris šimtus naujų lietuviškų knygų. Amerikos lietuviai turi gerų rašytojų ir norinčių skaityti žmonių, bet apgailėtinai mažai išleidžia naujų lietuviškų knygų. Tam reikalui bent dalinai aprūpinti įsikūrė Marijonų Seminarijoje **Lietuviškos Knygos Klubas.** To klubo nariai gaus kas metai apie 1000 spaudos puslapių knygų. Tai bus 2, 3 ar 4 knygos už 10 dolerių. Nariai, knygų ėmėjai, apmokės kiekvieną knygą atskirai, ją gavę, ir jeigu ji jiems patiks."

Reikia manyti, kad Marijonų Kunigų Seminarijos pavyzdžiu paseks ir daugiau Amerikos lietuvių, steigdami lietuviškos knygos klubus ar kitokias organizacijas, kurios skintų kelią lietuviškai knygai Amerikos lietuvių visuomenėje. Šiemet minima 400 metų lietuviškos knygos sukaktis. Tą sukaktį geriausiai galima paminėti, išleidžiant kuo daugiausia gerų lietuviškų knygų. Tuo keliu, atrodo, Amerikos lietuvių visuomenė ir yra pasiryžusi žengti.

A. M.

Vilniaus Universitetas vokiečių okupacijos metais

(1)

Rusų — vokiečių karui artėjant

M. Biržiška

1939 m. spalių mėn. 10 d. Vilniui Lietuvos susitarimu su Tarybų Sąjunga grįžus Lietuvai, iš Kauno į Vilnių buvo perkelta Vytauto Didžiojo Universiteto fakultetų dalis, ir kurių sudarytas Vilniaus Universitetas tik vieną 1940 m. pavasario semestrą teišvarė Lietuvai tebesant nepriklausomai. 1940—1941 mokslo metus universitetas gavo eiti, Lietuvai jau esant raudonosios armijos okupuotai ir paverstai viena iš keliolikos Tarybų Sąjungos respublikų. Sunkūs ir klaikūs metai universiteto profesūrai ir studentijai, kaip ir visai lietuvių tautai, vis dėlto laimingai buvo užbaigti. 4 fakultetai (humanitarinių mokslų, teisės mokslų, ekonomijos mokslų ir matematikos bei gamtos su medicinos skyrium kaip medicinos fakulteto užuomazga) su 2.200 studentų ir studenčių, kurių 50% buvo lietuvių, 33% žydų, 16% lenkų ir 1% gudų, rusų ir kit., - štai kaip atrodė universitetas, baigdamas mokslo metus. Universitetas dirbo su išlikusiomis iš Lietuvos nepriklausomybės laikų mokslo pajėgomis, išskyrus kelis dar pradžioje komunistų pašalintus dėstytojus, kurių vietos buvo užpildytos didesniu skaičium paskubomis paruošto jaunimo ir dviem iš Maskvos atsiųstais marksizmo - leninizmo dėstytojais: Bulinu ir Kuznecovu. Tebeveikė dar senasis Universiteto statutas, bet švietimo komisariato pritaikytas prie valandos reikalavimų, o Universiteto Senatas jau išdirbo naują statutą, suderintą su bendraisiais statutiniais Tarybų Sąjungos aukštųjų mokyklų reikalavimais. Studentijos sudėtis susidarė, universiteto administracijai persijojus kandidatus, atsižvelgiant į partijos ir komunistinio jaunimo reikalavimus, ir pirmenybę atidavus labiausiai nepasiturinčių tėvų sūnums ir dukterims. Mokslas universitete tebėjo lietuvių kalba; žydų ir lenkų studentų dalis buvo mėginusi išsirūpinti, kad ji būtų pakeista rusų kalba, tačiau tai buvo iš partijos pusės sudrausta. Be to, ir Tarybų Sąjungos Aukštųjų Mokyklų Tarybos iš Maskvos atsiųstasis vizitatorius prof. Novikovas patvirtino, jog Tarybų Lietuvos universitetas yra ir turi būti lietuviškas. Tebuvo žinoma, jog šiaip naujienų mokslo metams universiteto sudėtyje būsią, nes grįžęs Maskvon prof. Novikovas susitikusiam ten su juo Vilniaus universiteto profesoriui prasitarė apie „bolšija peretasovki" (didelius pakeitimus). Jau palaikęs artimus santykius su partija ir švietimo komisariatu prorektorius Bulovas vietoje žymaus mokslininko ir populiaraus dėstytojo, reikšmingos „Europos kultūros istorijos" autoriaus, visuotinės istorijos prof. Leonido Karsavino siūlė šią katedrą pavesti prof. K. asistentui Pranui Čepėnui, tik šiam, suprantama, atsisakius, — 60-mečiui Broniui Untuliui, težinomam kaip gimnazijos istorijos mokytojui ir istorijos vadovėlių autoriui, kuris davėsi prikalbinamas. Buvo numatyti ir kiti pakeitimai, pravesimi be rektoriato, senato, dekanatų ir fakultetinių tarybų žinios. Apie vienus ar kitus, tikrus ar tik spėjamus, pakeitimus šios įstaigos tegaudavo patirti iš plepesnių komjaunuolių arba iš gavusių pasiūlymus, bet nesutikusių profesoriauti kandidatų.

Tačiau Universitetui grėsė ne vien tų ar kitų profesorių pašalinimas; ouvo daug didesnių pavojų. Komunistams vis labiau aiškėjo, jog lietuvių tauta tarybinės tvarkos, kaip visiškai jai svetimos, nepriima. Todėl besiartinant neišvengiamam Tarybų Sąjungas karui su Vokietija, jie nusistatė išvežti iš Lietuvos nepriklausomai nusistačiusią lietuvių šviesuomenę, tvirtai besilaikančią ūkininkiją, buv. Nepriklausomosios Lietuvos valdžios organų pareigūnus, Lietuvos visuomeninių organizacijų veikėjus ir visą sveiką, jaunį, tautiškai susipratusį tautos aktyvą — ligi 700.000 žmonių (drauge su šeimomis), kas sudarytų per ⅓ visos Lietuvoje gyvenančios lietuvių tautos. Neaiškūs gandai apie tai plito visuomenėje, lietuvių partiečių ir artimų NKVD lietuvių prasitarimai ir net įspėjimai dar labiau kėlė nerimą, bet daugumas vis nenorėjo tikėti, į vieno ar kito dingimą NKVD požemiuose bežiūrėdami kaip į atsitiktinį suimtojo nesutapimą su esamąja tvarka. Iš pradžių tiktai retas kuris „dėl visa ko" namie nenakvodavo. Vieną kitą Vilniaus universiteto studentą suėmus, kiti studentai (lietuviai) pasidarė jautresni ir budresni, dar atsargesni kitataučių komjaunuolių atžvilgiu, įtardami juos įdavinėjimu, ir į užskaitas ar egzaminus atsargiai tesilankydami, nekartą profesorių ir nebe universitete, o namie priimami. Vilniaus stotyje pasirodė ištisos virtinės tuščių gyvulinių vagonų, o mieste daugybė mėlynkepurių enkavedistų; kažkam buvo parengti ir autovežimiai. Ir štai naktį iš birželio 14 d. į 15 d. taip Vilniuje, taip ir visoje Lietuvoje padaryti masiniai suėmimai, tūkstančiai vyrų ir moterų, suaugusiųjų ir vaikų, kartais net vien vaikų suvežti į stotis, uždaryti anuose gyvuliniuose vagonuose ir išvežti į Rusiją. Partiečiai, klausiami dėl šių suiminėjimų priežasties ir tikslo, patys sujaudinti, visaip išsisukinėjo, o begėdis ekspoetis Liudas Gira visu savo degenarato išdidumu pareiškė, jog tai esą „k . . ." išvežamos.

Tatai buvo pirmoji (keliasdešimties tūkstančių žmonių) partija, po kurios birželio pabaigoje turėjo būti suimta ir išvežta antroji, daug didesnė ir pagaliau liepos mėn. bene dar didesnė trečioji partija. Čia jau bemaž visi, kas tik gyvas, ėmė slapstytis, vieni keistis su kitais nakvynėmis, o kiti tiesiog į miškus išbėgo. Nors pirmoje partijoje buvo išvežti keli buvę universiteto profesoriai, bet nei rektorius nei vyresnieji profesoriai nelaikė galimu slapstytis, kol mokslo metai nėra baigti ir jie reikalingi savo pareigoms. Jaunesnieji mokslo personalo nariai, mažiau suvaržyti pareigomis ir ne be pagrindo spėdami, jog jauniesiems gresia didesnis pavojus būti suimtiems, ėmė jau, kaip ir lietuviai studentai, namie nebenakvoti. Apsidirbę su užskaitomis ir egzaminais, studentai išbėgiojo po visą Lietuvą. Ir kitos Vilniaus įstaigos ištuštėjo, tarnautojams išbėgiojus, taip jog darbas bemaž visur ėmė šlubuoti, kitur net ir sustojo. Pasirengusi karui rusų kariuomenės vadovybė atvirai reiškė savo nepasitenkinimą tuo, kas daroma. Atėję Universiteto rektoratan, rusų karininkai jam pareiškė nesuprantą, kaip galima karo išvakarėse kas panašaus daryti pasieniniam krašte, lyg tyčia gyventojus įsiutinant prieš Tarybų Sąjungą. Korektiškas ligi galo Sąjungos atžvilgiu rektorius tik pečiais traukė, nebyliu virtęs, juo labiau, jog jau ištisi metai jis vis girdėjo apie ryt poryt prasidėsiantį rusų-vokiečių karą, o šio vis nebuvo.

Tik štai 1941 m. birželio 22 d. 6 val. ryto per radiją Vilnius sužinojo apie vokiečių pradėtą karą. Dvi paras per Vilnių skubiai traukė rytų link raudonoji armija, Kauno komisarai, partijos nariai, komjaunuoliai, NKVD ir milicijos pareigūnai. Laikas nuo laiko atskrisdavo vokiečių lėktuvai, kurie ypač birželio 22-23 d. naktį kelias valandas bombardavo gaisro apšviestą miestą. Universiteto rūsyse slėpėsi profesoriai ir studentai, sukilę prieš maskolius partizanai, ypač suimtųjų ir išvežtųjų sūnūs ir giminės, ir tie komjaunuoliai, kurie buvo pasiryžę ištrūkti iš komjaunimo varžtų ir darbu vėl sutapti su tauta, tik dar neramūs dėl savo likimo. Dar pirmą dieną per radiją iš Kauno išgirstas Laikinosios Lietuvos Vyriausybės su gen. Škirpa priekyje, paskelbimas sukėlė klaidingą įsitikinimą, jog ji Kauną jau turinti savo rankose, nors dar ir kitą dieną ten partizanų su komunistais tebesikauta.

Birželio 24 d. pro Vilnių pravažiavo pirmieji vokiečių kariuomenės daliniai. Namai pasipuošė lietuviškomis trispalvėmis vėliavomis, kurias visą tarybinės okupacijos metą tiek lietuviai, tiek lenkai ir žydai laikė suslėptas šitokiai, kaip ši, dienai. Gyventojai išėjo į gatvę, karštai sveikindamiesi išsivadavę nuo komunistinio slogučio. Miesto tvarkos žiūrėjo čia pat susidaręs Vilniaus Miesto Komitetas, kuriame dalyvavo prof. Vladas Jurgutis, kuris kelias savaites prieš tai buvo kas vakarą NKVD agento lankomas ir per naktis kankinamas, tik dvasinės pusiausvyros nebuvo nustojęs, ir kai kurie kiti universiteto žmonės drauge su neuniversitetiniais lietuvių veikėjais. Prie Universiteto durų rektorius iškabino skelbimą, reikalaudamas iš tarnautojų darniai ir tvarkingai toliau eiti savo pareigas. Išskyrus kelis komunistų išvežtuosius, ar vienam kitam, tarybiniais laikais pasireiškusiam nekolegiškumu ar santykiavimu su NKVD, pasislėpus, tarnautojai stojo prie darbo. Maskviniai profesoriai Bulinas ir Kuznecovas, jiems artimas studentas Vainštelnas ir kiti aiškesnieji partiečiai ir komjaunuoliai dingo. Artimas partijai ir komisariatui prorektorius Bulovas partizanų buvo sulaikytas, bet, rektoriui įsikišus, paleistas, ramiai sau paskiau provincijoje dirbo gimnazijos mokytojo darbą. Universitetas ėmė rengtis prie darbo naujose politinėse ir visuomeninėse sąlygose.

Vysk. Antaną Karosą atsimenant

(atkelta iš 3 psl.)

kams skolas. Būklė buvo daugiau negu kritiška, bet Jo Ekscelencija laviravo, santūriai atsakinėdamas į grasinančius komisarų raštus bei įspėjimus.

Velionis išgyveno abu pasaulinius karus. Per pirmąjį karą jis pasitraukė į Rusijos gilumą, pasiekdamas net Petrapilį. Prie pirmos galimybės jis grįžo. Grįžo tolimais ir aplinkiniais keliais dar pačiame karo įkarštyje kartu su savo ganomaisiais dalintis vargana okupacijos duona. Per Antrąjį Pasaulinį karą velionis ryžosi pasilikti savo paskyrimo vietoje. Karo viesulas nušlavė Vilkaviškio miestą, Kunigų Seminariją, Kūrijos įstaigas ir ūkio trobėsius; Ekscelencija vėl atsidūrė plikame karo apkasų, bombų ir sviedinių suraustame lauke. Keletą savaičių velionis slėpėsi drėgname rūsyje, tenkindamasis kareivių numetamomis duonos plutomis. 1944 m. spalių mėnesį vokiečiams laikinai išvijus rusus, velionis prašėsi išvežamas už fronto linijos, nes gyvenimas sugriautame mieste buvo nebepakenčiamas: nebuvo maisto, ir pati gyvybė kybojo, tarsi ant plauko. Tai buvo SOS šauksmas. Deja, senelis pats nepajėgė išeiti iš sugriauto miesto, o susisiekimo priemonių jokių nebuvo. Tuoj bolševikai vėl pasistūmėjo pirmyn, ir velionis priverstas buvo kentėti toliau. Nusivarius frontui toliau į vakarus, velionis pasitraukė iš Vilkaviškio ir apsigyveno pradžioj Šunskuose, vėliau — Marijampolėje. Iš ten jis vėl ėmėsi vadovauti karo baisiai nuniokotai vyskupijai.

Velionis nuvarė gražią darbo vagą. Nežiūrint senatvės, jis buvo pilnas gražių minčių ir sumanymų. Visus rėmė realiais patarimais ne tik religinėj, bet ir kitose gyvenimo srityse. Naujausi tautiniai ir religiniai sąjūdžiai nebuvo jam svetimi. Kauno Kunigų Seminarija bei Kūrija ir šiandien velionį gražiai mini, kaip gabų ir gilų lietuvių kalbos ir kitų objektų profesorių bei administratorių. Vilkaviškio vyskupijoj, jam valdant, įsikūrė apie 30 visai naujų parapijų, įvairiose vietose išdygo visa eilė naujų bažnyčių, nekalbant jau apie centrines vyskupijos įstaigas, kurias jis sukūrė savo darbu ir prakaitu. Jis buvo didžiai gerbiamas ir mylimas savo ganomųjų, kunigų, Seminarijos personalo ir Kūrijos tarnautojų. Jis buvo jiems tikras tėvas. Net klistančiųjų jis neatstūmė nuo savęs. Tai buvo tikras dvasios aristokratas.

1919 metais ginkluotos mūsų pietų kaimyno pajėgos užima Seinus. Velionis, kaip lietuvis pasidaro ten daugiau, negu nepageidaujamas. Jam pasiūloma išvažiuoti iš Seinų ir apsigyventi lietuviškojoje vyskupijos dalyje. Ekscelencija trumpai, bet kietai atsako: „Apaštalų Sostas atsiuntė mane į Seinus. Aš išvažiuosiu iš čia tiktai tuomet, kai tasai pat Apaštalų Sostas man lieps." Velionis nusilenkė tiktai smurtui. Jis buvo įsodintas į vežimą ir išvežtas už demarkacijos linijos kartu su Kunigų Seminarija ir kitais nepageidaujamais asmenimis. 1944 metais, užplūstant bolševikų okupacijai, kunigai kreipiasi į velionį, klausdami: „Ekscelencija, kas mums daryti? Tikintieji masėmis vyksta Vokietijon, ten jie bus reikalingi religinių patarnavimų. Ar nereiktų ir mums vykti kartu su jais?" Ekscelencija atsako: „Aš negaliu įsakyti, nes nežinau, kur bus saugiau ir geriau, bet iš savo darbovietės lengvai nepasitraukime. Jei kurioj vietoj išsivystys didesni mūšiai, pasitrauksime kur nors nuošaliau ir vėl laikysimės." Ekscelencija taip ir darė. Karo pabūklai sunaikino Kunigų Seminariją, Vyskupijos Kūriją, Katedrą. Velionis lindo į užsilikusį rūsį. Kareiviai išgrobstė visa, velionis badavo, bet iš savo darbovietės nepasitraukė. Jis pasiliko su savo ganomaisiais, aprūpino juos naujais dvasios vadais, vietoje tų, kurie atsidūrė ištrėmime ar kalėjimuose, o nuniokotus vyskupijos miestelius ir bažnytkaimius aprūpino bent skurdžiais maldos namais.

Ilsėkis, Ganytojau, brangiosios Tėvynės žemėje! Tavo vaikai greit neužmirš Tavęs. Duos Dievas, jie susirinks nuo, Dunojaus, Reino, Elbės, Izaro, Inno ir Maino krantų, jie grįš iš Sibiro ar Kazachstano dykumų, susijungs su tais, kurie šiandien kenčia Tėvynės laukuose ar kalėjimuose ir Tavo kapą papuoš ne tik gyvomis gėlėmis, bet taip pat brangiu Tavo darbus ir idealus vaizduojančiu paminklu.

K. P. A.

ALB. VALENTINAS

Tremtinio Mikės kelionės

I

Vakarinės zonos stovykloje gyveno tremtinys vardu Mikė Maklakas. Laiko nuostabumas išlaisvintųjų žmonių buveinėje slinko tarp aplūžusių medinių barakų su mažais langiukais. Susiraizgiusių spygliuotų vielų likučiai aplink visą stovyklą kiekvienam nuo ryto iki vakaro turėjo priminti, kad gėris pasaulyje visada nugali blogį. Prie vartų dieną ir naktį stovėjo policininkai su mėlynais šalmais ir mediniais knipeliais. Ištremtieji į juos žiūrėjo su meile ir pagarba, ir šitą jautė policininkai ir jie savo medinius knipelius vertino daug labiau, negu atominius ginklus.

Tarp pilkų barakų slankioja dar pilkesni žmonės. Ir jų gyvenimas panašus į ledu sukaustytą upę: nei pirmyn, nei atgal . . . Kartais virš šito „miesto" ima sukti būriai juodų varnų, baisiai krankiančių. Ir tai praskaidrina nuotaikas. Žmonės, kurių jau jokios nelaimės nebesugeba bauginti, tik numuoja ranka:

— Et, jokie varnai jau didesnių bėdų ir nelaimių už patirtąsias atnešti nebegali. Greičiausiai dabartinis komitetas pastatys kojas į viršų ir daugiau nieko . . .

Prie šitų optimistų priklausė ir Mikė Maklakas nuo Eržvilko. Buvo jis tylus ir romaus būdo, dėvėjo baltai — mėlynai languotą liemenę, kokavinės spalvos, užpakaly įkirptą švarkelį, siauras žalias kelnes ir drobinius batus su guminiais padais. Jo kaimynas, kuris miegojo šalia Mikės, buvo vilkaviškietis ir dėvėjo užjūrinę liemenę, kurios nugaroje buvo išpieštas staugiantis liūtas. Stovyklos įnamiai buvo nusprendę, kad aukotojas arba buvo didis džiunglių medžiotojas, arba Bostone turėjo saliūną. Šitas vilkaviškietis liemenę ir guldamas pasidėdavo po galva. Šiaip jis buvo geras žmogus, tik naktimis baisiai knarkdavo, it tuščias bačkas ridentų per akmenis, todėl Maklakas kiauras naktis turėjo sapnuoti badus, marus, karus ir atomines bombas.

Mikė nesvetimoteriavo, žiebtuvėliais neprekiavo ir sekmadienį bažnyčioje klausėsi pamokinančio žodžio. Ypač jam patiko ta evangelijos vieta, kur kalbama apie Kalno pamokslą. Šventknygė įsakmiai paliepia žmogui nesirūpinti rytojaus diena, nes ir Dievo paukšteliai nei sėja nei pjauna, o gyvena. Ir draudžia krauti žemėje turtus, kuriuos kandis suėda. Visą tai Maklakas dailiai dėjosi į galvą. Ir nebebijojo anojo pasaulio keršto už šituosius nepaklusnumus: nes ką gi žemėje jam begalėjo suėsti kandys — negut tik barzdai muilinti teptuką ir tuščią popierinę piniginę, kurią jam, kaipo globotiniui, dovanojo UNRRA. O kokavinio švarkelio pečius kandys jau senai buvo sukapojusios Amerikoje, Wilhes Bare mieste. Dėl šito egoizmo niekas jam negalėjo prikišti. Tačiau kartais velnias įsibraudavo į jo nykų pasaulį ir savo pikta uodega imdavo maišyti tyras tremtinio mintis: kažin, o rytoj globėjai ar beduos jau makaronų? . . . Tada Maklakas nuo velnio piktybių gindavosi evangelijos žodžiais:

— Žmogau, **nesirūpink rytojaus** diena, nes viskas **tau bus duota.** Rūpinkis tik ateinančia karalyste . . .

Mikė paėmė skudurą, išsitraukė iš

Atsiųsta paminėti

23 svetimieji. Nobelio premijos laureatų, akademikų, garsiųjų rašytojų novelės, apysakos, romanų ištraukos. Redagavo Vytautas K. Prutenis. Viršelį priešė P. K. Išleido „Venta" Wuerzburge 1947 m. 264 pusl. Tiražas 2500 egz. Kaina 8 RM.

Stasys Mingaila, Neapkenčiamo žmogaus užrašai. Autoriaus leidinys rankraščio teisėmis, 1947 m. 120 rot. spausd. puslapių.

Viktoras Šimaitis, Vyturėliai laukuos. Eilėraščiai vaikams. Iliustravo Povilas Osmolskis. Autoriaus leidinys. Reutlingen, 1947 m. 80 pusl. Tiražas 5000 egz. Kaina 5 RM.

Aidai, mėnesinis kultūros žurnalas. Red. K. Bradūnas. Nr. 4. 1947 liepos mėn. 145-192 psl.

Gairės. Leidinys skautams vyčiams. Redaguoja: psktn. R. N. Vidugiris, v. sktn. Algis Dormantas, psktn. Jonas Aksys. Leidžia Wuerzburgo Skautų Vyčių Draugovė. Nr. 2. 1947 m. birželis-liepa. 28 psl.

Saukiys. Lietuvių sargybų, inžin. ir darbo kuopų laikraštis. Redaguoja redakcinė komisija. Nr. 1. 1947 m. liepos mėn. 26 rot. spausd. puslapiai.

Dzimtenes Balss, iliustruotas Švedijoje gyvenančių latvių žurnalas. Red. A. Blombergs. Nr. 7 (15). 1947 m. birželis-liepa. 23 psl.

Lech, lenkų savaitraštis, leidžiamas Münchene. Red. Fr. Josef Proch. Nr. 1. 1947. VIII. 5.

Naujuosius mokslo metus pradėjus (II)

Prieš ši darbą nublunka visi rūpestėliai

Praėjusiame „T. G.“ Nr. minėjome, kad šiemet sueina lygiai 40 metų, kai pradėjo veikti pirmoji lietuviška pradžios mokykla. Ko gi mes galime iš to fakto pasimokyti? Daug, ak, daug ko!

Visų pirma privalu įsisąmoninti, kad švietimas mūsų tautai amžių būvyje brangiai atsėjo. Brangiai — ne pinigų atžvilgiu, nors ir jų reikėjo — bet pastangų, triūso, aukojimosi ir pralieto kraujo, žinia, su prasme, atžvilgiu. Didžiojo Vilniaus Seimo nutarimus vykdant, ypač užėjus reakcijai, kulkų ir kalėjimo paragavo ir kaimo apšviestesnieji ir mokytojai. Neklydo mokytojas J. Burba, dar prieš D. V. Seimą „Vilniaus Žiniose“ rašydamas, kad garbė nežinomiesiems „daraktoriams“ ir močiutėms, kurios, lyg vaidilutės, saugojo švietimosi liepsnelę 1864—1904 m. laikotarpyje, garbė garbingoji! o pasiryžimo ir valios ištesėti — „dabarnykščiams šviesos rūpintojams.“

Nepriklausomybės laikais pastatėm paminkliukų Nežinomajam Knygnešiui, bet neįpavidalinom, nors ir varyje, jo draugo — Nežinomojo Mokytojo. Švietimo Lietuvoje istorija rankiota atsitiktinai: čia dr. Matuso „Lietuvių rusinimas per pradžios mokyklas“, čia V. Žilėno „Kova dėl gimtosios kalbos mokyklose“, čia dar šis tas ir — viskas. Tokio leidinio, kaip „Knygnešys“, „Baudžiava“, deja, nepasitelkėm. Kaltų neieškokim, visi esame atsakomybe už tąją kaltę paženklinti.

D. V. Seimo protokolus suėdė pelės. Be juokų, pelės, mat, reakcijos metu visas archyvėlis buvo paslėptas kun. J. Ambraziejaus bičių aviliuose. Šiuo atveju — pati gamta buvo prieš istoriją. Bet šit kitas pavyzdys: Vilniaus krašte 1939—1945 m. karo išvakarėse bebuvo gyva išlikus viena Kultūros Draugijos išlaikoma pr. mokykla Vilniuje. O prieš 1920—1927 m. represijas veikė ten per 200 pr. mokyklų. „Rytas“ išleido albumą (šiurpios nuotraukos: čia vaikučių būrelis žiūri į lentą, kur užrašyta „Mokykla uždaryta“ ir data, čia — užrašas „Mokykla“, bet durys lentom užkaltos ir net voratinklių apneštos ir t. t.). Kompetentingai įstaigai „Laikinojoje“ buvo pasiūlyta išleisti specialus siuo reikalu darbas, geriau sakant — dokumentų rinkinys. Nieko iš to neišėjo, mat, „neerzinkime jautrių dalykų“ (Lapėno namuose jau gyveno ... Charwat). O dabar su švietimo istorija Vilniaus krašte 1920—1939 metais jau — amen. O kiekviena iš anų pr. mokyklėlių, kaip ir pirmtakės, rodos, kartojo Vaižganto žodžius:

„Galima koja numinti vištelis; galima sutraiškinti atskiras žmogus; bet surinktinio asmens, tautos, kuri susideda iš milijonų, pasirodo, negalima esą „rasplastat“, sulig dievobaimingos ir humanios Muravjovo intencijos. Tauta davė iš savęs atsparos, kaip čirškinamas duoda syvo. Kurie žuvo, žuvo; bet kurie išliko, taip užsigrūdino, jog čirškinami konservavosi ...“

Mokytojų suvažiavimas 1940 m. vasarą Kaune netikėtai buvo baigtas Himnu. Tąs įspūdis ir šiandie lyg slogutis kankina LKP (b) CK ir LTSR vyriausybės narius. Bemaž kiekviename „Tiesos“ Nr. rasi žalbų LTSR pradžios mokyklų mokytojų linkui. Partija ir vyriausybė suka galvas, kurį negerovė ar aitvaras dr. Kudirkai („... ir šviesa ir tiesa mūs žingsnius telydi“) pagelbi užstoti Leninui kelią į jaunimo širdis? Išeitis bėra viena: „rasplastat“ ir mokytojus ir mokinius. Ta kryptimi, deja, ir einama. Vėl, kaip andai D. V. Seime, girdi žmogaus skundą:

„Mus, Lietuvos valstiečius, dabartinė valdžia visaip spaudžia. Ji užkrovė ant mūsų nepakeliamus mokesčius. Didžiausią tų mokesčių dalį atsima savo reikalams pati Rusijos vyriausybė, ir tik mažutėlė jų dalelė liekti Lietuvoje, bet ir ta pati žūsta ateivių valdininkų kišenėse. Rusijos valdžia neleidžia mums šviestis. Mokyklose priviso atsibastėlių. Mokytojai rusai moko mūsų vaikus vien tik rusiškai. Mūsų vaikams kemšama rusiškos knygos. Mes, gelbėdamies! iš prapulties, savo vaikus turime primokyti namie ...“

Tremties mokykla pradėjo trečiuosius mokslo metus. Tai didelis dalykas, kurio šviesoje, žiūrint iš tolimų gairių perspektyvos, nublunka visi kiti laikino pobūdžio mūsų bendruomenės ir atskiro tremtinio nepritekliai ir rūpestėliai. „Pragiedruliuose“ ne be pagrindo parašyta:

„Lietuvių kalbos ir jų kultūros dalykų nėra mažų, nes iš mažų visa visybė susikrauna“.

Dr. V. Kudirka rašė:

„Kalba ir tautystė — tai ne kokis ten civilizacijos išmislas, tik turi gilesnį pamatą — yra tiesa gamtos, su kuria juokus dirbti gan pavojingas dalykas.“

Dr. V. Kudirka toliau pabrėžia, kad patalogijoje yra žinoma nostalgija — iš ilgesio nyksta ir miršta Tėvynės netekę žmonės. Geriau tačiau sirgti nostalgija, bet ne stupiditas s. dementia („mirimas psichiškų procesų ir visiškas jų sustojimas, sujungtas su atbukimu smagenų ir stoka sąjausmo“.)

Stupiditu serga tie, kurie per neapdairumą ar iš blogos valios pažeidžia savo gimtąją kalbą ir tautybės principą. Šitos ligos reiškinių, būkime akyli, jau pastebime ir mūsų bendruomenėje (pvz., naudojimasis svetimais vaikų darželiais ir svetimomis gimnazijomis, tai faktai, kurie, reikalui esant, gali būti paskelbti). Kartu su dr. Kudirka turėtumėm pasakyti: „Geriaus bjaurius dalykus sapnuoti miegant, ne kaip juos matyti budint.“

XVI amž. pabaigoje M. Daukša rašė:

„Ne žemės derlumu, ne drabužių įvairumu, ne šalies gražumu, ne miestų ir pilių tvirtumu gyvuoja tauta, bet labiau išlaikymu ir vartojimu savo kalbos, kuri didina ir išlaiko bendrumą, santaiką ir brolišką meilę. Gimtoji kalba yra bendras meilės ryšys, vienybės motina pilietiškumo tėvas, valstybės sargas. Sunaikink kalbą — sunaikinsi santaiką, vienybę ir dorovę.“

„Kas per stebuklai būtų tarp gyvulių, jei varnas imtu čiulbėti kaip lakštingala, o lakštingala krankti kaip varnas, ožys kriokti kaip liūtas, o liūtas bliauti kaip ožys. Dėl tokių savo būdo atmainų pražūtų tokių įvairių gyvulių ypatybės, lygu pats jųjų asmuo ir prigimimas. Jeigu tokiai gyvulių pakrikimas tokį jiems padarytų sumišimą, galima suprasti, kokis sumišimas ir netvarka kyla žmonėse, kai ...“

Gimtoji kalba reikalinga nuolatinio saugojimo ir tobulinimo. Ypač tėvų pareigos čia yra didelės ir atsakingos, nukrypimų neišpirks jokie pasiaiškinimai.

Pabaigai norisi pacituoti dr. J. Šliūpo šiuo reikalu nuomonę. Jis iš meilės gimtajai kalbai parsikvietė į Ameriką kun. A. Burbą, jis inspiravo ir Susivienijimą Lietuvių Laisvamanių, kurie savo seime Filadelfijoje 1905. VI. 8d., kalbėdami apie pavergtą Tėvynę, deklaravo: „Lietuvių kalba teklesti uréduose ir teismuose, **teskamba ji pradedamose mokyklose ir gimnazijose**, teatgyja lietuviškas universitetas Vilniuje“. Dr. J. Šliūpas „Liet. Balse“ 1886 m. str. „Tėvynybė ir visatybė“ rašė:

„Kaip kalba pavieniame žmoguje yra jo esybėje išreikštoju, taip tautiška kalba paženklina dvasišką drūtybę tautos, jos moksliską žingsnį priešakin. Kaip psichologiškai gerai auginame žmogų tik savo kalboje jam pirmą supratimą apie visatą duodami, — kitaip su jo dvasia įvyktų negeistinos atmainos ir kūne ir doroje, tai taip pat ir tauta turi apšvaistą (švietimą) platinti tik tautiškoje kalboje, kitaip tautos būvis įsiris ing pavojumą, kurs gali baigtiesi jos pražūtimi. Taigi tautiškos įrėdnės ir tautiškas mokslas yra tikruoju keliu doriško ir dvasiško tautos stembimo.“ **J. Cicėnas**

Ekrano margumynai

Lietuvis dirbs filmų gamyboje

Teko patirti, kad lietuvis studentas Teofilius Kuklys yra priimtas vokiečių filmų bendrovėn „Camera“, Hamburge toliau tobulintis filmų pastatymo srityje. (Tos bendrovės vadovas yra naujai suktos filmos „Anomis dienomis“ režiserius Helmut Käutner). Be to, minimas lietuvis yra užangažuotas prie naujos bendrovės filmos „Antiquitäten“ pastatymo, kuri bus sukama Bavaria Filmkunst studijoje Geiselgasteige, prie Müncheno.

Prieš gerą laiko tarpą, mūsų laikraštyje buvo rašyta apie bandymus bei pastangas pastatyti lietuvišką filmą. Vienas iš iniciatorių buvo minimas Teof. Kuklys, kuris daug iniciatyvos yra padėjęs tam reikalui. Deja, licenzija filmai sukti buvo negauta. Įdomu, kad negavimo motyvai buvo visiškai panašūs į tuos, dėl kurių dalis mūsų tikrų tautiečių buvo išskirti iš stovyklų. Nieko nepešus tuo kellu, buvo bandomi tolimesni žygiai, pagaliau iš kompetentingų įstaigų buvo patarta kreiptis į bet kurią vokiečių filmų bendrovę; esą, jos vardu visuomet būtų galima sukti lietuvišką filmą. Čia svarbu yra tik lėšų klausimas. (Pagaliau tuo turėtų susidomėti ir mūsų teatralai!) Turint savą žmogų filmų pramonėje, būtų galima lengviau išrišti ir mūsosios filmos klausimas. Tenka užsiminti ir tą faktą, kad daugelius vokiečių filmų bendradarbių valkštant be darbo, lietuvis buvo lengvai priimtas. Neišnaudoti šio, nors ir mažo pliuso, būtų tikrai nedovanotina. **A-is**

— **Vengrė artistė Marrika Rökk**, su pasisekimu vaidinusi vokiečių filmose, angažuojama per Paramount į Hollywoodą.

Išsaugokime tremtyje pasirodančius leidinius

Lietuvių Bibliografinis Archyvas Šveicarijoje, įkurtas Berne praeitų metų rudenį, sėkmingai plečia savo veiklą. Nors nestinga sunkumų, bet vis dėlto jau surinkta keli šimtai leidinių (knygų, brošiūrų, periodikos ir t. t.).

Visa ellė leidyklų noriai ir reguliariai siuntinėja Archyvui savo leidinius. Pageidaujama, kad taip pat stovyklų komitetai skirtų Archyvui savo stovyklinius leidinius. Sutelkus vietinio pobūdžio leidinius vienoje vietoje, jie bus išsaugoti lietuvių bibliografijai.

Lietuviams pradėjus išvažiuoti iš britų zonos Anglijon ir likviduojantis kai kurioms stovykloms, Bibliografinis Archyvas kreiplasi į tautiečius prašydamas perleisti jam tiek įvairių leidinių komplektus, tiek pavienius egzempliorius. Kiekvienas leidinys bus dėkingai priimtas ir įtrauktas į Archyvo katalogą.

Archyvas vieną savo rinkinių egzempliorių skiria atgimusios Lietuvos bibliografinei įstaigai. Antra vertus šiandien visi matome, kaip svarbu turėti užsienyje bent vieną bibliografinį centrą. Deja, praeityje tokio centro nebuvo sukurta. Paremkime bent pastangas sudaryti dabar tokį knygos centrą! Neabejojame, kad atsikūrusios Lietuvos švietimo vadovybė pritars minčiai, jog užsienyje reikalinga turėti bent vieną lituanistikos biblioteką.

Lietuvių Bibliografinio Archyvo Šveicarijoje vedėjas yra Dr. A. Gerutis. Archyvo adresas: Bern, Karl-Spitteler-Str. 22. Archyvą globoja Dr. J. Šaulys, Vasario 16 d. Akto dalyvis, pats turįs vertingą lituanistikos biblioteką.

Negalint leidinių siuntinėti tiesiogiai Šveicarijon, prašoma juos adresuoti Archyvo įgaliotiniams Vakarų Vokietijoje. Archyvas kiekvienoje zonoje turi po įgaliotinį. Jų adresai: 1) A. Braziulis (14b) Ravensburg. Ant Brucknerstr. 3. 2) Lithuaniar. Bibliography Service (13b). Memmingen-Fliegerhorst. Baltisches Lager. 3) K. Kemežys. (20a) Klein-Bülten, Kr. Peine. Litauisches Lager. Archyvas, be to, turi savo įgaliotinį Austrijoje, būtent, p. Č. Grinčevičių (Glasenbach-Salzburg. DP Camp 12), kuris taip pat, kaip ir įgaliotiniai Vokietijoje, dideliu pasišventimu dirba bibliografinį darbą.

Archives Bibliographiques Lithuaniennes Berne, Karl-Spitteler-Str. 22.

Dr. Vydūnas studentų tarpe

Rugpiūčio mėn. 5 d. Baltijos Universiteto studentų skautų sambūrio „Vytis“ iniciatyva, čia lankėsi dr. Vydūnas. Ta proga didžiojoje Universiteto iškilmių salėje įvyko iškilminga vytiečių sueiga, kurion atvyko visi lietuviai profesoriai su šeimomis ir visi lietuviai studentai. Sudarius prezidiumą ir įnešus sambūrio vėliavą giedama „Gaudeamus“. Si „Vytis“ ir studentų vardu svečią sveikina stud Vl. Šarūnas, o viso lietuviškojo sektoriaus vardu — Rektorius prof. Manelis. Labai įdomų turininga žodį apie žmogaus esmę pasako pats Vydūnas. Jo kalbą palydi ilgi aplodismentai. Skaitomas sambūrio aktas, įteikiama vytiečių spalvos — juosta ir ženkliukas — Dr. Vydūnas Si „Vytis“ Garbės Narys! Studentės skautės įteikia garbingajam svečiui gyvų gėlių puokštę. Sujaudintas daktaras dėkodamas dar taria trumpą žodį. Iškilmingoji sueiga baigiama Tautos Himnu.

Vakare Vydūnas aplanko čia pat esančią paruošiamąją skautų stovyklą pasaulinei skautų Jamboree Prancūzijon. Išvykstantieji skautai turėjo progos pabendrauti su didžiuoju mūsų Rašytoju. **A-is**

BERNARDAS BRAZDŽIONIS

EUROPOS KAPINYNE

Didžiajam mirusios Europos kapinyne,
Kur saulė, tartum vėlinių vaškinė žvakė,
Egzekvijų kvapu tau degina krūtinę,
Ir dusta širdys, džiaugsmo ritmu plakę,
Kur krito tautos, kaip drugiai, ir miestai, tartum lapai,
Aš nerandu, aš nerandu čia vietos savo kapui...

Mirties varpų maldoj ir gedulo vargonuos,
Kur sudaužytų katedrų griuvėsiuos gaudžia,
Pro krematorijumuos degančius lavonus
Ir pro benamių eiseną, kaip gruodžio žvaigždės, graudžią,
Kur skęsta tautos, it laivai, ir dreba žmonės, kaip šešėliai,
Aš negirdžiu, aš negirdžiu maldų už mano vėlę...

Gana prigėrė žemė ašarų ir kraujo,
Gana tu, motin, didį dangų maldavai,
Gana klasta ir melas sostuos viešpatauja,
Gana, tiesa, tu paminta ir pasmerkta buvai, —
Ateis diena, kris prarajon apokalipsio žvėrys,
Į širdį — meilė grįš, į žemę — Dievo žodžio gėrisl

NESUSIPRATIMAS DĖL NOBELIO PREMIJOS

Berlin. (Dena) — Kaip norvegų karinė misija Berlyne praneša, žinia apie Nobelio literatūros premijos suteikimą norvegų rašytojai Maria Brekker atsiradusi per nesusipratimą. Tikrenybėje rašytoja Mai Lindegaard-Droegger už savo knygą „Motina Marija“ gavo 25.000 kronų premiją, skirtą vienos švedų filmų bendrovės ir vieno savaitraščio.

palovės savo žalsvą fanerinį čemodaną ir rūpestingai nuvalė dulkes. Šitame čemodane slypėjo visi jo turtai šioje ašarų pakalnėje: barzdai mulinti teptukas, dantų šepetėlis, grindims trinti tepalo dėžutė, blėkinės šukos, kairiosios rankos sena odinė pirštinė, tuščia sardinių dėžutė, kurią jis laikė ilgai atminčiai, gutaperčinis kalnierukas, apatinės kelnės, kurias jis gavo iš komiteto, tačiau kurių negalėjo užsivilkti, nes buvo trumpos iki kelių ir per juosmenį nė iš tolo nesuėjo. Pats brangiausias čemodane daiktas buvo: penkiasdešimts gramų naminio tabako lapų, kuriuos jis buvo išmalnęs su vienu švabu į geltoną impregnuoto popierio pininginę, kurią jam UNRRA buvo dovanojusi, kaipo ženklą bagotystės ... Nuo visų kitų žemiškųjų turtų, kuriuos jis, dorai gyvendamas, taupė iki pat savo gyvenimo vidudienio, senai jis jau yra svetimųjų „išlaisvintas“ ...

— Maklakai, duok užrūkyti tabokės, — paprašė vilkaviškietis su staugiančiu liūtu nugaroje.

Jis atidarė čemodaną, nykščiu nužnybė lapo galą ir padavė alkstančiajam. Paskui, niekam nematant, paėmė tabokę ir giliai paslėpė po čiužiniu, kad šitas velnio vaikas su staugiančiu liūtu nepradėtų savarankiškai jo tabokę rūkinėti, nes yra rimtas įtarimas, kad vieno lapo jau trūksta. Tuo labiau, kad jokiuose katekizmuose nėra pabrėžta, jog būtų nuodėmė užsirūkyti svetimą tabaką, šitąjį biauruįį velnio išmislą.

Vakare tremtiniai gavo laikraštį. Laikraštį apgulė ne penki, kaip valdžios nustatyta, bet penkiasdešimt. Visi tik gaudė akimis eilutes, žiūrėdami, vis, ar nėra parašyta, jog veš kur nors ... Kažkuris griausmingu balsu ėmė skaityti žinią, jog Australija įsileis keturis milijonus imigrantų. Bet kitas turėjo laikraštį, kur buvo parašyta, kad niekas niekur neįsileis nė vieno. Jeigu ir įsileis, tai tik tokius, kurie turi tėvynes, o kurie tėvynių nebeturi, tai tegu sau ir nebeturi ... Skaitytojai tuojau suskilo į dvi dalis. Vieni užgyrė tuos laikraščius, kurie rašė jog įsileis, o antri tuos, kurie ginčijo kad neįsileis. Šitieji savo samprotavimus rėmė tuo, jog DP dabar esą niekam nebereikalingi daiktai, taip kad ir peklon vargu juos kas gera širdimi priimtų. Jeigu atsirastų geras skudurninkas — mielai juos urmu parduotų į skudurus pagal svarą ... O jei ne — tai šiaip sau paleis ant vėjo kaip kokius pieno miltelius ...

Į kambarį įėjo seniūnas ir tarė:

— Nuo rytojaus dienos niekam nevalia iš stovyklos išvykti. Prasidės naujas skryningas. Dabar vėl kiti jau ieškos karo nusikaltėlių, kolaborantų, kvislingų ir filatelistų ...

Tą vakarą tremtiniai anksti nukeliavo gulti. Kiekvienas turėjo padaryti sąžinės ataskaitą, ar nenusikalto prieš žmoniškumą, prieš karo vedimą, ar nekolaboravo pas švabą, vežėdamas mėšlą, ir ar nepasielgė kvislingiškai, Naujojoje Vilnioje pabėgdamas iš transporto į Sibirą, ir ar neišdavė plačiąją tėvynę ties Červene, gulėdamas po lavonų krūva ir nepasisakydamas kad dar esąs gyvas ...

Mikė Maklakas apsiklojo galvą, susirietė į riestainį, vienok niekaip negalėjo užmigti. Jo nervai įsitempė, kaip nacių generolų „guminis lynas“ prie Stalingrado. Jį ėmė persekioti nelemtos mintys: ar ne jis tik sukėlė Pasaulinį karą? Ir juo jis daugiau galvojo, juo baisiau darėsi. Visaip mėtėsi po kietą savo lovą, galvoje lyg Eržvilko parapijos varpais skambino. Akyse rodėsi baisūs vaizdai: iš tamsos ėjo milijonai šmėklų su žemėtais šalmais ant galvų ir, grūmodamos savo kaulėtomis rankomis, šaukė jin: „Tai tu, Maklakai, kaltas, tu karą pradėjai! ...“ Austrai fabriko meisteriai su nacių ženkliukais švarko atlapuose, kurie jį bizūnais mušdavo labai reguliariai tris kartus per dieną ir tik vieną kartą duodavo gyvulinių burokų sriubos, dabar rodėsi jam akyse piktai šaukiančiais: „Tu Maklakai kaltas, tu ... Tu tęsei karą, nes tu dirbai mūsų fabrike, mūsų mylimo führerio vardo fabrike ...“

Tremtinys kaip įgeltas atsisėdo lovoje ir sušuko:

— Jėzau, Marija! ... Aš pradėjau Antrąjį Pasaulinį karą ... Kaip dabar bebus? Išmes už tai iš lagerio ... Kur aš bepasidėsiu, Dievo paukštelis? ...

Jis ėmė žadinti savo kaimyną, vilkaviškietį.

— Klausyk, Jeronimai, aš kaltas dėl Antrojo Pasaulinio karo. Gal turi citrovanilijų, man galvą truputį skauda ...

Jeronimas pakėlė galvą iš guolio, pratrynė akis. Paskui išlipo, užsivilko liemenę su staugiančiu liūtu ir ėmė raustis savo spintelėje, beiškodamas citrovanilijos. Suradęs padavė miltelį nelaimės draugui, tardamas:

— Štai imk. Išgerk ir viskas praeis. Bet rytoj už tai duosi susisukti tabokės.

Mikė Maklakas išgėrė miltelį ir abiem rankom susiėmė už galvos: „Dangau, man rodosi, jog aš pasirašiau Maklako-Ribbentropo paktą trisdešimts devintaisiais metais ... Dabar tai išmes ...“

Mikė susirietė į straigę ir, nebetarės daugiau nė žodžio ... numirė. O numirė todėl, kad šitas velnio vaikas su staugiančiu liūtu buvo apsimiegojęs ir padavė Maklakui vietoje citrovanilijos žiurkėms naikinti nuodus. Numirė nabagėlis ko tyliausiai, be aimanų ir be testamento. Nebespėjo padėkoti nė Unrai — močiutei už rūpesčius, vargus ir nemigo nakteles. Iškeliaudamas nebepasakė sudiev nė komiteto pirmininkui ir jo žmonelei rankos nebepabučiavo daugiau. Ir nebesuvedė sąskaitų su aprangos skirstymo komisija. Buvo jau po pirmųjų gaidžių kai išemigravo dangun. Nebesapnuos daugiau badų, marų anei karų. Ir nebestos daugiau į skryninginį teismą ...

II

Prie stovyklos vartų čiupo jį smarkiausi vėjai. Pakėlė nuo žemės ir, visaip cypdami bei kaukdami ir į grąžtą nabagą sukdami, nešė Mikę į dausas. Švilpė jis pro Zodijako, Jaučio ir Didžiojo Lokio žvaigždynus. Palaidi plaukai draikėsi, o kokavinis, užpakaly skeltasis švarkelis plazdeno it būrė. Mūsų tremtinys taip smagiai skrido, kad net nuplėšė rankovę, užsikabinęs už Grigo Ratų ašies. Pro akis, kaip kokioje filmų juostoje, prabėgo visos žemiškosios linksmybės: visi išlaisvinimai chronologine tvarka — iš eilės, anketos, kratos dviaukštėje lovoje, valdžios nugriuvimai, naujo komiteto rinkimai su ilgomis ir graudingomis prakalbomis, teisingi puspadžių paskirstymai, paslaptingas cigarečių dingimas iš maisto sandėlio, ansambliai, lenciūgėlio šokimas bei krepšinis. Štai mato jis, kaip tas Jeronimas su staugiančiu liūtu nugaroje pasisavino jo taboklapius ir dabar sau leidžia pro nosį mėlynus, derlingus dūmus, sėdėdamas šeštame bloke ant mullo dėžės ... Jis rėkia, pirštu grūmoja, bet Jeronimas jau nebegirdi savo kaimyno balso ...

Paskui ima stebėtis mūsų tremtinys, kiek daug čia erdvės. Skrenda, vis skrenda, o nėra jokių zonų. Nei niekas dokumentų tikrina nei čemodanų žiūri. Vaizbūnams čia būtų tikras rojus: keliauk sau sveikas su žiebtuvėliais ar su akmenėliais — niekas tau nieko ...

(B. d.)

Dar dėl kartotekos ir paieškojimų

Jau yra daugiau pusės metų kaip nuolat prašoma sutvarkyti ir prisiųsti C/Kartotekai visų tautiečių korteles, o taip pat kas mėnuo pranešinėti įvykusius gyventojų pasikeitimus. Tačiau, keletas stovyklų dar ligi šiol neprisirengė tai padaryti, nors visomis progomis ir buvo ragintos.

Neturėdama kitos išeities, LTB C/Kartoteka paskelbs spaudoje visas tas stovyklas, kurios iki 1947. IX. 1 dienos nepristatys jai užpildytų kortelių ir neatsiųs pranešimų apie savo gyventojų pasikeitimus. Tuo bus pavesta patiems stovyklų gyventojams reaguoti dėl jų vadovybių apsileidimo, ko rezultate tokių stovyklų gyventojai nukenčia, negaudami iš C/Kartotekos jiems priklausančių dokumentų, laiškų ar giminių adresų iš JAV ar kitur.

Kartotiniai primenama, kad paieškojimus savo artmųjų bei pažįstamų JAV ar kitur reikia daryti per savo stovyklos vadovybes, užpildant tam rekalui nustatytas blankas. Esantieji C/Kartotekoje adresai nepranešami ieškotojui, bet painformuojama apie tai ieškomasis, nurodant jam ieškotojo adresą. C/Kartoteka netarpininkauja asmenims, kurie į ją nėra įsirašę arba kurie kreipiasi ne per savo stovyklos vadovybę, o betarpiai.

Konstatuota, kad kai kurios stovyklos laiko pas save įvairius dokumentus ar laiškus, skirtus ne jose gyvenantiems asmenims. Visi tokie dokumentai, laiškai, pranešimai ir tp. turi būti nevilkinant persiųsti C/Kartotekai, o nesiuntinėjami iš stovyklos į stovyklą.

LTB C/Kartoteka

Vadovėlių aprobavimo reikalu

Ryšium su spaudoje pasirodžiusia netikslia žinute dėl popierio licenzijų gavimo daugelis kreipiasi į Sv. Vald. K. L. K., prašydami išrūpinti spausdiniams ir popieriui leidimus. Švietimo Valdyba tuo reikalu daro atitinkamų žygių, bet reikalas tuo tarpu atitinkamose įstaigose nėra išspręstas. Todėl užinteresuotiems pranešame, kad, jei kur susidaro sąlygos knygoms spausdinti, prašome tai daryti vietoje. Kai klausimas bus išspręstas Švietimo Valdybos naudai, spaudoje tuojau bus paskelbta.

Vadovėlius ar šiaip kūrinius aprobuoti prašome siųsti K. L. K.-jai prieš jų atidavimą spaudai. Iki šiol būdavo atsitikimų, kad vienas rankraščio egz. būdavo atsiunčiamas K. L. K. aprobuoti, o kitas egz. būdavo tuo pačiu metu atiduodamas spausdinti. Ateityje tokie rankraščiai nebus aprobuojami. Leidėjai, spausdindami vadovėlį ar grožinės literatūros kūrinį, turi užrašyti tokią aprobatą, kokia tai knygai buvo duota.

Tikrinti paruoštą vaikų literatūrai spaudą pavesta žinomam vaikų literatūrašytojui Antanui Giedraičiui, (21a) Augustdorf b. Detmold, DP Camp. Autoriai prašomi ten kreiptis.

Š. V. K. L. Komisija

Viešnagė Würzburgo Dailės Studijoj

DIDELIS LIETUVIŠKŲ DAILĖS IŠDIRBINIŲ PASISEKIMAS KITATAUČIŲ TARPE

Tremties gyvenimo metrikos ištrauka: 1945 m. spalių 20 d. Würzburgo lietuvių stovyklos rūsyje pradėjo darbą Dailės Studija. Vedėjas — dail. Česlovas Janušas, lektoriai — dail. Pov. Osmolskis, dail. V. Dobužinskis, inž. architektas Vincas Mailiūnas. Į studiją įstojo 22 kursantai.

Pervertę kelis istorijos lapus, padarome kitą ištrauką: 1947 m. liepos 25 d. Dailės Studiją (dabar ji yra Suaugusių Švietimo Instituto skyrius) baigė 6 kursantai ir gavo atitinkamus pažymėjimus su įvertinimais iš šių dalykų: 1) piešimo, 2) tapybos, 3) ornamentikos, 4) dekoratyvinės kompozicijos, 5) šrifto ir reklamos, 6) įvairios dažymo praktikos.

Susipažinę su trumpa istorija, aplankome ir pačią studiją, kuri yra įsikūrusi trijuose kambariuose: medžio apdirbimo skyrius, darbo kambarys ir tapybos klasė.

Studija, pradėjusi darbą, po kurio laiko neteko kelių lektorių (jie persikėle į kitas stovyklas) ir dabar joje dirba vedėjas dail. Č. Janušas ir dail. — Povilas Kaupmanas. Keli kursantai išvyko, kiti dėl trūkumo reikiamų gabumų pasitraukė, o dar keli įstojo į Vokietijos Meno Akademijas. Iki galo ištvėrė tik 6 entuziastai.

Kai kursantai praėjo reikiamą programos dalį ir galėjo praktiškai pareikšti savo sugebėjimus, stovyklos komitetui padedant, buvo įsteigta dailiųjų dirbinių dirbtuvė.

Užsukame į medžio apdirbimo skyrių, kuriam vadovauja ir pagal dailininkų projektus įvairius darbus atlieka prityręs stalius Jurgis Aleknavičius ir jo mokiniai. Organizuojant šias dirbtuves, turėta labai daug vargo, kol pavyko įsigyti reikiamas medžiagas, tekinimo stakles ir kitas mašinas bei įrankius.

Čia gaminamos lėkštės, įvairios dėžutės, pudrinės, skrynelės, servizai ir kt.

Persikeliame į kitą skyrių — darbo klasę. Čia dailininkai ir kursantai stalių darbus papuošia įvairiais lietuviškais ornamentais bei piešiniais, taip pat tautiniais motyvais bei kompozicijom. Be grynai ornamentikos, lėkštėse piešiami žymieji Amerikos vyrai bei amerikiečių ar lietuvių emblemos. Ypatingai gražios lėkštės su kunigaikščiais: viduryje didesnis paveikslas Vytauto, Kęstučio ir p.

Per kelis šimtus įvairių studijos atliktų dailiųjų darbų, įsigijo ir išsivežė įvairių tautybių unriečiai bei amerikiečių, anglų, belgų kariai. Nemaža jų įsigijo ir tremtiniai. Daug lėkščių, dėžučių išsivežė ir svetiman kraštan emigruoją tautiečiai. O, kad taip būtų įmanoma, juos pasiųsti į Ameriką broliams lietuviams, tai sudarytum jiems gražių dovanų!

Mums bebūnant klasėje, staiga prie durų sustojo džypas ir į klasę įėjo keli kariai. Jie atvyko iš už kelių šimtų kilometrų su seniau įsigytais studijos darbais ir dabar, vykdami į Ameriką, prašo, kad ant lėkščių ar dėžučių būtų uždėta antspauda, jog tai „Lithuanian Handcraft" ar „Lithuanian Handpainted" (lietuvių rankų piešinys). Mat, pas juos ypatingai branginamas rankų darbas.

Džypas išdardėjo, o jo vietoje atsirado liuksusinė mašina. Atvykę į Frankfurtą, belgų karininkai pamatė studijos darbus ir panoro būtinai jų įsigyti. Tuo tikslu jie čia dabar ir apsilankė. Bematant susirinko veik visus pagamintus dailiuosius dirbinius, pasirinko dar kelis dailininkų pieštus paveikslus, susipakavo ir išmovė į Briuselį.

Amerikiečių kariams ir buv. unriečiams pageidaujant, vietos Comunity buvo surengusi nuolatinę parodą, kur studija išstatydavo savo darbus, dailininkai paveikslus ir joje jie įsigydavo norimus daiktus.

— Dailės Studija galėtų surengti savo darbų parodą, — sakau jiems.

— Rengiamės, bet nespėjame padirbti, vis išperka, — sako dailininkas Povilas. Šiaip buvo dalyvauta keliose stovyklų surengtose tautodailės parodose, išstatant darbus lietuvių skyriuose.

Mane domino ir jūs tur būt norėtumėt žinoti tų dailės darbų kainas, nes tokią dovaną ne vienas norėtumėm kam nors padovanoti.

Pasakysiu, kad gal kiek ir brangoki. Bet kai sužinai įvairių, tam darbui reikalingų medžiagų kainas, susidarai nuomonę, kad kaina nėra nei aukšta, nei žema, žodžių, tarp tų dviejų dydžių įsispraudus.

Nueiname į Dailės Studijos tretįjį skyrių — tapybos klasę. Čia randame dailininkų ir kursantų pieštus paveikslus. Pasirodo, kad studija tęsia savo darbą ir toliau pagal užsibrėžtą programą. Dailiųjų dirbinių gamyba nėra jos galutinis tikslas — tai tik priemonė atlikti praktikos darbus pritaikomojo meno srityje.

Gražesnes dienas kursantai su dailininkais praleidžia gamtoje, piešdami gamtovaizdžius. Gabesnieji mokiniai darbus atlieka gana gerai.

Norisi du dail. Č. Janušu ir Pov. Kaupmanu daugiau išsikalbėti, bet jie užimti, ruošiasi dalyvauti anglų zonoje atidaromoje dailės parodoje, kurios iniciatoriai prašo jų pristatyti savo kūrinius.

Apskritai, dailininkai su žurnalistais mielai kalbasi tol, kol neišsitrauki užrašų knygutės. Kai tik jie pamato, kad ruošies apie juos parašyti laikraščiui, tada jau sunkiau žodį išgauti. Žiūrėk kiek nori, jie savo darbus parodo, bet kam, anot jų, tuojau reikia visiems išplepėti.

— Galiu jus pasveikinti, ponas Janušai, sulaukus 40 metų amžiaus, — sakau jam. Bet tai reikia pakartoti keli kartus, kol jis paspaudžia mano atkištą ranką.

— Girdėjau, kad šiais metais jūs sukaktuvininkas. Švenčiate 20 metų darbo sukaktuves.

Jis tyli, pučia pypkės dūmus ir nieko neatsako.

Mums besikalbant į klasę įėjo komiteto pirmininkas dipl. inž. K. Tymukas. Jis prašo, kad studija paruoštų lėkštę su monogramomis vienam aukštam amerikiečių karininkui, kuris šiomis dienomis išvyksta į Ameriką.

Ką gi — reikia padaryti. Tegu keliauja į užjūrį mūsų Vytis ir aplink jį nupiešti visų Lietuvos miestų herbai. Daug kas turės progos susipažinti su žodžiu: Lithuania.

Pasigrožėję meno kūriniais ir įvairiais pritaikomojo meno darbais, atsisveikiname su Studija, džiaugiamės, kad mūsų meninis gyvenimas prašoka visus vargus, rūpesčius ir iškyla už viską aukščiau.

Vytautas K. Prutenis

Pabaltiečių Vyr. K-tų pasitarimas

Š. m. rugpiūčio mėn. 5 d. įvyko eilinis lietuvių, latvių ir estų Vyr. Komitetų atstovų pasitarimas, kuriame pasikeista informacijomis einamaisiais reikalais. Buvo apsvarstytas prancūzų vyriausybės susitarimas su amerikiečių zonos karine vadovybe dėl DP verbavimo darbams į Prancūziją. Nepavykus pirmam verbavimui dėl DP baimės būti atiduotiems sovietams, dabar Prancūzijos vyriausybė užtikrina DP asmeninį saugumą. Nė vienas DP nebūsiąs išduotas sovietams. Sutartys sudaromos vieneriems metams. Jai pasibaigus, norintieji galėsią vykti į prancūzų kolonijas, arba jas pratęsti. Važiuoti galima su šeimomis, kurios suprantamos plačia prasme: tėvai, broliai, seserys etc. Jas galima atsikviesti po 3 mėnesių. Darbas numatomas žemės ūkyje, pramonėje ir anglių kasyklose. Nenorintieji dirbti bus grąžinti į amerikiečių zoną. Selekcijos centras bus Eppingen, prie prancūzų zonos. Įdomus dalykas yra tas, kad šiuo metu esą apie 30% ūkių išnuomojama ūkininkauti. Atlyginimas kaip prancūzų darbininkams. Nusistatyta prašyti atitinkamus organus pasiųsti DP tautybių delegaciją į Prancūziją vietoje susipažinti su sąlygomis ir tada pareikšti savo nuomonę.

Konstatuota, kad belgai nevykdo to sutarties su darbininkais punkto, kuriuo draudžiama darbininkams pardavinėti į kreditą alkoholinius gėrimus. Ryšium su tuo, pasireiškia nepageidaujamų ir darbininkams žalingų pasėkų. Nutarta šiuo reikalu kreiptis į belgų atitinkamus organus.

Dėl DP verbavimo darbams į Olandiją — rasta, kad olandų siūlomos sąlygos mums nepriimtinos.

Įvairioms valstybėms pradėjus verbuoti tik rinktinius DP, kyla klausimas, ką daryti su pasilikusiais invalidais, seneliais ir kitais nedarbingais. Tą opų klausimą nutarta kelti kiekviena proga IRO, karinės valdžios ir kitose šalpos ir globos tarpt. organizacijose.

Išsiaiškinti būsimojo skryningo klausimus ir gauti atsakymą į anksčiau įteiktą memorandumą, nutarta pasiųsti visų trijų. Vyr. Komitetų atstovų delegaciją pas vyr. amerikiečių zonos IRO direktorių Heidelberge.

DRAUGIJŲ REGISTRACIJA

Ligi šiol LTB Vyr. Komitete yra užregistravusios šios draugijos: 1) Lietuvos Inžinierių Tremtinių Draugija, (13b) Augsburg - Haunstetten, DP Camp; 2) Lietuvos Teisininkų Tremtinių Draugija, (16)Hanau, Lith. DP Camp; 3) Lietuvių Skautų Sąjunga, (13b) Augsburg-Haunstetten, DP Camp; 4) Lietuvių Tremtinių Žemės Ūkio Darbuotojų Sąjunga, (16) Hanau, Lith. DP Camp; 5) Lietuvių Tremtinių Karo Invalidų Sąjunga, (16) Kassel-Mattenberg, Lith. DP Camp; 6) Lietuvių Tremtinių Ekonomistų Draugija, (14) Tübingen, Karlstr. 11; 7) Kooperatinė Leidykla „Aistia", (16) Kassel - Mattenberg, Lith. DP Camp; 8) Lietuvių Tremtinių Kooperatyvų Sąjunga, (13a) Scheinfeld, Lith. DP Camp; 9) Liet. Antinac. Rezistencijos Politinių Kalinių Sąjunga, (14) Kirchheim/Teck, Steingaustr. 18.

Visos, ligi šiol dar neužsiregistravusios draugijos šiuo raginamos užsiregistruoti. **(LTB)**

SUSIORGANIZAVO AMER. ZONOS GUDAI

Susirinkę Michelsdorfe (Oberpfalz) gudų stovyklų ir grupių atstovai, taip pat ir Gudijos veikėjų skyrių, kunigų bei studentų atstovai rado, kad Vokietijos amer. okup. zonoje gudai yra blogiausiai organizuoti. Dar nevisur jie yra išskirti į atskiras tautines stovyklas, esamos gudų stovyklos labai išmėtytos, ligšiol nebuvo bendro demokr. centro. Po ilgų diskusijų suvažiavimas balsų dauguma nutarė:

1) suorganizuoti amer. zonoje demokratiniais pagrindais vyr. gudų tarybą (B. M. R. — Bielaruskaja Mižlahernaja Rada),

2) pripažinti suvažiavimo išrinktą šios tarybos vadovybę vieninteliu organu, kuris turi teisę atstovauti gudų stovyklas ir organizacijas prieš amer. valdžią, IRO. o taip pat kitų tautybių organizacijose.

3) pavesti šiai vadovybei tinkamiausiu būdu sutvarkyti gyvenimą gudų stovyklose tautinėse grupėse (mišriose stovyklose);

4) pranešti apie tarybos įsteigimą visai gudų visuomenei, atitinkamiems valdžios organams bei kitų tautybių organizacijoms.

Suvažiavime priimtas tarybos statutas. Tarybos adresas: (13a) Michelsdorf bei Cham (Oberpfalz), Weissruthenisches DP Lager Nr. 4.

Tenka pastebėti, kad kiek anksčiau ir britų zonoje įsikūrė pranašų gudų taryba.

5. Paskutinės Trečiojo Reicho dienos

FANATIŠKŲ GENEROLŲ BEIEŠKANT

Kovo mėn. iškilo sunkumų, beieškant tinkamų karo vadų. Vieno padėties nagrinėjimo metu Guderianas Hitleriui priminė gen. feldm. von Mansteiną ir pasiūlė jį vėl paskirti į pareigas. Mansteinas buvo Sevastopolio užkariautojas, o vėliau su 11-ja armija vienas iš sėkmingiausių vadų rytų fronto pietuose. Tačiau jis padarė „nedovanotiną klaidą": pakartotinai įspėjo Hitlerį dėl taktikos rytų fronte. Jis turėjo pasitraukti.

Kai Guderianas jį dabar vėl pasiūlė, Hitleris atsakė:

— Nors tik keturiasdešimtį puikiausiai ginkluotų divizijų turėčiau, norėdamas sumušti priešą, joms vadovauti patikėčiau Mansteiną. Jis yra, gal būt, geriausias karininkas iš gen. štabo eilių. Tačiau šiuo metu aš nagalių jo panaudoti. Jam trūksta tikėjimo nacionalsocializmu.

Kai kovo mėn. vidury Hitleriui buvo pranešta apie pralaimėjimą prie Plateno ežero, jį ištiko įtūžimo priepuolis. Jis užmiršo, kad pats buvo įsakęs šią ofenzyvą pradėti. Jo nuomone, pietų grupės vadui gen. Wöhleriui trūkę fanatizmo. Sugniaužęs kumštis, jis rėkė Guderianui:

— Wöhleris visą laiką arogantiškai laikėsi nacionalsocializmo atžvilgiu, kaip aš galėjau iš tokio žmogaus tikėtis, kad jis įveiktų tokį bandymą?

Wöhleris tuoj pat buvo nušalintas.

Kai Frankfurto prie Oderio komendantas buvo keičiamas, Guderianas ir Jodlis bandė prakišti puik. Boniną. Prieš tai Boninas buvo OKH operatyvinio skyriaus viršininkas. 1945 m. sausio 12 d., rusams pradėjus ofenzyvą, vokiečių gynybos Vyslos linija lūžo. Hitleris išleido garsųjį tvirtovių potvarkį, kuriame buvo reikalaujama, kad „tvirtovės" bet kokia kaina turinčios būti išlaikytos. Ir Varšuva turėjo būti ginama iki paskutinio kareivio. Ten vieno SS generolo žinioje buvo 50.000 vyrų. Miesto komendantą įsakymas pasiekė pusdieniu vėliau. Atsitiko taip, kad vokiečių įgulos iš miesto pasitraukė ir nebuvo Varšuvoje apsuptos. Už pavėlavusio įsakymo neišpildymą Hitleris apkaltino Boniną ir ji perdavė gestapui. Boninas dingo kalėjime, nors jo kaltumas ir nebuvo įrodytas.

Jodlis pasakė Hitleriui:

— Jei tamsta, mano fuehreri, nori turėti geriausią ir pajėgiausią karininką Frankfurto tvirtovei apginti, tai visame Wehrmachte tėra tik vienas tinkamas. Jis yra pulk. Boninas.

— Žmogus, kuris punktualiai neįvykdo įsakymų, — niršo Hitleris, — man nereikalingas.

Tuo reikalas baigėsi ir pulk. Boninas liko už grotų. Joks žmogus nieko nepatyrė apie vėlesnį jo likimą.

Tačiau dar daugiau Hitleris įsiuto, kai jam buvo pranešta apie vieno „fanatiško nacionalsocialisto" kapituliaciją. Kai jis sužinojo apie įvykius Vienoje, jį ištiko vienas iš baisiausių priepuolių. Jis įsakė Sepp Dietrich, degraduoti iki paprasto kareivio ir nudraskyti visus ordenus bei pasižymėjimo ženklus. .

HITLERIO TVIRTOVĖS IR WERWOLFO AKCIJA

Jau minėtu tvirtovių potvarkiu Hitleris visus miestus ir vietoves, atsidūrusias už vokiečių fronto paskelbdavo tvirtovėmis, visai neatsižvelgdamas, ar jų padėtis tam tiko ar ne. Šios taip vadinamos „tvirtovės" vadovaujamos vieno iš generolų, likusios fronto užnugaryje, turėdavo kovoti iki paskutinio kraujo lašo. Kadangi tuo metu kovingų dalinių jau nebebuvo, todėl praktiškai toks potvarkis tereiškė dar keleto tūkstančių vyrų nuostolius.

1945 m. vasario ir kovo mėnesiais vakarų frontas atsidūrė lygiai katastrofiškoje padėtyje, kaip ir rytų. Peržengus Remageno tiltą ir sudarius keletą naujų prietilčių, vakarų Vokietiją užliejo amerikiečių ir britų armijos. Tuo momentu Hitleris, Goebbelso propagandos remiamas, proklamavo Werwolfą — pasalų kovą! Rusų ir lenkų partizaninių būrių pavyzdžiu net vokiečių anksčiau okupuotuose kraštuose šaiga turėjęs išdygti pogrindinis judėjimas. Vaikai, moterys, mergaitės ir seneliai turėję priešą naikinti iš pasalų.

Sunku pasakyti, ką Hitleris tuo įsivaizdavo. Jis jau seniai buvo netekęs ryšio su savo tauta. O tauta beveik po šešerių metų su visais bombų karo baisumais buvo pavargusi, išsisėmusi ir netekusi daug kraujo. Ji tenorėjo tik taikos. Be to, Werwolfo akcija nežadėjo nė krislo laimėjimo. Rusijoje ir Ukrainoje partizaninis karas vyko sėkmingai, nes bukaprotiška vokiečių politika tiesiog skatino gyventojus pereiti į partizanus, frontai buvo perilgi ir Vokietija neturėjo pakankamai žmonių šiuos milžiniškus plotus užpildyti. Prancūzijoje, Norvegijoje ir Danijoje jis buvo taip pat sėkmingas, nes pogrindžio judėjimą užsienis remdavo ginklais ir propaganda, be to, šios tautos galėjo greit tikėtis pagalbos iš užsienio. Visų tų sąlygų Vokietijoje trūko.

Greit paaiškėjo, kad Werwolfo akcija liko be reikšmės. Net geriausieji Hitlerio kareiviai nevisada klausė atsišaukimų. Kai iš Norvegijos perkeltąją 6 SS kalnų šaulių diviziją Taunuse apsupo amerikiečių daliniai, Hitleris 5000 vyrų divizijai įsakė mažais dalinėliais įsijungti į Werwolfo organizaciją. Tačiau ir iš šio bandymo nieko neišėjo.

Tuo metu iš rytų pradėjo plaukti begalinė pabėgėlių srovė. Didžiųjų plentų abiejose pusėse vis augo krūvos sulūžusių vežimų, peralkusių ir sušalusių žmonių ir gyvulių. Į Berlyno stotis ėjo traukinys po traukinio su pabėgėliais, kurių daug gulėjo atviruose gyvuliniuose vagonuose apsnigtų ir sušalusių. Mirties piūtis gausėjo. Neapsakomas vargas, šiurpus skausmas, o viršuje priešo eskadrilės — taip atrodė Berlynas tą pavasarį.

HITLERIO ILIUZIJOS

Tačiau Hitleris to nematė ir nenorėjo matyti, kad tie vaizdai nesužlugdytų jo „geniališkumo". Paskutiniaisiais karo metais jis retai teišeidavo iš savo vyr. būstinės Rastenburge (Rytprūsiuose), esančios puikioje lygumoje tarp didelių miškų ir ežerų. Gamtovaizdžio gražumas ir ramumas čia net nepriminė karo žiaurumų. Jam karas tebuvo vien skaitmenys ir raudoni arba mėlyni brūkšniai žemėlapyje. Jis nė karto nesileido, kad jam būtų parodyta bombų karo filma, iš kurios galėjęs būtų susidaryti bent apytikrį tikrovės vaizdą. Ką jis žinojo apie gyventojų kančias? Jo svita rūpestingai stengėsi nuo jo atitolinti visa, kas nemalonu, kad tik nesutrukdytų jo apgalingų miražų. Tuo metu, kai Churchillis, kurį, Hitleris kartą pavadino „kariniu idijotu", laipiojo po Londono griuvėsius ir guodė gyventojus ir, cigaru dantyse bei lazdele rankoje apsiginklavęs, priekinėse fronto linijose jaudino savo kareivių širdis, Adolfas Hitleris slėpėsi už sunkiai apsiginklavusių SSninkų armijos Rytprūsių miškuose ir nė karto nepasirodė nė viename mieste arba fronte.

Iš kitos pusės, jam užteko laiko užsiiminėti nesvarbiais dalykais. Valstybės reikalus ir karinius sprendimus, liečiančius tūkstančių žmonių gyvybes ar mirtį, mesdavo šalin ir piešdavo naujus ordenus.

Dar 1945 m. kovo mėnesį jis atidavė fabrikui naujo ordeno projektą. Jis galėdavo taip pat ištisas valandas nagrinėti sostinės ir kitų didmiesčių perprojektavimus. Galima pasakyti, kad tai reiškė atsikvėpimą ir poilsį, kad Rooseveltas taip pat turėjęs pašto ženklų rinkinį, bet Churchillis ir Rooseveltas strateginės problemas bent pavesdavo savo generolams.

Tik vieną kartą Hitleris prabėgomis žvilgterėjo į sugriautą, reicho sostinę. Tai buvo tada, kai 1944 m. lapkričio mėn., jis paliko „vilko apkasais" vadinamą, vyr. būstinę Rastenburge, kurioje įvyko ir 1944 m. liepos 20 d. atentatas, ir „laikinai" persikėlė į Berlyną. Specialiu traukiniu važiuojant per Berlyno priemiesčius, jį nepaprastai nustebino ir prislėgė sunaikinimų vaizdas. Jis net nenujautęs, kaip kartą pareiškė savo ratelio ponams, kad bombų karo padariniai galį būti toki baisūs.

Kai 1945 m. kovo mėnesį ūkinė ir strateginė Vokietijos padėtis vis greitesniu tempu artėjo prie Vokietijos žlugimo, Guderianas pabandė įsivelti ir į politiką. Jis su Ribbentropu aptarė pasikalbėjimo turinį ir per Ribbentropo ryšininką prie gen. štabo švedų pasiuntinį Barandon paruošė numatomam pasikalbėjimui. Apie kovo 15 d. aš Guderianą ir Barandoną palydėjau į užs. reik. ministerio butą.

—luk—

Nauji DP varžymai Kemptene

Vėl nauji varžymai iš PC IRO pusės pasireiškė Kemptene DP atžvilgiu. Prieš porą savaičių buvo nutrautas maisto išdavimas saugiais produktais visiems privačiai gyvenantiesiems visų tautybių išvietintiems asmenims, ir jie buvo įjungti į bendros virtuvės maitinimąsi. Šiomis dienomis tas pat pritaikinta ir studentams. Toks PC IRO nusistatymas net mokslus beeinančio jaunimo atžvilgiu pastato jį į labai keblią padėtį. Atvirai kalbant, belieka tik du keliai: įsijungti į vokiečių ūkį ar mesti studijas. Be to, šiomis dienomis paskelbtas Area Team 1063 pranešimas išvietintųjų žiniai, kuriame akcentuojama, jog ateityje bus siekiama kiek galima didesnio taupumo DP aprūpinime. Taip pat numatyta mažinti dirbančiųjų akaičių, atskirti dirbančiuosius PC IRO įstaigose nuo dirbančiųjų tremtinių bendruomenės labui. Labai keista, kad iš vienos pusės raginama įsijungti į darbą, o iš kitos — mažinami dirbančiųjų etatai. Argi tas dirbančiųjų priedas yra toks didelis ir tiek daug sudaro išlaidų? Vieno pirmos eilės PC IRO tarnautojo išlaikymas atsieina žymiai daugiau negu 100 eilinių dirbančiųjų tremtinių darbo priedai. Ne nuo to galo pradedama! Bet kas keisčiausia, kad, pvz. PC IRO įstaigos šiaviko darbas yra žymiai labiau įvertinamas negu komiteto pirmininko, gimnazijos direktoriaus, mokytojų ir pan.

— Gimnazijos mokiniams nuo antro ketvirčio pradžios įvedami dar papildomi dalykai: mergaitėms (prad. IV klase) kirpimas ir siūvimas, o burniukams (prad. IV klase) — medžio ir metalo apdirbimas, elektros instaliacija ir auto mechanika. Mergaitėms kirpimą ir siūvimą teoriškai ir praktiškai dėstys p. Rimkevičienė, kuri kartu vadovauja ir DP moterų siūvyklai, o berniukams — inžinierių draugija. Dalykų apmokymui praktiškai bus pasinaudojama esančiomis čia DP ir privatinėmis dirbtuvėmis.

— Prof. kan. Meškauskas ir p. Goras rugpiūčio mėn. 1—4 d.d. buvo suorganizavę 50 asmenų ekskursiją į Berchtesgadeną ir kitas įdomias vietoves. Nors dalyviai kelionėje ir gerokai nuvargo, bet grįžę buvo labai patenkinti ir laiko šią ekskursiją gerai nusisekusia. Jie patarė kiekvienam išnaudoti dabartinę progą ir pamatyti įdomias vietoves, pasigėrėti pasakiškais vaizdais. Anot jų, kitas nė sapne nesapnavo tai, ką jis pats savo akimis pamatė.

L. V—kas

Gražus sugyvenimas Baltų Universitete

— Baltijos Universitete tarpusavis sugyvenimas tarp atskirų tautybių yra itin gražus ir geras. Tą yra konstatavę ne tik savi svečiai, bet ir karinės valdžios atstovai besilanką universitetiniame mieste. Stiprinant tarpusavius tamprius ryšius, laikas nuo laiko yra rengiamos tam tikros susiartinimo valandėlės. Štai, rugpiūčio mėn. pirmomis dienomis įvyko vėl vienas susiartinimo pobūvis. Susirinkęs akademinis jaunimas dainavo savas liaudies dainas, šoko savuosius šokius. Po to musiškiai, kartu su colegomis-ėmis estais ir latviais šoko jų taut. šokius, gi jie kartu su mumis sukosi „Suktinio", „Noriu miego" ir kt. Tokie pobūviai tarnauja ne vien asmeniniam susipažinimui, bet ir geresniam brolišky tautų dvasios supratimui. Geras pavyzdys kitoms tremtinių stovykloms!

— Universiteto Prezidentui prof. F. Gulbiui susirgus ir gavus atostogų, senato posėdyje prezidento pareigoms vienbalsiai išrinktas prof. VI. Stanka.

A—is

Studentų šventė Schweinfurte

Rugpiūčio mėn. 2 d., stovyklos ponios, studentams globoti sekcijos atstovės, Erlangeno, Stuttgarto, Frankfurto ir kituose universitetuose studijuojantiems stovyklos studentams vasaros semestro užbaigimo proga surengė labdaringą vakarą — šventę.

Tarp svečių iš kaimyninių stovyklų ir mokslo collegų studentų buvo pakviestas ir šventėje dalyvavo Erlangeno Universiteto prof. dr. rer. pol. Jungfer su ponia, ilgą laiką gyvenę nepriklausomoje Lietuvoje, giliai suaugę su lietuviška kultūra ir lietuvių tauta.

Šventė buvo pradėta krepšinio rungtynėmis tarp Schweinfurto sporto klubo „Garsas" ir studentų rinktinės. Rungtynes, po įtemptos kovos ir svyruojančios pergalės laimės su nežymiu rezultatu (35:29) laimėjo studentų rinktinė.

Vakaro meninėje programos dalyje ponia Prižgintienė pianinu paskambino Bethoveno sonatos II d. (rundo) ir solo padainavo, akompanuojant kun. B. Chomskiui, dvi liaudies dainas. Panelė J. Kavaliauskaitė solo padainavo Šimkaus „Vai greičiau, greičiau". Stovyklos „Maironio" vardo choras, diriguojamas kun. B. Chomskio, padainavo keletą mūsų muzikų stilizuotų liaudies dainų.

Antroje programos dalyvyko šokiai, tautinė ir amerikoniška loterija, kuriai fantai stovyklos gyventojų buvo suaukoti. Vakaras praėjo gražioje lietuviškoje nuotaikoje. Iš jo gautas gausus pelnas paskirtas stovyklos studentų šalpos reikalams.

J. Sūdavas

Skautų Vyčių sąskrydis

Rugpiūčio 6—10 d. d. Offenbache a. M. įvykęs skautų vyčių sąskrydis nagrinėjo sk. vyčių programos ir kitus aktualius klausimus. Aptarus principinius programos nuostatus, kuriuos išdirbti pavesta sudarytajai komisijai, numatyta Hanau stovykloje sušaukti sk. vyčių vadovų suvažiavimą programai galutinai priimti. Ta pačia proga užsibrėžta sudaryti ir vieningą sk. vyčių vadovybę, ką dėl dalyvių negausingumo sąskrydyje atlikti nepavyko.

Vyčių vienetai savo pageidavimus dėl programos, prašomi prisiųsti trijų savaičių, būvyje psktn. A. Jakšto — Offenbach a. M., Waldstrasse 294, IRO Trade School — adresu. Čia laukiami pranešimai ir apie vienetų veiklą.

Sąskrydis aptarė taip pat uniformos, vyčių atrankos klausimus, išklausė paskaitų apie skautų vyčių judėjimą, tradicijas ir kt. Sąskrydžio darbo protokolai bus pasiųsti visiems vyčių vienetams, o platesnė informacija apie sąskrydį bus atspausdinta „Gairėse".

alg. drm.

Padėka

Visiems geraširdžiams tautiečiams, mus užjautusiems gilaus liūdesio valandoje, mirus mūsų brangiai ir mylimai žmonai, mamytei

A. A. ANASTAZIJAI AUKŠTUOLIENEI

ir Jos atminimą pagerbusiems malda, palydėjimu į amžino poilsio vietą ir papuošimu Jos kapo vainikais bei gėlėmis, tariame nuoširdžiausią padėką.

Liūdinti Aukštuolių šeima

Žvilgsnis į Europos lengvąją atletiką

PAŽYMĖTINAS ČEKOSLOVAKIJOS IŠKILIMAS. LIETUVIS KERNIUS ŠEŠTAS EUROPOJE

Užsiminus apie lengvąją atletiką Europoje, prieš karą pirmutinis žvilgsnis būdavo skiriamas Suomijai, Švedijai, Vokietijai ir Anglijai. Dabar padėtis kiek pakito, nes vokiečiai pirmaujančią padėtį bent kol kas yra visiškai praradę, dėl suprantamų priežasčių yra susilpnėję suomiai, užtat švedai ir toliau stipriai laikosi, ir kažin ar suklysime, jei, bendrų žvilgsniu apmetę, švedų, lengvatlečius iškelsime į pirmąją eilę. Kad šis sprendimas nėra šūvis pro šalį galime įsitikinti, pavartę paskutiniųjų tarpvalstybinių rungtynių lapus — pasekmės pačios už save kalba. Visiems aišku, kad didžioji švedų stiprybė yra vidutinių nuotolių bėgimai, kur šiauriečiai turi daug stiprių pajėgų. Bet ir kitose rungtynėse nestinga pažymėtinų pajėgų, kurios jau ne pirmieji metai Europoje ryškiai pirmauja, o ir pakaitų yra daug. Pavieniui imant, ne visur švedai turi aiškų pranašumą, bet kreipiant dėmėsį į visas rungtis, tam švedų pranašumui dar nėra pavojingiau pagrąsoma.

Daug triukšmo ir kalbų pernai buvo sukėlę Sovietų Sąjungos lengvatletai. Betgi jų vyrai dėtų vilčių nepateisino, o tik moterys sulošė iš stipriosios kortos. Iš viso, į daugę Sovietų Sąjungos skelbiamų lengvosios atletikos pasekmių, vakaruose imta žiūrėti skeptiškai.

Jei švedai, pavyzdžiui, pernai Europoje be didesnio vargo grojo pirmuoju smuiku, tai kasmet jiems sunkiau, nes po truputį atkunta ir rečiškia savo teises kiti kraštai, iki šiol dar „nieko ypatingo". Gerą šuolį švedų kalmynystėje yra davę danai (Holst — Soerensen, Joergensen, Larsen, Rasmussen ir kt.), o dabar užsienio sporto laikraštininkai atkreipė žvilgsnį į Čekoslovakiją. Kaip atsimename, maždaug prieš penkiolika metų Čekoslovakija garsėjo rutulininku Douda, bet kaip visuma didesnės reikšmės neturėjo. Šiemet valzdas kitoks — čekoslovakai gali pasigirti ne tik atskira žvaigžde Zatopek, kuris neseniai nugalėjo ir suomį Heino, bet taip pat kreipia dėmėsį ir kaip visumą. Štai, geriausios 1947 m. čekoslovakų pasekmės: **100 m** David 10,6; **200 m** David 21,7; **400 m** Paraek 49,5; **800 m** Čevona 1,54,1; **1500 m** Čevona 3,53,0; **500 m** Zatopek 14,08,2; **110 m** kliūtinis Tosnar 15,0; **400 m** kliūtinis Schneider 58,2; **į aukštį** Hausenblas 1,95; **į tolį** Fikejz 7,18; **su kartimi** Kzeicar 4,10; **trišuolis** Kuby 13,86; **rutulys** Kalina 15,90; **diskas** Knotek 45,81; **ietis** Kisenwetter 65,43; **kūjis** Knotek 53,65. Pasekmės įgaus dar daugiau svorio, jei atkreipsim dėmesį, kad veik visi čekoslovakų lengvatlečiai yra labai jauni, tad savo paskutinio žodžio netarę, pagaliau, nė šiemetinis sezonas dar toli gražu nėra pasibaigęs.

Jei dar neseniai Čekoslovakijoj lengvoji atletika nebuvo masėse populiari, tai dabar priešingai. Prahoje ir kituose didesniuose miestuose lengvoji atletika yra tapusi sportinės visuomenės susidomėjimo centru. Futbolo viršūnės rimtai susirūpino, kad masė dabar daugiau dėmesio skirs ne jiems, bet lengvatlečiams. Labai tiksliai rūpinamasi prieauglių — čia didelį vaidmenį atlieka sakiniai. Šis, tiek prečių sportininkų, tiek visuomenės, entuziazmas grindžia kelius į didesnius pasiekimus ir, jei Londono olimpiada čekoslovakams „per arti", tai Helsinkyje, 1952 metais, labai galimas dalykas čekoslovakai bus pirmųjų tarpe.

Čekoslovakijos pavyzdį palietėme kiek plačiau, norėdami dar kartą užfiksuoti seną tiesą, kad ir ne taip didelėj valstybėj, tinkamai susigriebus ir sudarius sąlygas, galima daug ką atlikti. Jei ir pas mus savo laiku būtų buvę plačiau ir sumaniau į sportą pažiūrėta, galim būti tikri, dabar, kad ir į tremtį išmesti, didžiuotumėmės ne vien tik savo iškiliaisiais krepšininkais ar pavieniais stalo tenisininkais bei šachmatininkais. Bet tai ne šio rašinio tikslas. Pasimokyti iš Čekoslovakijos verta, nors ne viską galime tuoj pat, šiandien, pritaikyti.

Po karo čekoslovakai sporte parodė nuostabių dalykų: Ženevoje laimėjo Europos krepšinio pirmenybes, jų ledo ritulininkai — pasaulio meisteris, jų tenisininkai šiemet laimėjo Daviso taurės varžybas (Europos zona), stalo tenisininkai susilaukė taip pat pasaulinės garbės (Vania!), jų futbolininkai taip pat iš pačių geriųjų tarpo ir t. t.

Grįžtant prie lengvosios atletikos, pažvelkime į prieš savaitę Goeteborge įvykusias tarpvalstybines rungtynes Švedija-Suomija. Koks tų dviejų didžiųjų pajėgumas? Švedai laimėjo 106—78. Taigi, pergalė aiški. Laimėtojai: **100 m** Nilsson (Šv.) 10,9; **400 m** Alnevik (Šv.) 49,1; **800 m** Storskrubb (S.) 1,53,5; **1500 m** Strand (Šv.) 3,46,8; **5000 m** Durkfeldt (Šv.) 14,39,0; (Heino [S.] nebėgo); **10.000 m** Nystroem (Šv.) 30,14,4; **110 m kliūtinis** Lidman (Šv.) 14,7; **400 m kliūtinis** Storskrubb (S) 52,5; **į aukštį** Bjoerk (Šv.) 1,96; **į tolį** Sumola (S.) 7,08; **su kartimi** Olsson (Šv.) 4,10; **trišuolis** Jonsson (Šv.) 14,83; **rutulys** Lehtila (S.) 15,60; **diskas** Nykvist (S.) 48,58; **ietis** Hyytiainen (S.) 68,48; **kūjis** Eriksson (Šv.) 53,80; **100×200×300×400 m** Švedija 1,56,7. Vieną dieną gerokai lijo, kas atsiliepė į pasekmes, kurios, šiaip ar taip, yra pažymėtinos. Keletą dienų prieš tai, Suomijos lengvatlečiai viešėjo Kopenhagoje ir ten nugalėjo Daniją 118—84. Heino 5000 m prabėgo per 14,33,6.

Neseniai džiaugėmės Kerniaus rekordiniu šuoliu į tolį — 7,27 (Münchene). Rugpiūčio 1 d. sudarytoj geriausių šiemet Europos lengvatlečių lentelėj, Kernius savo pasiekimu užima šeštą vietą. Štai, kaip atrodo toji lentelė: 1. Kuznecov (Sovietų Sąjunga) 7,50; 2.—3. Luther (Vokietija) ir Naaktgeboren (Olandija) po 7,34; 4. Wurth (Austrija) 7,29; 5. Pribetti (Italija) 7,28; **6. Kernius (Lietuva) 7,27**; 7. Whittle (Didž. Britanija) 7,26; 8. Rautio (Suomija) 7,22; 9.—10. Akkew (Didž. Britanija) ir Laessker (Švedija) po 7,20.

Tai yra pažymėtinas lietuvio lengvatlečio pasiekimas — užpakaly liko tokios figūros, kaip suomis Rautio ir švedas Laessker! Tik gaila, kad tremtinys taip ir lieka tremtiniu. Ir Kerniaus įterpimas į šeštą vietą Europoje tėra tik šias eilutes rašančio padarinys. Nors Kerniaus pasekmė buvo atžymėta eilėje vokiečių laikraščių, nors vokiečių pasiekimai tose užsienio lentelėse figūruoja, kaip figūruoja ir latvio Stendzenieko metimai, kad ir Hamburge pasiekti (Dabar Stendzenieks Anglijoj). Pagaliau, kas gi mumis pasirūpins, jei ne mes patys. O patys ne visada galime, gal dažniausiai tuo ir nesirūpiname taip, kaip turėtumėm rūpintis.

K. Čerkeliūnas

SPORTO ŽINIOS

PERKŪNO LAIMĖJIMAI

— Rugpiūčio 3 d. L kl. krepšinio pirmenybių rungtynės Hanau Perkūnas — Würzburgo Vytis, baigėsi 36—32 (19—10), Perkūno laimėjimu. Nuo pat pirmųjų minučių Perkūnas pradeda kalti taškus ir kelinį baigia 19—10. Antrojo kėlinio pabaigoje Vytis pasekmę sušvelnina. Apie rungtynių kietumą daug pasako Vyties surinktos 27 baudos. **Perkūnui** taškus pelnė: Paransevičius — 12, Supronas 7, Bagdonas 6, Kalvaitis 4, Kepalas 4, Dragūnevičius 3. **Vyties:** Elsbergas 11, Idzelevičius 7, Urnevičius 5, Šerniauskas 5, Raškevičius 2, Jacinskis 2.

— Rugpiūčio 2 d. draugiškos krepšinio rungtybės Hanau Perkūnas — Frankfurto Studentai baigėsi 43—24 (16—10) Perkūno naudai.

— Hanau Perkūno moterys tinklinio rungtynes prieš Seligenstadto Žaibą laimėjo 2—0 ir prieš Würzburgą 2—1.

Dr.

WÜRTTEMBERGO LIETUVIŲ ŠACHMATŲ PIRMENYBĖS

Liepos 29 rugpiūčio 3 d. Schwäb.-Gmünd stovykloje vyko kietos šachmatų varžybos, sutraukusios iš viso Württembergo, įskaitant ir prancūzų zoną, 10 dalyvių. Pirmenybes laimėjo M. Brazauskas (iš Schw.-Gmünd), surinkęs 6,5 tš. (iš 9 galimų), II v. — Valančius 6 t., III v. pasidalino Žilys ir Markevičius po 5,5 t., toliau sekė Zujus, Kaunas ir Stančius po 4,5 t.

Pirmenybių laimėtojai ir surinkusieji 50% taškų buvo apdovanoti dovanomis, kurias skyrė stovyklos dir. V. Šalčiūmas. Pirmenybių užbaigai buvo surengtas žaibo turnyras. I v. laimėjo Al. Zujus — (Ravensburg) 10,5 t., II v. Markevičius — 10 t. III—IV v. Valančius ir Zenkevičius po 8,5 t. Viso dalyvavo 13 šachmatininkų.

Schw.-Gmünd stovyklos šachmatininkai rugpiūčio 17 d. rungiasi su Geisslingen estais (15 lentų).

TRUMPAI IŠ VISUR

— Švedijoj buvo pravestos estafečių pirmenybės. **4×100 m** laimėjo Malmoe A I 42,4; **4×400 m** Studentarna (Stockholmes) 3,16,0 (Švedijos rekordas), **4×1500 m** Gefle IF 15,34,6 (pasaulio rekordas). Be to, Švedijos dešimtkovės meisteriu tapo Anderson, surinkęs 6841 tšk. Pasekmės: **100 m** — 11,2; **400** — 50,8; **1500 m** — 4,38,0; **110 m kliūt.** — 15,9; **į aukštį** 1,75; **į tolį** — 6,66; **su kartimi** — 3,20; **rutulys** — 12,72; **diskas** — 36,12; **ietis** — 48,93.

— Stokken prabėgo 10.000 m per 31,02,0 (naujas Norvegijos rekordas).

— Po von Crammo geriausias vokiečių tenisininkas yra Roderich Menzel (40 metų). Jis žaidęs visame pasaulyje. Be teniso, mėgsta rašyti ir yra išleidęs apie 15 knygų. Savo gyvenime Menzel yra laimėjęs 250 prizų. Didžiausias pasiekimas — pergalė prieš tuolaikinį pasaulio meisterį Crowford (Australija) per Europa-Australija, 1936 m.

— Vengrai turi keturius plaukikus, kurie šiemet **100 m** 1. st. praplaukė žemiau minutės: Szatmari 58,2; Csuvik 59,2; Szuchy 59,5 ir Kadas 59,8.

— Olandė van Vliet **200 m krūtine** praplaukė per 2,49,2 (naujas pasaulio rekordas). Senas rekordas, jos pačios, buvo pasiektas šiemet, kovo mėn., ir buvo 2,7 blogesnis.

— Prancūzų automobilininkas Wimille laimėjo didžiąją Paryžiaus auto dovaną, 166,530 km pravažiavęs per 1:21.27,0. Į valandą Wimille išpylė 122,671 km.

— Savo laiku diskvalifikuotas švedų bėgikas veteranas Strandberg vėl pasirodė aikštėje ir 100 m prabėgo per 11,0, o 200 m per 22,1.

— Tarpalstybinėse futbolo rungtynėse Norvegija Reijavieke nugalėjo Islandiją 4—2.

— Egiptas turi iškilių plaukikų, kurie atvyko ilgesniu gastrolių į Europą. Egiptiečių pasiekimai: 100 m l. st. Taha el Gamal 58,1; 200 m krūtine Kandil 2,42,3; 4×100 m l. st. 4,05,0.

— Olandų plaukikės van Vliet ir Feggelen išvyko į JAV. Olandai prisibijo, kad ši kelionė gali turėti įtakos į jų formą Europos pirmenybėse (Monte Carlo, rugsėjo mėn.).

— Sovietų Sąjungos futbolo pirmenybių padėtis: 1. Maskvos Dinamo 22 tšk., 2. Raudonosios armijos vienuolikė 17 tšk., 3. Tbillisi Dinamo 15 tšk.

— Balkanų kraštų futbolo rinktinės kovoja dėl Balkanų taurės. Paskutinėse rungtynėse Rumunija nugalėjo Bulgariją 3—2. Pirmauja Rumunija (4 tšk. iš 3 rungt.); 2. Vengrija (2,1); 3. Bulgarija (2,2); 4. Jugoslavija (2,2); 5. Albanija (0,2).

— Dalyvauti JAV teniso pirmenybėse išvyko indai Misra, Mohan, Mehta, belgas Peten ir rumunas Rurac. Beje, rumunas Rurac ir jo žmona, jau devyneris metus Rumunijos meisterė, rumunų yra diskvalifikuoti visam gyvenimui (Rumunijoje), nes po tarptautinių Prancūzijos pirmenybių negrįžo į tėvynę.

— Savo laiku vienas iškiliausių futbolininkų Europoje italas Meazza (puolikas) neseniai žaidė paskutinį kartą. 15.000 milaniečių žiūrovų jį apipylė dovanomis. Austrijoj iš aktyviųjų tarpo pasitraukė kita futbolo garsenybė — standartinis gynikas Sesta, ilgus metus žaidęs su Sindelaru Austria eilėse.

— Šiemet į Wimbledoną amerik. tenisininkai atsivežė ne tik po pustuzinį rakečių, bet ir po dėžę mėsos, o T. Brown — 50 svarų įvairių maisto produktų.

ATITAISYMAS

„T. G." 83 nr. „Sporto įvairenybėse" įsiterpė korektūros klaida: Strand pakartojo Haeggo pasaulio rekordą, 1500 m prabėgęs ne per 3.34.0, kaip atspausdinta, bet per 3,43.0. Taip pat Strand tikisi rekordą nuspausti ne iki 3.14,0, bet iki 3.41,0.

LTB C/Kartotekoje randasi:

Paieškojimai

10) Maria Ossuchowa (Lenkija) ieško: sūnų Jono ir Zigmanto.
11) R. L. Hankige (Kanada) ieško: tauragiškių Emma GABER, Otto PEKU ir sesers A. Genute.
12) Eustachy Pietkiewič (Lenkija) ieško: Stanislavos KARAK-Uszacka, jos vyro Vlado bei dukterų Kazimieros, Aldonos ir Nėringos.
13) Mrs. Liūda Smiley-Jagėla (JAV) ieško: Aleksandro JAGĖLAVIČIAUS ir Jono BUNIKIO.
14) Frau Strangalies (Lietuva) ieško: brolio Jono STRANGALIES, gimusio 1917 mt.
15) Vincas DEGUTIS (Prancūzija) ieško: savo tėvų, gyvenusių Dobrovolės k.
16) Maria Padagienė (Liet.) ieško: vyro Mykolo, gimusio 1902 mt.
17) Jurgis Šaknics (Liet.) ieško: sūnaus Jono, gimusio 1910 mt.
18) A. Stašiškienė (Lenkija) ieško: savo vyro Martyno.
19) Alf. Dobožinskas (JAV) ieško: savo brolio Juozo.
20) Mrs. G. M. Nelsen (JAV) ieško: dargiškio brolio Jono JAGĖLAVIČIAUS.
21) Mrs. Kazimiera Bakutienė-Kaliauskaitė (JAV) ieško: giminių plungiškių Romano KAVALIAUSKO bei kitų ir joniškiečių — Alfonso bei Liucijos ŠIDAUGŲ.
22) TRKryžius (Šveicarija) ieško: Bertos UMBRAS su vaikais Laimučiu bei Zita ir kauniškės Henie REST, gimusios 1934. IV. 30 d.

Šiais visais reikalais užinteresuotieji turi kreiptis į C/KARTOTEKA per savo LTB Komitetus. Žinantieji apie čia ieškomųjų likimą, prašomi tai pranešti C/Kartotekai per savo LTB Komitetus. Tokie ir jiems panašūs reikalai bus galima atlikti skubiau ir betarpiai, kai per savo LTB Komitetus visi įsirašys į C/Kartoteką.

LTB C/KARTOTEKA

Paieškojimai

Žinantieji apie **Vinco Rutkausko**, kilusio iš Kybartų, gim. 1927 m. likimą, prašomi pranešti Elžbietai Rutkauskienei (21) Augustdorf, Kr. Detmold (Lippe) DP Camp.

Juozas Kajeckas iš USA paieško sesers Gegužienės iš Pervazninkų k., Kidulių valsč., Šakių apskr. Žinantieji Gegužių šeimos likimą praneškite Klapatauskui Viktorui, Augsburg-Hochfeld, Leyboldstr. 3. (3)

Ona Karmazinienė, gyv. Stade (Elbe), Pulverweg, DP Camp, ieško Stasės Visockienės ir Viktorijos Andrikienės, kilusių iš Jurjonų km., Kulių valsč.

Ona Abromavičiutė, gyv. 120 rue Hor-Chateau, Liége, Belgique, ieško Abromavičių ir kitų giminių bei pažįstamų iš Klovainių.

Morta Ivanauskaitė, gyv. 120 rue Hor-Chateau, Liége, Belgique, ieško brolių Kazimiero ir Vyto Ivanauskų ir kunigo Ivanausko.

Viktoras Šidlauskas, gyv. 120 rue Hor-Chateau, Liége, Belgique, ieško Gintauto Petro, gyv. prie Kražių ir kitų pažįstamų iš Kražių.

Olandijos vyriausybės pranešimas tremtinių delegacijai

Ponai DP delegacijos dalyviai

Jūsų pranešimas apie kelionę į Olandiją su malonumu yra perskaitytas; jis rodo, kad jūs apie sąlygas krašte esate susidarę įspūdį, kuris yra visai tobulas, atsižvelgiant į trumpą jūsų vizito laiką.

Padarytų pasiūlymų reikalu norėčiau pastebėti, jog, kada planas perkėlimo schemai buvo daromas-visos buvo aptartos galimybės būtent:

1. galimybės sąryšyje su Olandijos įstatymais,
2. galimybės atsižvelgiant į apsigyvenimo problemą,
3. darbdavių pageidavimai ir,
4. to perkėlimo bendras įspūdis olandų tautai.

Sutartyje, sudarytoje ir pasirašytoje tarp Olandijos vyriausybės ir IGCP atstovų, numatyta, kad svetimšaliai darbininkai naudosis tomis pačiomis teisėmis, kaip ir olandai, ir kad priverstinoji repatriacija nebus leidžiama. Tuo atveju, jei svetimšalis darbininkas pasirodys netinkamas tam darbui, kurį jis (ji) pats (pati) pasirinks, Vyriausybė pagelbės jam (jai) rasti tinkamesnį darbą. Iš kitos pusės, jei svetimšalis darbininkas bus pripažintas netinkamu nė vienam jo pasirinktam darbui Olandijoje, ar dėl jo veiklos kils pavojus visuomenės tvarkai ir saugumui, jis galės būti grąžintas į okupuotas zonas Vokietijoje, bet ne anksčiau, kaip po pranešimo apie jo nusikaltimą IGCP atstovams Olandijoje.

Aprūpinimo butais problema vyriausybei neleidžia įsileisti šeimų, nes nė vienas nebus priimtas tol, kol nebus sudarytos sąlygos, kad jis (ji) galės rast butą ir darbą. Jei šeimos būtų leidžiamos įvažiuoti, jos pagrįstai norėtų gyventi kartu, kas įgyvendinti neįmanoma. Taip pat negalima būtų laukti iš olandų tautos, kad jie turėtų gyventi kartu su keliomis šeimomis viename bute, arba kad norėtų šeimos butus užleisti svetimšaliams darbininkams. Jei tai būtų padaryta (jei ir būtų įmanoma), būtų aiškus faktas, kad svetimšaliai darbininkai tautos nebūtų laukiami.

Vizito metu jūs esate pastebėję, kad kainos yra griežtai reguliuojamos, tikslu išvengti pragyvenimo pabrangimo. Tačiau atrodo, kad jums nėra žinoma, jog olandų valdžiai yra labai reikalinga užsienio valiuta, kad ji pajėgtu užsienyje pirkti būtinų prekių.

Olandija yra kraštas, į kurį prekės turi būti importuojamos tokiomis kainomis, kurios vidutiniam piliečiui yra peraukštos.

Noredama išlaikyti vienodas pragyvenimo kainas, valdžia primoka už viską, kas yra importuojama.

Atsižvelgiant į tai, visai suprantama, kad negalima leisti siųsti maistą ar rūbus užsienin, nes tai reikštų, jog dalis mokesčių mokėtojo pinigų išsiunčiama užsienin.

Dėl tos pačios priežasties negali būti leidžiama valiutą iš krašto išvežti.

Svetimšalių darbininkų amžius buvo nustatytas pagal socialinius įstatymus ir darbdavių pageidavimus. Valdžia negali įsileisti darbininkų, kuriems nebūtų darbo, ar kurie būtų per seni socialinei globai, pamokamai pačių darbdavių, gauti.

Intelektualų klausimas yra labai sunkus, nes nėra randama tos rūšies darbo Olandijoje. Jei jie atvyktų ryšio pareigoms, yra aišku, kad po metų jiems daugiau nebūtų darbo, kadangi svetimšaliai darbininkai bus išsisklaidę tarp olandų ir pramokę kalbą.

Kai dėl dvasininkų, kurie bus būtini teikti religiniams patarnavimams, polengvinimai bus duoti skirtingoms bažnyčioms.

Tikimasi, kad rugpiūčio bėgyje Olandijos valdininkų grupė atvyks į stovyklas registruoti norinčiuosius vykti Olandijon.

Tuo tarpu, maloniu IGCP vadovų rūpesčiu, stovyklose bus platinama orošiūra, duodanti pilnus paaiškinimus; taip pat, žinoma, ir komisijos grupės valdininkai maloniai teiks atsakymus į klausimus.

G. T. Hertzinger,
Ministras Socialiniams Reikalams

Laiškas iš Anglijos

Pradedame susipažinti

Anglija iki šiol lietuviams buvo mažai pažįstamas kraštas. Retas kuris iš lietuvių joje lankėsi, nedaug kas ir anglų kalbą žino. Tai ką gi kalbėti apie jų papročius, būdą, pažiūras. O vis dėlto reikia gyventi ir turėti įvairių reikalų su anglais. Vieną kartą suklumpi, kitą kartą nustembi, tačiau vėliau orentuojiesi situacijoje.

Anglai labai mandagūs

Dar tėvynėje gyvendami, vartojome žodį „džentelmenas" (gentleman — kilnus vyras, žmogus). Tas žodis yra angliškas ir išreiškia grožaus, kilnaus elgesio vyrą.

Ypač mandagumo etiketą Anglijoje išlaiko aristokratų luomas, o nuo šių mokosi ir kiti mirtingieji. Gal tiktai jaunimas pro pirštus žiūri į įvairias mandagumo taisykles ir mėgsta, sakysim, vietoj durų langu pasinaudoti.

Pamaldų metu užėjome į vieną anglikonų bažnyčią. Žmonių buvo nedaug, ir visi, sustoję prie patogių kėdžių, giedojo. Mes atsistojome nuošaliame kampelyje, kad netrukdytume melstis. Tačiau anglai tuojau mus pastebėjo, ir vienas džentelmenas pakvietė atsisėsti. Kad mums būtų įdomiau, dargi po giesmynėlį padavė.

Kai nueini į krautuvę, pardavėja visuomet mandagiai pasveikina ir kantriai išklauso neaiškios svetimšalių kalbos. Paduodama prekę, ji niekuomet nesako „prašau", bet — „thank you". Taip pat ji pasako ir atiduodama grąžą.

Kiekviename žingsnyje čia išgirsi pasakymą: „I am sorry" (atsiprašau)! Anglas atsiprašo negalėdamas padėti, krautuvėje neturėdamas norimų prekių ar tuo metu negalėdamas jų parduoti. Tačiau, jei žino, kad kitoje krautuvėje galima prašomų prekių gauti, visuomet mielai nurodo.

Nedideliame kaime anglai visuonet sveikina, kely sutiktąjį.

Tačiau yra originalumo

Šiaip ar taip anglai yra salos gyventojai, nuo 1060 m. neturėję svetimos okupacinės kariumenės viduje. Dėlto ir jų papročiai konservatyvūs, einą iš kartos į kartą.

Anglas mielai paduoda ranką, susipažindamas su pirmą kartą sutiktu žmogumi. Tačiau šiaip susitikdamas, jis nelinkęs spausti rankos. Nežiną šio papročio kartais nori įsižeisti.

Pora lietuvaičių, norėdamos išmokti anglų k., susirado mokytoją. Tačiau jis niekuomet nedavė rankos. Margaitės užsigavo, padarydamos išvadą, kad mokytojas jų nevertina ir negerbia.

Suprantama, ir anglų tarpe pasitaiko įvairių žmonių. Viename pasilinksminime pakviestieji lietuviai šokti, dvi mergaitės atsisakė. Lietuviai užsigavo ir keletas nuėjo namo. Kitą dieną vietos mokytoja atsiprašė lietuvių, pabrėždama, jog visi pasilinksminimo dalyviai buvo nepatenkinti tokiu mergaičių „storžieviškumu".

Anglai daug nekalba

Anglai santūrūs kalboje. Patys daug nekalba, sentimentų nerodo, tačiau interesantą mandagiai išklauso iki galo.

Jeigu kuris svetimtautis mėgsta daug kalbėti, aiškintis, teirautis — jie pradeda juo nepasitikėti.

— Jis daugiau kalba, negu dirbal — pasakė vienos stovyklos komendantas.

Nuėjus kokiais reikalais pas savo profesijos žmogų anglą, netenka apie orą kalbėti. Pradžioje jis paklaus, kaip einasi, kaip patinka Anglija, o vėliau pereis prie esminio dalyko.

Užėjau su savo bičiuliu pas anglą, baigusį aukštąjį mokslą. Pradėjus kalbėti, jis mus pavaišino cigaretėmis. Vėliau jam siūlėme savų.

— Kai jums siūloma užsirūkyti, — šypsodamasis aiškino anglas, — drąsiai imkite! Tačiau tai nereiškia, kad jūs patys turite duoti savo cigarečių!

Jonas Gailius

Kodėl į JAV nuvyksta maža tremtinių?

Visų mūsų didžiausias noras grįžti į laisvą tėvynę. Kol mes negalime į ją grįžti, norėtume emigruoti į Jungtines Amerikos Valstybes, į tą didįjį laisvės kraštą, kur gyvena daug mūsų tautiečių. Ir Amerikos lietuviai nori, kad kuo daugiausia lietuvių tremtinių atvyktų į Jungtines Amerikos Valstybes. Tačiau labai nedaug lietuvių tremtinių teatvyksta į Jungtines Amerikos Valstybes. Kodėl taip yra? Šis mums labai svarbus ir aktualus klausimas M. Miluko nagrinėjamas š. m. liepos 11 d. „Amerikos" savaitraštyje. Jis savo straipsnyje „Mažai atvažiuoja tremtinių" rašo:

„Prieš pusantrų metų prezidentas Trumanas pareiškė savo pageidavimą, kad amerikiečių zonoje gyveną tremtiniai, kiek leidžia imigracijos įstatymas, kuo greičiausiai būtų pergabenti Amerikon.

Tremtinių pervežimas prasidėjo pereitas metais gegužės mėnesyje. Tačiau, jis, nepaisant prezidento noro, taip lėtai vykdomas, kad ligi šiol į Jungtines Valstybes atgabenta tik apie 21.000 asmenų. Tuo tarpu pagal galiojančias imigracijos taisykles tik per vienus metus galėjo atvažiuoti 40 tūkstančių tremtinių.

Šiais metais tremtinių imigracija dar lėčiau vykdoma. Neoficialiais duomenimis, per š. m. pirmąjį pusmetį 13 laivų New Yorkan atgabeno tik 9.382 tremtinius, t. y. nepilną leidžiamos kvotos pusę.

Tremtinių pervežimą Amerikon yra pasiėmusi United States Lines bendrovė, tam tikslui iš valdžios išsinuomojusi buvusius kariuomenės transporto laivus, kurių didžiausias yra apie 9000 to. Laivai važinėja į vieną ir kitą pusę kas dvi savaiti.

Tačiau šiomis dienomis laivų bendrovė paskelbė turinti mažinti kelionių skaičių, kadangi pervežimui nėra užtektinai paruošta tremtinių. Laivo Marine Marlin išplaukimas iš Bremerhaveno buvo atidėtas iki liepos 8 d. Šis laivas paims paskutinius kelionei paruoštus tremtinius, apie 800 žmonių. Gi sekantis laivas, kuris iš Bremerhaveno turėjo išplaukti liepos 10 d., visai į ten neplauks, bet užsuks į Southampton ir Havre.

Jei neperveztų imigrantų skaičiaus kvota nedingtų, nebūtų taip bloga, nes tremtiniai yra kantrūs ir dėl kelių mėnesių skirtumo perdaug nesisielos. Tačiau bloga, kad kvota yra nustatyta kiekvienam mėnesiui atskirai, ir to mėnesio neužpildyta kvota dingsta visam laikui. Taigi, jei per pusantrų metų turėjo teisę Amerikon atvykti 60 tūkstančių tremtinių, o atvažiavo tik 21 tūkstantis, jiems padaryta didelė skriauda.

Tremtiniai yra beteisiai ir dėl tos skriaudos negali kelti balso. Tačiau jie turi giminių šiame krašte, kurie nori padėti vargą ir skurdą kenčiantiems. Tie giminės pradėjo klabenti atitinkamų įstaigų duris ir teirautis, kodėl tremtinių mažiau atvežama, negu įstatymas leidžia. Jiems atsakyta, kad tai nėra valdžios įstaigų kaltė. Konsulatai pernelyg yra apkrauti darbu ir su dabartiniu tarnautojų skaičiumi negali daugiau tremtinių kelionei paruošti.

— Kaip tos įstaigos susitvarkys, kuomet praeis įstatymas kasmet 100 tūkstančių tremtinių įsileisti? — pagalvoja ne vienas.

Dar keli žodžiai apie patį įstatymą.

Daug kas deda vilčių, kad jis praeis, nes už jį pasisako protaujanti krašto visuomenė, kuri nesivaduoja egoistiniais sumetimais.

Tačiau, jį priėmus, ar daug lietuvių tremtinių galės juo pasinaudoti? Juk žinoma, kad pirmoje eilėje bus vežami tie, kurie turės iš čia afidavitus.

Taigi jau laikas, kad kiekvienas, turintis tremtyje savo giminių ar pažįstamų, pasitrūpintų pasiųsti jiems afidavitus."

Jonas Gailius

5 lietuviški laivai Hamburgo uoste

DRĄSUS MŪSŲ JŪREIVIŲ ŽYGIS — KLAIDŽIOJIMAI PO MINŲ LAUKUS — LIETUVIŠKA VĖLIAVA NUSTEBINA KIELIO UOSTĄ

Didžiuliame Hamburgo uoste stovi 5 lietuviški laivai. Tai kauniškiams gerai pažįstami garlaiviai „Lithuania", „Balanda", motorinis baidokas „Ūdra", vilkikas „Lapė" ir baidokas „Rimgaila". Kokiu būdu tie garlaiviai pasiekė senąjį Hansos uostą?

Kaip žinoma, vokiečiai, traukdamiesi iš Lietuvos, stengėsi galimai daugiau išsivežti įvairaus turto. Laivai, pakrauti vienokiu su kitokiu turtu, pasiekė Karaliaučių. Susilaukę ant savo denių vokiečių prižiūrėtojų, kelionės jie darė pagal jų duodamus įsakymus. Plaukiojo Vysla ir buvo pasiekę Torną, Graudenzą ir kt. vietoves. Visos tos kelionės buvo itin rizinkingos, nes labai dažnai užpuldavo sovietų lėktuvai, o kartais net ir rusų tankų ugnies tekdavo paragauti.

Rusams vis labiau ir labiau spaudžiant, iškyla klausimas, ką daryti toliau? Vienintėlė viltis išsigelbėti iš rusų nagų — kelionė jūra į vakarus. Garlaivių įgulos svyruoja. Ar pajėgs dar prieš Pirmąjį Karą statyti garlaiviai, pritaikyti Nemunu plaukioti, atlikti kelionę Baltijos jūra? Juo labiau, kad nėra tinkamų navigatorių ir jokių, išskyrus kompasą, navigacinių prietaisų.

Tačiau kelių išlikusių garlaivių (kiti buvo paskandinti Rytprūsiuose. Lietuvoje, kiek žinoma, beliko tik pora sugadintų garlaivių) įgulos nusprendžia rizikuoti.

Laimei, jūra nebuvo perdaug audringa, ir plaukti buvo įmanoma. Pakraščių prisilaikyti nebuvo galima, nes krantas jau buvo rusų valdomas, ir dažni apšaudymai nuo kranto nebuvo naujiena. Pro šalį praplaukdavo daug laivų ir juose esantieji negalėdavo atsistebėti pamatę jūroje tokius „dyvus": kažkoks garlaivėlis, prisikabinęs baidoką, vėžlio žingsniu slenka vakarų kryptimi...

Garlaivis „Lithuania" turėjo itin įdomią ir pavojingą kelionę. Iš Helos pusiasalio išplaukę, jie pasuko skersai jūrą Bornholmo salos link. Iš čia, pabuvę dešimtį dienų pasuko į pietų vakarus ir pasiekė Rūgeno salą. Atseit, du kartus buvo perplaukta Baltijos jūra. Plaukdami iš salos, prie Stralsundo susitinka su „Balanda" ir kitais laivais. Koks džiaugsmas! Pasakojimai, kalbos nesibaigia, nors nesibaigia ir kelionė. Dabar jau visi penki plaukia tolyn į vakarus, nes čia darosi per „šilta". Pasidarę jau „prityrusiais jūreiviais", likusią kelionės dalį laiko tik maloniu pasivažinėjimu. Užpuolę lėktuvai sužeidžia „Lituanicos" kapitoną ir kelis įgulos narius. Priplaukus krantą, sužeistieji paliekami ligoninėje (laimei, tas pakraštys dar nebuvo užimtas rusų). Pagaliau, po ilgos kelionės, kuri nepaprastai nuvargino laivų įgulą ir keleivius, sulaukiama kapituliacija ir pasiekiamas Kielio uostas. Įplaukiama iškėlus Lietuvos vėliavą. Vokiečiai ir anglai stebisi: iš atviros jūros įplaukia uostan dar keli nauji, nematyti laivai. Kielyje, dalis įgulų išsikelia sausumon ir apsigyvena stovykloje, gi kiti ir toliau ištikimai lieka lietuviškųjų laivų sargyboje. Tokia tų lietuviškųjų Nemuno laivų istorija, kuri vėliau baigiama kelione garsiuoju kanalu iš Kielio į Hamburgą, kur ir dabar stovima ant inkarų.

Mums, „sausumos žiurkėms", sunku ir įsivaizduoti, kokio drąsumo reikėjo leistis kelionėn jūra. Jau prie paprasto jūros siūbavimo tai visi laivai virpėjo, braškėjo. Kajutėse esą balkeliai, jungiantieji lubas su grindimis, krisdavo iš savo guolių. O kas būtų, jei toks garlaivėlis atsistotų ant dviejų bangų? Gelbėjimosi priemonių — išskyrus kelis kamštinius ratus, mažą valtelę — jokių. Yra buvę ir tragikomiškų atsitikimų. Štai vienoje vietoje, plaukiant pakrante, staiga praplaukiantieji laivai ir krantų sargybos pradėjo šaudyti, leisti įvairiaspalves raketas, sagnalizuoti vėliavėlėmis ir šviesos ženklais. „Ar jie pasiuto?" pagalvojo mūsų jūreiviai. Priartėję prie kranto, sužinojo, kad plaukę minų laukais . . . Laimei, mūsų laivų gremzlė nesiekė daugiau 90 cm.

Visų laivų įgulų nariai, daugumoje jauni vyrai. Jie dabartinio savo amato tikrai nekeistų į jokį turtą. Kas jūrą sykį pažino, tikrai nuo jos daugiau nesiskirs. Jie savo drąsa išgelbėjo Lietuvai penkis laivus. Visų tų laivų didžiausias noras — kuo greičiausiai grįžti į laisvą senąjį Nemuną.

Al. A—is

Mielą bendradarbį

Jusį Juozą

ir p. Jusienę Barborą, jų sūneliui Raimundui-Juozui mirus, nuoširdžiai užjaučia

„T. G." Redakcija ir Administracija

Politinių įvykių kalendorius

VIII. 5. Sovietų karinė valdžia Austrijoje nusavino austrų naftos rafinerijas. * Prancūzija sutiko dalyvauti Keturių Didžiųjų konferencijoje Londone, kurioje bus svarstomi Vokietijos taikos sutarties reikalai. * Bulgarija prašėsi priimama į JT. * Britai pradėjo akciją Palestinoje prieš žydų revizionistus. * S. Taryba pradėjo nagrinėti D. Britanijos-Egipto ginčą. * Britų brig. gen. Hynd paneigė gandus apie britų dalinių atitraukimą iš Berlyno.

VIII. 6. JAV ir D. Britanija pareiškė griežtus protestus dėl austrų naftos rafinerijos nusavinimo. * JAV importo-eksporto bankas nutraukė kreditus Vengrijai. * Marš. Sokolovskis atsisakė suteikti žinias Europos planavimo komisijai apie savo sovietų zonos išteklius. * Jugoslavijos parlamentas nutarė panaikinti visus smulk. ūkinink. partios mandatus. * Sofijoje prasidėjo opoz. vado Petkovo teismas.

VIII. 7. JAV ir D. Britanija pareikalavo Prancūziją pareikšti nusistatymą dėl Vokietijos pramonės lygio pakėlimo. * Palestinos žydų teroristai prie Tel-Avivo išsprogdino 12 vagonu-cisternų ir išgriovė apie 400 m geležinkelio bėgių. * Kanados parlamentas ratifikavo IRO statutą.

VIII. 8. Sov. S-gos pasiuntinys Atėnuose įteikė Graikijos vyriausybei protesto notą dėl neva antisovietišku nutarimų. * Prancūzų okupac. pajėgų vadas Austrijoje įteikė sovietų kariniam viršininkui gen. Kurasovui protesto notą dėl austr. naftos rafinerijų nusavinimo. * Javoje ir Madeiroje vėl prasidėjo kautynės tarp olandų ir indoneziečių. * Prancūzijos vyriausybė atidarė Prancūzijos—Ispanijos sieną. * Kanados vyriausybė nutarė suteikti Italijai 50 mil. dolerių paskolą. * Angių Ž. Rūmai 251 balsu prieš 148 balsus priėmė įstatymą, suteikiantį vyriausybei ypatingų įgaliojimų ūkiniams sunkumams nugalėti.

VIII. 9. Kinų komunistai Mandžūrijoje paskelbė visuotinę mobilizaciją. * Londone pasirašyta trims metams prekybos sutartis tarp D. Britanijos ir Vengrijos. * Indonezijos vyriausybė S. Taryboi apskundė olandus už nesilaikymą karo veiksmų sustabdymo nuostatų. * Sovietų karinė valdžia įsakė rusų zonos arbeitsamtams parūpinti 20.000 darbininkų į urano kasyklas Erzgebirge. * Pandit Nehru pareiškė, kad Indija yra nusistačiusi siekti visų Azijos tautų laisvės ir bendradarbiavimo.

VIII. 10. Attlee per radiją kreipėsi į anglų tautą, kviesdamas visomis išgalėmis prisidėti prie krašto ūkinės krizės nugalėjimo. * Sukilėlių pajėgoms spaudžiant, pradėta evakuoti Paragvajaus sostinė. * Pakistano parlamentas susirinko pirmo posėdžio. * Graikijos kar. štabo atstovas paskelbė, kad Albanijoje prie Graikijos sienos esančios sukoncentruotos žymios karinės pajėgos ir laukiama naujų incidentų.

VIII. 11. Prancūzijos parlamentas 404 balsais prieš 184 išreiškė Ramadier vyriausybei pasitikėjimą. * Pakistano parlamento pirmininku išsirinktas muzulmonų lygos vadas Jinnah. * Japonijos vyriausybė priėmė anglies kasyklų suvalstybinimo projektą. * Krokuvoje prasidėjo 17-kos lenk. politikų teismas.

Akcija JAV armijoje

JAV armija pradėjo viešą kovą su komunizmu savo karių tarpe. Išleista gerai paruošta knygelė, kuri dalinama kareiviams. Joje atskleidžiama kas yra Amerikos komunistų partija ir komunizmo kenksmingumas demokratijai. Nurodoma kaip komunizmą pažinti. Knygelė skubiai išsiuntinėta taip pat ir JAV kariams užsieniuose. („Dirva")

Kassel. (Dena) — Nustatyta, kad iš buv. vokiečių karo belaisvių, grįžusių iš Sov. S-gos per Waldschänke stovyklą, tik 16 % tėra darbingi.

Paris. (Dena-Ins) — Kaip patyriama, 16 valstybių atstovų parengtas pranešimas apie išteklius ir reikalavimus Europos atstatymui rugsėjo 1 d. bus įteiktas JAV vyriausybei.

Mūsų mielą dekoratorių dail.

KOSTĄ JEZERSKĄ,

netekusį motinos, nuoširdžiai užjaučiame.

Lietuviai Vaidintojai „ATŽALYNAS"